

# kerstboek



## INHOUD

|   | Pag. |
|---|------|
| Dolf Kloek: Wouter van Gemert                           | 9    |
| Jan van de Harne: Koster twee wordt dominee             | 31   |
| J. W. Ooms: Er is gratie, Gerbrand                      | 45   |
| M. A. den Braber: Na Kerstmis                           | 63   |
| Rie Stoové-Bauer: Bert viert toch Kerstfeest            | 65   |
| M. A. M. Renes-Boldingh: Kort verblijf in het oude huis | 107  |
| K. Norel: Kerstfeest in oorlogstijd                     | 123  |
| F. Decoster: Suikerbolleke                              | 137  |
| D. J. Baarslag: Kerstfeest als Vernieuwingsfeest        | 171  |

## Wouter van Gemert

door  
Dolf Kloek

Het had die nacht gesneeuwd. Grote vlokken waren door het donkere, windstille luchtruim neergezegen, en hadden zich vastgekleefd daar waar ze op hun lange, lange weg de eerste weerstand ondervonden.

Sommigen waren doorgesleden tot de kille, wat vorstharde aarde; ze hadden die aarde bedekt, in steeds groter getale, tot ze er tenslotte een warm, donzen kleed overheen gespreid hadden. Anderen hadden zich vastgezet op takken, op twijgen en fijne, donkergroene naalden, en toen de ochtend traag en wat wezenloos grauwe was heel de wereld wit, smetteloos wit .....

Door die blanke, reine wereld had Wouter van Gemert, „de Ruige”, zoals men hem in de buurtschap noemde, zijn gang, traag en wezenloos als het morgengrauwen. Hij ging de smalle weg, die van de buurtschap af voerde naar de nabij gelegen bossen. Die bossen hadden hun paden, smal weliswaar, maar ook nu, in deze egaal-witte wereld, nog goed kenbaar; maar de Ruige, die toch beter dan wie dan ook thuis was in deze bossen, scheen geen paden te zien. Langzaam, als een spookverschijning, gleed hij voort tussen de bomen, en ook waar die zich soms tot een haast onbegaanbare wildernis verdichtten had de Ruige zijn trage, wezenloze gang .....

Wezenloos ....., Schijnbaar, want de Ruige had zijn gedachten, gedachten die hem de kop verdoften, die hem in de smetteloze

blankheid van zijn omgeving alles somber en zwart deden zien ..... Hij was deze afgelopen nacht niet te bed geweest, de Ruige. Dat was op zichzelf niets bijzonders, want er waren zovél nachten waarin hij niet te bed ging, nachten waarin hij zijn „werk” had. Maar deze nacht had hij niet gewerkt, zijn strikken waren onaangetast gebleven, hij had er zelfs zijn gedáchten niet bij gehad ..... In zijn schamele behuizing, aan de rand van de buurtschap, was deze lange, kille nacht aan hem voorbij gegleden. In het duistere, onverwarmde woonvertrek had hij urenlang voorovergebogen, z'n kop tussen z'n handen, in de zwartheid van het niet zitten staren, en hij had zich eenzaam gevoeld, hopeloos eenzaam .....

Nu, als een slaapwandelaar door de bossen dwalend, zich nauwelijks bewust welke richting hij ging, drong die gedachte zich telkens, en met een hamerende hardnekkigheid aan hem op: hij, de Ruige, die ontelbare nachten alleen was geweest in de verlatenheid van de uitgestrekte bossen, had zich voor 't eerst van zijn leven eenzaam gevoeld, eenzaam als een klein kind, dat roept in de nacht en geen antwoord krijgt .....

Met doffe vertwijfeling zocht de Ruige ook nu het antwoord op de vraag, die zijn verwarde gedachten die nacht had bezig gehouden: waarom? Had dat ene schrijnende, dat zich, naarmate de jaren van hun huwelijk waren verstreken, als een steeds breder wordende kloof tussen hen had geplaatst, tenslotte tot dit moeten leiden.....? Er was meer geweest, natuurlijk, maar was het eigenlijk niet allemaal uit dat éne voortgekomen?

De Ruige ging zijn weg door de weergaloze stilte van de blanke wereld rondom hem, maar hij zag de bomen niet, met hun smeteloos-witte tooi, hij hoorde de stilte niet, die alleen verbroken werd door het zachte geknierp van zijn trage voetstappen in de rulle sneeuw. De gedachten van de Ruige waren terug gegaan, vér terug, tien jaren haast. Ze toefden bij een jonge vrouw, een meisje eigenlijk nog, waarmee hij op een mooie, na-zomerse dag door deze zelfde bossen had gedwaald. Zijn bruid.....

De paar eerste jaren waren mooi geweest, mooi zoals het ge-

luk van twee jonge mensen kan zijn. Als hij, de fiere, wat overmoedige jachtopziener van de jonker, zijn verre tochten had door de uitgestrekte bossen, kon hij plotseling zijn stem schallend uitzetten in een vreemd, maar jubelend lied, dat uiting was van zijn vreugde over het leven, dat goede, mooie leven.....

Toen, na de eerste twee, drie jaren, had hen voor 't eerst, als een vage, schuchtere schaduw, de twijfel bekropen. Jane ging de eenzaamheid voelen, de eenzaamheid van het door bossen isoleerde gehucht, waarheen hij haar gebracht had, de eenzaamheid waarin het hunkeren naar een krijtende kinderstem sprak.....

Och, 't was eigenlijk een zoete twijfel geweest in 't begin, een uiting van groeiend verlangen, waarvan straks de vervulling mooier en heerlijker zou zijn naarmate het groter, intenser werd. Maar de jaren verstreken, en de vervulling bleef uit.....

Toen was het allengs zó geworden, als voer door de warmte van hun nog steeds jong geluk een kille ademtocht, een verbéten twijfel, die erger is dan berusting of wanhoop. Die verbeterde twijfel sprak vooral uit Jane's houding, uit haar buien van zwijgzaamheid, uit haar soms onredelijke op- en aanmerkingen. Zelf had hij het gemis van kinderen minder sterk gevoeld, zijn misschien wat primitieve levensblijheid teerde meer op het bezit van z'n jonge, mooie vrouw, die hij met de felle hartstocht van zijn bruisende bloed liefhad.....

En toen, nu bijna vier jaar geleden, was de zich verdiepende schaduw plotseling tot een sombere, dreigende duisternis geworden. Op een kwade dag had de jonker zich in lichtelijk bedronken toestand aan toespelingen gewaagd; „zo'n mooi, hups vrouwtje, en dan geen kinderen..... Misschien dat verandering van spijs.....” Hij had een hitte in zich voelen opstijgen, een gloed die hem het gevoel had gegeven alsof z'n kop zou barsten, en 't volgende ogenblik had de jonker als een vod aan zijn trillende voeten gelegen. Hij, de Ruige, was niet ingesteld op dergelijke grapjes.....

Toen het koel gestelde berichtje kwam dat hij zijn excuses kon komen aanbieden had hij alleen door z'n lippen stijf opeen te per-

sen een vloek kunnen weerhouden. Het briefje had hij versnipperd en in 't vuur gegooid, hij was bruusk opgestaan, en terwijl hij lange tijd als verstard, z'n vuisten gebald, voor 't venster had gestaan had hij voor zichzelf gezworen dat hij van 's jonkers eigendom zou blijven eten, ook nu deze hem ontslagen had. Zo wás hij, de Ruige .....

Onder een steeds slechter wordende verhouding tot Jane, die het grapje van de jonker schamper „niet zo slim” had genoemd, en hem had trachten te bewegen zich de mindere te tonen, was de stille, maar hevige strijd tussen hem en de jonker ontbrand. Met grimmige onverzettelijkheid en kennis van zaken had hij, die voordien het toezicht hield op de bossen van de jonker, hierin sluiks, bij nacht en ontij, zijn strikken geplaatst. Zijn grondige bekendheid met het terrein kwam hem hierbij te stude, en het duurde weken eer de oude boswachter, die voorlopig was aangewezen om de controle over het domein waar te nemen, een eerste glimp van hem opving. De oude, die hem en zijn omstandigheden door en door kende, was kort daarop met hem komen praten. „Hou d'r mee op, Wouter, hou dáár mee op. Dat je niet de minste wil zijn: goed, ik wil je daarin zelfs gelijk geven, maar dit moet je nalaten, dit is tenslotte een soort diefstal, en, wat 't ergste is, we zouden vijanden worden, Wouter, bittere vijanden.....”

Een soort diefstal ..... Zo had hij het met z'n stuurse kop niet kunnen zien; diefstal was het om iemand onrechtmatig te ontslaan, om iemand 't brood uit de mond te stoten .....

Hij had de ander strak aangezien, en terwijl haat jegens diens meerdere hem doorgloeide had hij koel, afwijzend gezegd: „Ik houd hier niet mee op, Dorland, en als het vijandschap tussen ons moet zijn: goed, zoals je wilt .....”

Het was opnieuw gaan sneeuwen, maar de man die, traag en gestadig voortgaande, in zijn vertroebelde gedachtenwereld rondwaarde merkte het niet. De sneeuw viel ook zo stil, zo discreet

neer; vers gevallen vlokken legden zich in de voetsporen van die man, als wilden ze ze in een poging tot uiterste discretie uitwissen... Toen de oude Dorland de voetsporen ontmoette werden ze al vager, maar toch herkende hij ze als die van de Ruige. Een poosje bleef hij stil en peinzend naar die voet-indrukken staan staren. Dan, met een mompelend: „Jonge, Wouter, 't is zo jammer van jou, zo deksels jammer .....” volgde hij ze, sneller dan de ander gegaan was. Toch was er geen jachtigheid in dit volgen van de oude, geen begeerte om de ander na zoveel maanden weer eens te betrappen. Veeleer volgde de oude het spoor met tegenzin, als had men hem een onaangename plicht opgelegd.

Wouter van Gemert, de Ruige, zijn tegenstander ..... Tegenstander? De oude liet zijn gedachten gaan over de afgelopen jaren, jaren waarin hij een vreemde strijd had gevoerd met de man die nu ergens in deze witte wereld voor hem uit ging. Een vréemde strijd was het geweest, ja, want strijd placht voort te komen uit vijandschap, en tussen hem en de Ruige was het wonderlijk genoeg niet tot vijandschap gekomen.

Toen de jonker voor 't eerst gehoord had van de stroperijen van de Ruige was hij uiterst vertoornd geweest. Hij had een jonge, ijverige koddebeier willen aanstellen, een soort bloedhond, die als een razende achter de Ruige aan zou zitten. Hij, Dorland, had de jonker hiervan weten te weerhouden. Hij had hem gewezen op het feit dat een vreemde een jaar of langer nodig zou hebben om het uitgestrekte terrein grondig te leren kennen, en zelfs dán nog een achterstand zou hebben op de Ruige, die in deze bossen was opgegroeid. Hij had de jonker verzocht zélf de strijd met de Ruige te mogen aanbinden, en schoorvoetend had de ander hierin tenslotte toegestemd.

Een vreemde strijd ..... Hij had het bij eindeloze waarschuwingen kunnen laten, waarschuwingen die de Ruige met een schouderophalen langs zich heen zou hebben laten glijden, hetgeen voor de jonker aanleiding zou zijn geweest tóch een bloedhond aan te stellen. En het was juist dát, wat hij, Dorland, vóór alles wilde voorkomen. Hij voorzag immers de gevolgen van zo'n stap, van een



uiteindelijk treffen tussen die beiden, dat zo gewis als de nacht volgde op de dag tot moord en doodslag zou leiden. Hij kende immers het temperament van de Ruige, die zich als kind eens half dood had gevochten tegen een veel grotere jongen, die hem had willen beletten de appels uit de tuin van zijn buurman te kapen ..... Hij had geen keus gehad, en, teneinde hem voor groter leed, voor een kapotgeslagen leven misschien, te sparen, de Ruige een paar maal betrapte. Dat had moeite en ontberingen gekost, en alleen omdat hij het boscomplex haast even goed kende als de Ruige zelf had hij diens sluwe gangen een enkele maal kunnen volgen.

Eigenaardig was het telkens toegegaan bij zulk een treffen. Ze hadden elkaar dan in de ogen gekeken, lang en strak. De staalharde blik van de Ruige had dan gezegd: „Je hebt me weer eens te pakken, ouwe. Je weet dat ik me niet zal verzetten, dat ik dat niet doe tegen jou; maar je weet ook dat ik straks, als ik m'n dagen uitgezeten heb, weer verder zal gaan met dat wat ik m'n werk noem, dat ik daar a l t i j d mee verder zal gaan .....”

Hij zát z'n dagen uit, de Ruige, met een hem vreemde gemoedelijkheid. Misschien beschouwde hij die perioden als een soort vakantie..... In elk geval gaven ze de jonker z'n voldoening, maar het einde van de kringloop brachten ze niet.

Terwijl hij de voetsporen, die hij volgde allengs scherper zag worden, dacht de oude Dorland over dit alles na, en hij had er zijn mismoedigheid over. Een half jaar geleden was hij nog hoopvol gestemd geweest, toen had hij nog gemeend met veel tact en geduld deze vreemde strijd tot een einde te kunnen brengen. Maar er was in dat half jaar iets voorgevallen, iets dat het persoonlijke leven van de oude diep geschokt had .....

Hij zag de Ruige tenslotte voor zich uit lopen, en hij verwonderde zich over diens vreemde, trage gang. De Ruige scheen hem eerst op te merken toen hij naast hem kwam, maar er was geen verwondering of schrik in de blik waarmee hij de oude van terzijde aankeek.

Die uitdrukkingloosheid stemde Dorland tot nadenken, en minutenlang gingen ze zwijgend naast elkander voort. Toen legde de oudere man een hand op de schouder van de ander, en hem hierdoor tot stilstand dwingend vroeg hij: „Doelloos op pad?”

De Ruige knikte, en er was daarbij een blik van doffe moedeloosheid in zijn ogen. De oude kende zulk een blik niet van de ander, en na opnieuw te hebben nagedacht zei hij: „We zijn in de buurt van de „Boshut”, Wouter, moeder zal allicht de koffie bruin hebben; je moest maar mee gaan, we hebben in zo'n tijd samen niet eens wat gepraat.”

De Ruige reageerde niet op dit aanbod; hij sloeg het dus ook niet af. En toen de oude hem bij de arm nemend in een iets afwijkende richting leidde liep hij langzaam, als een willoos kind mee.

Zwijgend gingen die beiden hun weg door de stille, blanke wereld. Ze volgden een smal pad, dat wat beter begaanbaar was dan de oneffen bosgrond, maar hun gang bleef traag, als van twee eenzellige, bedachtzame mannen. Dorland dacht er over na hoe het zou zijn als hij straks met de Ruige de Boshut zou binnen gaan. Wouter was vaker bij hen geweest, vanzelf. Als kind was hij het wat oudere speelkameraadje van hun dochter geweest, en hun nooit te wilde spelletjes hadden hem zich in de Boshut thuis doen voelen als nergens anders. Maar nu was dat andere gebeurd, dat waarvan ze het rechte zo graag voor de buitenwereld wilden verzwijgen ..... Had hij de Ruige beter niet mee kunnen vragen? Het gezicht van de oude kreeg een besliste trek. Nee, dat hij de Ruige had meegevraagd was goed geweest. En moeder zou alles wel regelen, die zou haar juiste woorden wel weten .....

Een verkwikkende geur van koffie kwam hen tegemoet toen ze de Boshut binnen gingen. De oude wreef zich vergenoegd de handen, bleef dan even stil-luisterend staan, en riep met gedempte stem: „Ik heb een gast meegenomen, moeder.”

Moeder Dorland kwam uit de keuken, en heel even was er iets aarzelends in haar houding toen ze de Ruige zag. Dan zei ze rustig:

„Ga maar naar binnen, mannen, en praat maar luid-op, want kleine Letta is tóch wakker. Ik kom zó met de koffie.”

Wat stuntelig, wat schaap-achtig lachend, ging Dorland de Ruige voor naar het woonvertrek. Het was er behagelijk warm, de kleine potkachel stond rood-gloeïend, en náást die potkachel .....

De Ruige bleef doodstil staan, zijn ogen werden getrokken naar de simpel-houten wieg die daar stond, waar wat gerucht uit kwam, vreemd, teer-klinkend gerucht .....

Als door een mechanisme gedreven liep hij heel langzaam op de wieg toe; hij keek er in, zag iets bewegen, en dan blikten een paar donkerblauwe kijkertjes een ogenblik strak in zijn vaag-verwonderde ogen .....

Hij fluisterde een woord, de Ruige, het eerste woord dat hij die dag gesproken had. „Gusta .....”

Er was tenslotte een stille, vriendelijke stem die hem tot de werkelijkheid terug riep. „Ga zitten, Wouter, de koffie staat op ons te wachten, die moeten we niet koud laten worden.”

Hij dronk zijn koffie, en had daarbij zijn wat verward, verdoft gepeins. Het leven was ook zo vreemd, zo onberekenbaar .....

Als van een verre afstand hoorde hij opnieuw de stem van moeder Dorland, maar de klare rust die de stem in zich borg drong tot zijn wezen door, scheen het uit zijn verdoffing te willen óptrekken.

„Ik ga je een paar dingen vertellen, Wouter, dingen waar je nog niets van af wist, en waar je ook maar niet met anderen over moet praten. Toen je zopas bij de wieg stond hoorde ik je „Gusta” zeggen, Wouter, en misschien begreep je 't al: die kleine is een dochtertje van Gusta. Ze heet Letta, Letta Dórland; misschien begrijp je dat óók, Wouter, dat ze Letta Dorland heet.....

De Ruige voelde dat zware, doffe gevoel wat uit z'n kop weg-trekken, en hij was in staat diep na te denken over die laatste woorden. Letta Dorland ....., een dochtertje van Gusta, van Gusta Dorland ....., een kind dat de naam van de moeder droeg ....., Zijn helder wordende gedachten meenden het juiste te begrijpen, ten dele ook uit de om discretie vragende houding van moeder Dorland.

Hij knikte wat vaag, en toen hervatte de stille stem:

„Het kind is hier geboren, zowat vier maanden geleden; Gusta was gescheiden, zoals je weet, en dit ....., Ik kan en mag natuurlijk niks goedpraten, maar Gusta had altijd zoiets wilds, zoiets ontembaars in zich, je weet dat nog wel ....., Ze is ongeveer een maand na de geboorte naar Amerika gegaan, want ze had weinig interesse voor 't kind; ze had er ook geen tijd voor ....., En zo hebben wij ons kleinkind, waarmee we maar moesten doen wat ons 't beste leek ...” Even trilde die stille, rustige stem, maar op dat moment klonk een om aandacht vragend kreetje uit de wieg, en moeder Dorland haastte zich er heen. Ze nam het bewegelijke bundeltje op, hield het even met een oneindig teer gebaar tegen zich aan. Dan liep ze er langzaam mee op de beide mannen toe, en tegen de Ruige zei ze:

„De herinnering is zo sterk, Wouter, zo wonderlijk sterk. Gusta had dezelfde ogen, en als baby ook van dat lange, donkerblonde haar... Hij zat stil, met een vreemde beschroomdheid in z'n blik, naar het kind te kijken, de Ruige. Dan, toen moeder Dorland op de stoel naast hem was gaan zitten, het kind op haar schoot, kwam zijn slap neerhangende hand traag en aarzelend omhoog. Een vinger streelde héél even en héél licht het zachte, zijige haar van de kleine; een onwillekeurig, impulsief gebaar.....

Het kind zoog nog even met grappige smak-geluidjes op twee dikke vingertjes, die het miniatuur-mondje maar juist kon bevatten, en dan gleed het weg in een rustige, diepe slaap.

Een tijdlang heerste er stilte tussen de drie grote mensen in het vertrek, maar dan was het moeder Dorland die op dezelfde rustige toon van zoéven vroeg:

„En hoe gaat het, Wouter, met de vrouw alles goed?”

„Met de vrouw alles goed.....” De vraag rukte de Ruige terug naar de werkelijkheid, de doffe, troosteloze werkelijkheid, waaruit hij door het onverwachte contact met dat kleine, wonderlijke wenzetje voor een ogenblik was opgeheven. Hij gaf niet direct antwoord, had een besluiteloosheid te overwinnen die dralend in z'n kop hing. Wat moeilijk zei hij tenslotte:

„Jane..... Jane is weg, naar d'r moeder..... Gisteren is ze weg gegaan..... 't Zal wel..... voorgoed zijn”.

Stilte, nadenkend, wat pijnlijk zwijgen. Dorland kreeg zijn begrip voor de man die als een gebogen, moedeloze figuur voor hem uit was gegaan in de wijde, witte stilte. Hij wist iets van de steeds groeiende verwijdering tussen die beiden, die man en die vrouw, die elkaar van wege hun persoonlijke verbittering zo slecht waren gaan begrijpen, en hij knikte even, nauwelijks merkbaar.....

Het was tenslotte de Ruige zelf die de stilte verbrak.

„'t Mōest wel zo gaan, ik heb 't aan zien komen, maar m'n God, ik mis 'r om nou 't eenmaal zo ver is..... D'r was haast niet meer met 'r om te springen, de laatste weken, en zelf had ik ook m'n driftbuien en m'n moedeloosheid. 't Kwam op 't laatst van weerskanten tot verwijten, de meest grievende verwijten, en toen zei ze plotseling dat ze d'r genoeg van had, van 't hele gedoe, ook van 't leven met mij.....”

De Ruige zweeg, keek strak, verstart voor zich uit. Dan was er in de heersende stilte even het diepe, vredige zuchten van het slapende kind, en traag zijn blik hierop richtende ontspanden zich zijn trekken, als werden ze door een tere, troostende hand glad gestreken. Gusta Dorland.....

De gedachten van de Ruige gleden terug, terug naar zijn jongensjaren, waarin hij met Gusta, het drie jaar jongere wilde, levenslustige kind, geravot had in dit huis, in de bossen die het omringden. Ze hadden zich tot elkaar aangetrokken gevoeld, misschien door hun wederzijdse behoefte om te dolen in de meest ontoegankelijke gedeelten van het uitgestrekte bos, een drang die ze met kinderlijke onbewustheid hadden aanvaard. Ze waren als gelijken geweest, ondanks het verschil in jaren, want het kind was vroeg-wijs, en op haar vreemd-ernstige manier had ze hem eens gezegd dat hij voor altijd haar levenskameraad zou zijn. Naarmate ze ouder werden was het contact meer en meer verslapt, maar toen hij als negentienjarige de zestienjarige Gusta op een jachtfeest had ontmoet was ze samen met hem weggedwaald, en in de afgezonderdheid van een

stil laantje had ze hem op haar rechtstreekse, impulsieve manier gevraagd: „Ben je nog steeds m'n levenskameraad, Wout?”

Het was juist kort voor dat tijdstip geweest dat hij Jane voor 't eerst had ontmoet, en bij die ontmoeting was alles wat aan prille, hartstochtelijke liefde in hem sluimerde ontwaakt, ontbrand. Op misschien minder tactische wijze had hij Gusta hiervan iets verteld, en na hem te hebben aangekeken met ogen die hem van trouweeloosheid betichtten was het meisje zwijgend haar weg gegaan. Van dit kleine voorval had niemand ooit iets geweten, ook de ouders van Gusta niet. Hij had het meisje nadien praktisch niet meer gezien, en alleen kort na zijn eigen huwelijk gehoord dat ze in Engeland getrouwd was en daar woonde. Jaren later had het gerucht zich verspreid dat ze gescheiden was, en toen hem dat ter ore kwam had hij even, met een vaag-schrijnende herinnering, moeten denken aan een paar donkerblauwe ogen, die hem stil-verwijtend aanstaarden. De ogen van Gusta, de ogen van het kleine, slapende wezentje, dat, het kwam plotseling, als een vreemde gedachte bij hem op, zijn dochttertje had kunnen zijn.....

Al die gedachten moesten in enkele seconden door het brein van de Ruige zijn heengegaan, want de stilte was maar kort geweest toen moeder Dorland opmerkte: „Jij hebt dus ook je verdriet, Wouter, net zoals wij dat hebben. Je moet dat niet zó uitleggen dat we niet van dit kleine diertje zouden houden, want dat doen we méér dan iemand kan beseffen, maar 't is de houding van Gusta, Wouter, de eigen moeder..... En we zijn oud, Wouter, de Heer kan ons over een paar jaar bij zich roepen, en wat moet er dan met 't kind.....”

Lang, heel lang was het na die laatste woorden stil in het vertrek. Misschien wilde zich in de gedachtenwereld van die drie mensen een stem hoorbaar maken, een haast geluidloze stem, die vreemde dingen fluisterde, dingen waarnaar die mensen misschien nauwelijks durfden luisteren.....

In de schemerige namiddag ging hij weer terug naar de buurtschap,

de Ruige. Hij had op aandringen van moeder Dorland het middagmaal in de Boshut gebruikt, en daarna hadden Dorland en hij nog zo maar wat langs elkaar heen gepraat, beiden zonder daar zo zeer hun gedachten bij te hebben.

Het sneeuwde nu niet meer, maar de lucht hing nog steeds als een grauwe, compacte massa boven de besneeuwde wereld, en gaf aan de weergalozes stilte die er heerste iets zwaars, iets weemoedigs.....

De Ruige wist niet of zijn gedachten door de hem omringende sfeer beïnvloed werden, hij gaf zich daar geen rekenschap van. Misschien waren er ook nog andere factoren die zijn denken met dat moeilijk definieerbare „iets”, dat wel een soort weemoed zou zijn, doortrokken.....

Deze dag en de voorafgaande nacht had hij met vreemde ervaringen te maken gehad, de Ruige. In de nacht had hij rondom zich een leegte gevoeld, een wanhopige leegte, en de dag die gevolgd was had die leegte opgevuld met herinneringen, met oude, weemoedige herinneringen..... En dit was voor de Ruige het wonderlijke, dat hij ergens in zijn onderbewustzijn het diepere verband aanvoelde tussen die beide ervaringen.....

Terwijl de schemering verder daalde, de eerste donkere schaduwen de besneeuwde bossen doorgleden, worstelde de Ruige met zijn vage, moeilijk te ordenen gedachten. Hij zag weer het beeld voor zich van Jane, zoals ze eens als zijn bruid naast hem was gegaan, een mooie, van geluk stralende jonge vrouw. Scherp bleef hij dat mooie, blond-omlijste gezicht zien, maar de trekken veranderden. Er kwam een lichte twijfel in die trekken, dan een wanhopige twijfel, en tenslotte verbittering, steeds groter wordende verbittering... Het vreemde in dit alles was dat die veranderde trekken het gezicht zelf niet schenen te veranderen, zodat het mooi bleef, ontroerend mooi en lieflijk.....

Er kreunde iets in de Ruige, als doorgloeide hem de pijn van een diepe, schrijnende wond. „Jane..... m'n God..... Jane.....” Dan doemde in zijn geteisterde gedachtenwereld een ander beeld op. Hij zag het gezicht van Gusta, van waaruit een paar grote,

donkerblauwe ogen hem beschuldigend aankeken. Hij had immers een verbond verbroken, het verbond tussen twee kinderen, dat daarom niet minder hecht diende te zijn..... Gusta..... Had ze hem vandaag niet opnieuw aangekeken? Maar 't was nu niet beschuldigend, veeleer vrâgend geweest.....

In de donkere, sombere gedachtenwereld van de Ruige werd een lichtpunt geboren, het was als begon daar iets te klâren. Aarzelend-lichtende gedachten braken zich baan, en toen de Ruige ten laatste in een door de blanke omgeving vervaagde duisternis de smalle weg ging, die hem naar de buurtschap voerde, gloorde in zijn diepste wezen een sterk en wonderlijk licht.....

## II.

De nacht heeft zich gelegd over de zwiĳgende wereld. Het is een nacht vol weemoed, maar ook vol verwachting.

Nog steeds hangt een dichte wolkenmassa zwaar en drukkend over de besneeuwde velden en wouden, als had ze voor deze onwillige, in zich zelf zo duistere wereld slechts een trieste fluis-tering.....

Maar bóven die donkere wolken blinkt een klare ster, de ster der verwachting.

Over vier nachten zal het Kerstmis zijn.....

„Je slaapt nog niet, vader”. Fluisterend uitte moeder Dorland tenslotte de woorden die haar al langer dan een half uur op de lippen lagen.

Korte stilte. Dan de bedachtzame stem van de oude: „Ik heb zo m'n gedachten laten gaan over vandaag, moeder, en ik kan me d'r niet makkelijk van losmaken”.

Moeder Dorland keek nadenkend in de diepe, discrete duisternis, waarmee de bedstede gevuld was. „'k Ben er ook mee bezig geweest, vader, en ik kan er ook niet zo mee klaar komen. We moesten sâmen maar 'ns overleggen”.

Samen overleggen..... Ze hadden dat moeilijke onderwerp, dat zo plotseling en zo concreet in hun gedachtenwereld was binnengedrongen, nog niet eerder aangeroerd. Na het vertrek van de Ruige was er wat zwijgzaamheid tussen hen geweest, en daarin hadden ze beiden hun gedachten gehad bij dat éne, dat zo vanzelfsprekend scheen, maar dat toch ook weer zo verstrekkend en veelomvattend was.....

Ze hadden samen nergens over gesproken, maar ze wisten van elkaar dat hun gedachten er mee doende waren. Ze kenden elkaar na dat lange, samen doorschreden en vaak moeizaam doorploegde leven immers zo goed..... En nu, in de bedstede, met rondom hen de duisternis, die een misschien ongewild, krampachtig vertrekken van de gezichten zou verbergen, nu vonden ze hun inleidende woorden, die hen schuchter tot dat tere, hun diepste innerlijk rakende punt leidden.....

„Ik heb zo eens gedacht, vader, maar we zullen op een gegeven ogenblik tóch naar een oplossing moeten zoeken. We zijn oud geworden, en al heeft de Heer ons misschien nog wat jaartjes toegedacht, dan is 't toch beter dat we niet al te lang meer wachten om naar een ander tehuis voor 't kind uit te zien. Ze zou zich anders misschien aan ons gaan hechten, en als we weggenomen werden al vroeg een groot verdriet kennen.....”

Het was een tijdlang stil. Dorland had geluisterd naar die stille, rustige woorden, die zonder een enkel sentimenteel bijgeluid zoiets diep-aangrijpends raakten..... Hij wist wat het kleine wezentje voor zijn vrouw betekende, de oude, hij kende haar intense geluk nu ze in de late avond van haar leven nog iets koesteren mocht, iets waaraan ze ook haar liefde mocht geven voor het éigen kind, dat te kort ontvankelijk was geweest voor die liefde.....

Aarzelend fluisterde de oude: „Denk je..... zal 't je niet te zwaar vallen om het kind af te staan, moeder?”

Moeder Dorland gaf niet direct antwoord. Haar gezicht vertrok even, maar de duisternis was mild, begrijpend. Rustig als tevoren was haar stem toen ze tenslotte haar antwoord gaf: „Jij bent ook

dol op 't kind, vader, 't zal voor jou dus ook een offer zijn. Maar we mogen niet aan ons zelf denken, vader, we moeten alleen denken aan het kind, en..... en aan dat jonge gezin, waarin ons kind misschien het geluk kan terugbrengen.....”

Weer geruime tijd stilte. Dan de stem van Dorland: „Maar mogen we er op rekenen dat het goed zal gaan, ik bedoel dat ze, als ze 't kind hebben wil, het ook altijd als haar éigen kind zal beschouwen.....”

„k Zal zelf alles met 'r overleggen. Jij moet morgen eerst met Wouter gaan praten, mannen kunnen zoiets 't beste met mannen bespreken, en dan moet je vragen waar ze is, waar ik 'r op kan zoeken”.

Het overleggen had met deze beslissing z'n einde gevonden. 't Was in de bedstede stil als tevoren, en eveneens als tevoren lagen er twee mensen die de slaap niet konden vatten.....

Tegen de prille morgen was er wat wind opgestoken, een speelse bries, die het compacte wolkendek voor zich uit stuwde, totdat van héél hoog een paar verblekende sterren plotseling neer konden kijken op de blanke wereld. Wat later gloorde een teer-rose glans aan de Oostelijke hemel, en toen de Ruige zijn weg ging door de besneeuwde bossen was daar het wondermooie schouwspel van de eerste zonnestrallen, die de witte oneindigheid door-glinsterden met kleine, kleurige diamantjes.

De Ruige zag op naar de klaar-blauwe lucht, en zijn gedachten, die de dag tevoren nog somber en dompig waren geweest, wickten op in de eindeloze diepte er van.

Z'n gedachten..... Hij was na zijn thuiskomst de vorige avond vroeg naar bed gegaan, en eer de z'n rechten opeisende slaap hem had meegevoerd naar het onbestemde had hij in zijn verhelderd denken alles kunnen ordenen, had hij zijn op hoop gebaseerde plannen gemaakt. Wonderlijk zoals alles inéénliep, zoals alles scheen te zijn voorbestemd.....

Hij bedacht dit ook nu, de Ruige, terwijl hij door die blij-glinste-



rende wereld opnieuw zijn weg ging naar de boshut. Gusta, het kind, Jane..... Gusta, die de kleine achtergelaten had, het kind dat haar niet dierbaar was, maar waarin ze desondanks voortleefde, waarin iets aan haar góed te maken was..... Het kind, dat hem strak-vragend had aangekeken, als wilde het in zijn diepste innerlijk ontdekken wat daar gebroken, stukgeslagen was..... En tenslotte Jane, zijn vrouw, die samen met hem dat eerste, intense geluk had gekend, maar in wie de glans van het geluk verdoft was door dat éne.....

De Ruige keek met iets bewogens in zijn staalgrijze ogen naar boven, naar de toppen van de besneeuwde sparren, die met de tere glans van de morgenzon overgoten waren, en hij bedacht daarbij dat het over een paar dagen Kerstmis zou zijn. Er welde een sterk verlangen in hem omhoog, een húnkeren om straks, als daar de vredigheid zou zijn van dat al-oude feest, het bijzijn te mogen beleven van de vrouw die zich van hem had afgekeerd, maar waar hij door alles heen zo hartstochtelijk van hield.....

Vader en moeder Dorland begroetten hem zonder zich verwonderd te tonen over zijn komst. De oude zei bedaard: „Ik zou anders vandaag naar jóu toe zijn gekomen, Wouter”, en in die woorden lag de bevestiging van het besluit van die nacht. Zo voelde hij het zelf óók aan, de oude.....

Moeder Dorland ging naar de keuken om voor koffie te zorgen, en opnieuw waren beide mannen in het woonvertrek alleen met het kind, dat ook nu z'n kleine, tevreden geluidjes had. De Ruige kon de aandrang niet weerstaan om even naar de kleine te kijken, en toen hij bij de wieg stond kwam de oude naast hem staan.

Bedachtzaam, met een ondertoon waaruit iets van verwondering te verstaan viel, kwamen na een korte stilte diens woorden: „Terwijl 't in de wereld donker is, Wouter, terwijl de mensen oorlogen voeren of voorbereiden, en zelfs wij beiden, jij en ik, elkaar bestrijden, is 't in dit kleine ding alleen maar vrede en tevredenheid..... Dat doet heel sterk aan 't Kerstfeest denken, Wouter”.

De Ruige zei niets. Het kwam bij hem op dat zijn eigen gedachten die morgen ook al eens bij de nadering van het kerstfeest hadden stilgestaan, en peinzend vroeg hij zich af of het kerstgebeuren misschien z'n vage invloed had op datgene wat als een flonkerende ster in hem was gaan lichten. Hij keek in de donkerblauwe ogen van het kind, waarin Gusta hem opnieuw om zijn kameraadschap scheen te vragen. Dan zei hij traag en bedachtzaam zijn schuchtere woorden: „Als er strijd is tussen ons, Dorland, dan kan Gusta's dochtertje daaraan misschien een einde maken.....” Nadat hij die woorden intens verwerkt had knikte de oude. „Ik begrijp wat je bedoelt, Wouter. Och, 't lag voor ons óók allemaal zo in de lijn van de gedachten, en vannacht hebben we samen overlegd. Moeder wil met Jane gaan praten, en dan zal alles wel góed komen.....”

Na die laatste woorden was het opnieuw stil, want meer behoeften die beide mannen, die de zwijgzaamheid van de uitgestrekte bossen met zich mee droegen, elkaar niet te zeggen.

Toen moeder Dorland met de koffie binnen kwam zei de oude: „Wij hebben 't er samen over gehad, moeder, nou moet jij de rest maar met Jane bepraten”.

Moeder Dorland knikte. Ze zette de koffie voor de beide mannen neer, en tegen de Ruige zei ze: „Je moet me 't adres van Jane maar zeggen, Wouter, dan zal ik naar d'r toe gaan en met 'r praten. Ik zal Jane vragen of ze voor Gusta's dochtertje wil zorgen alsof het haar éigen kindje was, en als ze dat wil dan zal alles góed zijn tussen Jane en 't kind, daarin kan ik me niet vergissen. Maar ook tussen Jane en jóu moet alles goed worden, Wouter, en dat zal kunnen als jullie alles wat voorgevallen is vergeet, d'r niet meer aan denkt. Als jullie elkaar weer voor 't eerst ziet mag er geen verwijt zijn, ook geen schaamte of onwennigheid, zelfs geen beróuw, want berouw zou onnodig schrijnende herinneringen wekken. Ik weet voor dat alles een oplossing, Wouter, en als ik met Jane gepraat heb, en alles is goed, dan zal ik je die zeggen. Morgen zal ik naar Jane toe gaan, en Hij die daar boven is kan

dan veel dingen ten goede keren. Daar zou je om kunnen vragen, Wouter, vanavond of vannacht, als je je misschien alleen voelt..." Er was een plotseling gekrijt, dat de laatste woorden van moeder Dorland overstemde. Ze nam het kind uit de wieg, als de dag tevoren, maar het gebaar was anders, zó anders dat de Ruige er in het diepste van zijn innerlijk door getroffen werd. Uit het gebaar sprak een wereld van verdriet, een wereld van overgave ook; er sprak het leed en de overwinning uit van het vrijwillig afstand doen, als heel de ziel nog haakt naar het bezit.....

Opstaande ten afscheid zei de Ruige met een vreemde stem: „Als het met Jane goed komt zal je kleinkind nieuwe ouders hebben, moeder Dorland, en jij nieuwe kinderen.....”

### III.

Het is avond geworden. Uren geleden al heeft de zon afscheid genomen van de korte mid-winterdag, heeft ze de klare Westelijke hemel gekleurd met de gloed van een felle brand, die door de kruinen van de stille bomen heen zinderde, en de besneeuwde paden hier en daar met een rosse glans overgoot.

Snel was die glans verdwenen, want de hemelbrand had niet lang geduurd, gloeide hoogstens nog even na.....

Toen was een vage schemering gekomen, die zich later had opgelost in het stille, witte licht van de opkomende maan, dat de blinkend-witte wereld nóg blanker, haast onwézenlijk blank had doen schijnen.....

Onwezenlijk blank..... Straks zal de avond verglijden in de nacht, de Kerstnacht. Dan zal de wereld denken aan een nederige geboorte, die eens, in ver-terugliggende tijden, heeft plaatsgevonden.....

Misschien wil God zelf, aan de vooravond van dit gedenken, Zijn wereld opsieren.....

In die witte, maan-verlichte wereld maakte de Ruige zijn wonder-

lijke tocht. Hij had daarbij zijn gedachten en herinneringen, die z'n kop met een intense bewustheid doortrokken; en in zijn armen droeg hij een kind; dat was de vreemde, vréemde werkelijkheid... Terwijl hij zich met bedachtzame, haast voorzichtige passen een weg koos langs de stille bomen, die met hun wat verwezen schaduwen de blankheid van de paden doorsneden, toefde zijn denken bij het wonderlijke gebeuren van de laatste dagen. Hij zag zichzelf weer op zijn doelloze gang door de prille, blanke morgen, na een in smartelijke eenzaamheid doorwaakte nacht. Hij zag zich staan bij de wieg van het kind, zijn eerste blik in de klare ogen, Gústa's ogen, die hem om iets schenen te vragen..... Hij beleefde weer die nacht van hoopvol verlangen, nadat moeder Dorland gezegd had met Jane te zullen gaan praten; een vreemde nacht, waarin hij lang had nagedacht over dat ándere wat moeder Dorland nog gezegd had, totdat zijn handen zich tenslotte onwennig ineengestremeld hadden, en hij fluisterend, met voorovergebogen kop had gestameld: „God..... maak alles goed..... met Jane..... en ook met het kind.....”

En hij doorleefde nog eens intens dat moment van zoëven, misschien een uur geleden, toen moeder Dorland voorzichtig dat kostbare bundeltje in zijn armen had gelegd..... Ze had dat gedaan zonder er iets bij te zeggen, maar het gebaar was geweest dat van een stok-oude, moede vrouw.....

Hij voelde even wat licht beweeg in zijn armen, de Ruige, en dat trok zijn gedachten terug naar de werkelijkheid. Zorgzaam liet hij zijn blik glijden over zijn lichte last, die hij onwennig, een beetje zonderling ook wel, in beide armen voor zich uit droeg.

Zonderling..... Misschien, ja, maar ook oneindig vast en veilig.... Het kind had zich in z'n slaap bewogen, maakte even een paar tevreden smak-geluidjes, en ademde dan weer rustig en licht als voorheen. De blik van de Ruige gleed weer van het warme bundeltje af, boorde zich starend in de blanke, door bomen omsloten engte van het pad dat voor hem lag.

Kerstnacht..... Hij dacht er met iets van schuchterheid aan hoe

het stráks zou zijn, als hij samen met het kind z'n huis, waar Jane hen wachtte, zou betreden. Hij zou Jane dan na die dagen, die een eeuwigheid schenen, weer voor 't eerst zien, maar bij dat weerzien, dat misschien pijnlijk had kunnen zijn, zou vanaf het eerste ogenblik het kind zijn, met z'n om aandacht vragende tegenwoordigheid. Zo had moeder Dorland het met haar rijp begrip gewild.....

Ze had hem niet veel verteld van haar gesprek met Jane, moeder Dorland, ze had alleen gezegd dat hij deze laatste dag voor Kerstmis in de Boshut moest doorbrengen, want dat die dag Jane thuis zou komen, om 's avonds, als ze een en ander geordend had, hem en het kind te ontvangen. En hij had.....

Weer werd de gedachtengang van de Ruige onderbroken. Was daar niet een licht gerucht geweest, een gerucht dat in deze stille, verlaten wereld niet thuis hoorde.....?

Hij bleef een moment doodstil staan, waardoor ook het knierpende geluid van zijn voetstappen in de sneeuw verstomde. Een ogenblik hing er een weergaloze stilte rondom, maar dan was er tussen de bomen het snel nader komende gerucht van voetstappen en brekende, dode twijgen.

Snelle gedachten gingen door de kop van de Ruige, en met een instinctieve beweging drukte hij het bundeltje in zijn armen vaster tegen zijn lichaam. Dan, achter hem, de stem, die hij onmiddellijk herkende, die in de doodse stilte als een snerpende kreet klonk. „Laat vallen dat wild; verroer je verder niet, anders schiet ik je overhoop!”

De drieste stem van een getergde, van een die tot alles in staat is.....

De Ruige begreep, en terwijl zijn armen zich tot een stalen greep om het kind krampten was het alsof in zijn innerlijk iets stolde, tot een ijzige klomp..... Terwijl hij nog doodstil bleef staan hoorde hij het hernieuwde bevel, nu niet snerpend, maar hees en laag als van een die op het punt staat zijn alles beheersende woede te koelen.

„Laat dat wild vallen en verroer je verder niet. Ik geef je drie tellen, daarna speel ik m'n eigen rechter. Kijk omhoog naar de wolken, die in de verte komen aandrijven; sneeuw is zwijgzaam, even zwijgzaam als de Kerstnacht..... Eén.....”

Nog steeds stond de Ruige doodstil; de soepele spieren van zijn benen spanden zich tot stalen kabels, en door zijn kop gingen als razenden de gedachten. Hij voelde in zijn bloed de felle drang om te vechten, te dóden desnoods. Wat betekende voor zijn razend-snelle lichaam, dat in één onverhoedse, glijdende sprong zijn vijand zou hebben bereikt, een gericht vuurwapen? Maar het kind.....

„Twéé.....”

Een uitroep, een schreeuw, schor, klankloos. „'t Is een kind!” Dan, misschien tien seconden, misschien tien minuten, de weergaloze stilte van de naderende nacht, waarin het ontwakende kind tenslotte zijn wonderlijke, onsamenhangende geluidjes had. De greep van de Ruige verslaptte iets; hij zag dat de kijkers van de kleine zich openden, en hij meende in de diepte er van iets van prille verwondering te lezen. Hij dronk de blik van de kleine in, gulzig, als werd de ijzige koude die hem doorhuiverde er door verdreven.

En dan was er plotseling dat vreemde, dat een hoofd zich aarzelend over het kind heen boog, dat een andere vinger dan de zijne heel even en heel schuchter het gezichtje van de kleine beroerde... Er ging een herinnering door de Ruige heen, een herinnering die al heel oud scheen. Hij zag het gebaar waarmee hij zelf eens, naar het scheen lang geleden, met één voorzichtige vinger het zijge haar van de kleine had gestreeld..... Er bruiste heel even een gevoel van grote begenadiging, van oneindige rijkdom door hem heen, en nadat hij de schorheid in zijn keel had weggeslikt zei hij tegen de ander, die roerloos, wat gebogen naast hem stond: „Ga met me mee naar huis, jonker; Jane zal wel wat warmes te drinken hebben.....”

Kerstmacht. De wereld is nog smetteloos wit, maar het maanlicht heeft zich achter een compacte, traag-aandrijvende wolkenmassa teruggetrokken. Misschien heeft Hij die daarboven alles bestiert iets op Zijn wereld uit te wissen, misschien gleed Zijn oog over een geschonden, gehavende plek.....

Straks zal het weer gaan sneeuwen, dan zullen nog éénmaal voor het grauwen van de Kerstmorgen alle voetindrukken, ook die van twee mannen, die de aandrang hadden elkander te doden, worden uitgewist.....

Ze zullen glijden langs de kruinen van hoge bomen, die traag-neerzwijgende vlokken, en langs muren, en vensters..... Ze zullen misschien even steels naar binnen gluren daar waar een kind vréde vermocht te brengen, vrede en aarzelend-hernieuwd geluk.....

En misschien zijn ze ook wel discreet als die eenzame, die zich na de kennismaking met dat geluk in de Kerstmacht heeft teruggetrokken, en daar nu misschien luistert naar de fluisterende stem van God zélf.....

## Er is gratie, Gerbrand

door

J. W. Ooms

In lang vervlogen dagen werd in de stille boerenbuurten van de Alblasserwaard nog recht en strak geleefd naar de ordinantiën die van Boven zijn gegeven. Lochtinnigheid kwam in dit lage polderland niet voor. Waar men ook keek, overal zag men weteringen, boezems en sloten en het turen in het vijandige water kweekte een barzware godsdienstigheid, die meer angst dan blijdschap verwekte.

In die tijd ging er een grote roep uit over een klompenmaker, die de gave had ontvangen om God te dienen door de mensen te stichten, gelijk gezegd werd. Die klompenmaker trad op in de gezelschappen van het ernstige volk en wees op de verdorven aard van het menselijk geslacht en inzonderheid op de goddeloosheid van de lochte dominé's, die de zwarte hoge hoed hadden durven afzweren. Het stond vast, dat het eindoordeel met grote gewisheid naderde, verkondigde de klompenmaker nadrukkelijk. De profeten uit de grijze oudheid hadden het reeds mogen aanzeggen en hijzelve was begenadigd om de tekenen der tijden te zien.

De klompenmaker leerde, dat de verlorenen van Godswege worden getekend met het ijkmerk der onvolmaaktheid. Als exempel noemde hij Arend Nieuwland, een bultenaar en mank-loper, een onte spotter en vertrapper van Gods geboden tevens. Dat manspersoon was getekend door een bult en een horrelvoet. Er was

voor hem geen soulaas weggelegd, verklaarde de klompenmaker. God is rechtvaardig en laat de zonden niet ongestraft. Dit gezegd hebbende, bad hij gewoonlijk in presentie van zijn volgelingen of God zijn schaapjes wilde behoeden voor uitbrekende zonden, opdat ze gevrijwaard zouden blijven voor het verschrikkelijke merkteken van satanas.

De verlorenen worden getekend, — dit was het hoofdthema van de preken, die de klompenmaker in de contreijen van de lage Waard liet horen.

De verlorenen worden getekend..... daar dacht in die dagen Janus Huysman ook vaak over. En dan liet hij zijn machtige verweerde boerenkop op zijn brede borst zinken, want het barre oordeel was over zijn huis gekomen. Zijn jongste zoon droeg het merkteken van Gods verbolgenheid over de zonden.

In een nazomer was Gerbrand Huysman, negentien jaar oud zijnde, plotseling in een zware ziekte gevallen. De dokter was aanvankelijk van mening geweest, dat het spoedig sterven zou worden. De lerende klompenmaker, door de vader erbij gehaald, had alleen maar weten te zeggen, dat het leven kortstondig is gelijk het gras en dat na het sterven het oordeel volgt.

Maar Gerbrand stierf nog niet. Twee jaar lang lag hij in een witgeschilderd tentje, hij lag in die kleine witte cel de ijziglange dagen te tellen en in vele barre doorwaakte nachten streed hij tegen het ongerief, dat voortvrat in zijn vermagerd lichaam.

En langzaam groeide hij krom tot een gedrochtelijk mens. De lerende klompenmaker had medelijden met de jonge kerel, doch hij meende, dat hij zijn harde plicht moest doen en zei dus, dat verlorenen worden getekend, uiterlijk zowel als innerlijk.

— En is er voor mij dan heel geen gratie? vroeg Gerbrand met een stem, waar een radeloze angst in opsteigerde.

De klompenmaker kon geen hoop geven, hij zei voor de tweede keer:

— De verlorenen worden getekend.....

Het werd een gruwelijk lijden voor de boerenzoon. Het oordeel

was over hem uitgesproken en bidden hielp dus niet meer. Had hij dan zwaarder gezondigd dan anderen?

— Vader, vroeg hij op een keer, heeft de klompenmaker in alle dingen gelijk?

Janus Huysman knikte.

— Ja jonk, Pier Breedveld heeft singuliere gaven gekregen.

— Maar datgene wat hij zegt over getekenden, is dat ook waar? Janus Huysman keek naar de grond, hij durfde geen antwoord te geven.

— Jonk, zei hij tenleste met toegenepen keel, praat er met Pier eigens over en vraag het niet aan mij.....

Daarop verliet hij dravelings het tentje, het was een vlucht voor de waarheid van Pier Breedveld.

Nadien vroeg Janus Huysman zich dikwijls af, waarom zijn jongste zoon een getekende was. Gerbrand had zich altoos een meegaande eerlijke jongen getoond en nimmer had hij zich aan ergerlijk wangedrag schuldig gemaakt. En toch was hij getekend... Zou er dan toch diep in het hart van zijn jonk een schrikkelijke zonde welig tieren en als straf voor die verdoken zonde zijn lichaam misvormd zijn geworden? Janus kon dat niet geloven. Maar de klompenmaker, ernaar gevraagd, antwoordde driest:

— Janus, man, de tekenen liegen niet.....

De tekenen liegen niet..... Maar Janus Huysman dacht in die dagen vaak aan het woord uit het Boek, dat zegt, dat God de zonden bezoekt aan de kinderen, tot in het derde en vierde geslacht.

Als Gerbrand geen grove zonden had begaan, waarom werd hij dan gestraft met een baarljke ziekte en een afzichtelijke misvorming?

Toen begon Janus Huysman te wroeten in zijn eigen levensbestek. Vierendertig jaar geleden had hij een ding bestoken, dat het daglicht niet kon zien. Er heeft toen geen haan naar zijn zonden gekraaid, het kostte hem alleen bitterveel geld. In die tijd diende



er een stoepmeid bij hem, een vrank diertje met onstuimig bloed. Janus was toen vier jaar getrouwd en hij wist opperbest, dat bedrivers van overspel een gruwel zijn in Gods ogen. Toch was hij in de zonde gevallen. Daarna had hij de stoepmeid weggestuurd met een beurs vol zilvergeld, teneinde het vinnige duifje het zwijgen op te leggen. Maar later kwam de vader van het hupse vliedertje met de mallotige vraag, hoe het moest met het kleine schrettertje, dat geboren was. Dat had Janus Huysman nogmaals een bom geld gekost; er waren duizenden mee gemoeid geweest, want de vader van Marie bleek niet gauw tevreden gesteld te zijn. De zonde was dus met geld gesmoord; zelfs de vrouw van Janus is er onkundig van gebleven en de boer werd algemeen geacht als een oppassend manmens van het rechtschapen slag.

De klompenmaker had gezegd, dat de verlorenen getekend zijn. Hij had er bovendien wijsgerig aan toegevoegd: — De getekenden zijn verloren.

Gerbrand lag krom van lijf in het witte tentje. Had hij zó zwaar gezondigd, dat God hem reeds aan deze zijde van het graf zwaar kwam te straffen? Janus Huysman wilde dit niet aanvaarden. Maar hij werd onrustig als hij dacht aan het gebod, dat zegt, dat de Almachtige de zonden bezoekt aan de kinderen.

Lag zijn jongste zoon misvormd en smartelijk weg te teren terwille van het kwaad, dat de vader meer dan dertig jaar geleden had bedreven?

Janus Huysman durfde ten ende niet meer aan het bed van zijn zoon te komen. Hij was bang, dat Gerbrand weer zou gaan praten over de woorden van de lerende klompenmaker.

En Gerbrand, die vervreten werd van ziekte en onrust, bezwoer Pier Breedveld om toch mildere woorden te spreken. Maar de klompenmaker zei:

— Ik en mag niet tegen het betere weten in spreken, Gerbrand. Toen leefde de zieke dagenlang in een tempeest van bittere angst over het komende oordeel.

Het was halen en brengen met Gerbrand Huysman, maar iedereen begreep, dat het jonk nooit meer geheel en al zou genezen. En al zou de ziekte wijken, de misvorming zou blijven.

In een lange, gloriërende zomer scheen er toch beterschap voor Gerbrand te zijn weggelegd. De koorts week, hij ging er beter uitzien en zijn gewicht nam toe. Het scheen ook, dat hij zich verzoend had met de bittere wetenschap, dat hij een getekende en verlorene was. Hij bad niet meer om vergeving van zijn zonden want dat hielp toch niet. Als de klompenmaker op bezoek kwam, luisterde Gerbrand rustig naar diens woorden; hij smeekte niet om een milder oordeel, zoals in 't begin.

In deze zomer ontdekte hij, hoeveel hij wel hield van het geluid. Ontroerd kon hij luisteren naar de zang van een roetzwarte gieteling, die bij de witte tent uitbundig en verrassend zat te fluiten, iedere dag. Gerbrand kreeg liefde voor de muziek en hij wilde, dat hij een of ander instrument kon bespelen. Hij las in een oud boek, een ingebonden jaargang van een tijdschrift, iets over een ocarina en daar begon toen zijn verlangen naar uit te gaan.

Hij vroeg er zijn vader naar, maar Janus Huysman zei, nooit van zo'n dier te hebben gehoord.

— Maar vader, 't is geen dier, het is een fluit! Zo'n fluit heeft de vorm van een vogellichaam en bezit negen toongaatjes.

— Mogelijk, Gerbrand. Maar ik schat, dat Christenmensen niet op zo'n rare fluit speulen. Vraag er wijders de klompenmaker maar eens naar, want die is bar geleerd in alle dingen.

Dat deed Gerbrand; Pier Breedveld luisterde aandachtig en stak ten ende bezwerend de hand omhoog.

— Met een orgel kan men Gode lof brengen, maar niet met een ocarina, Gerbrand, was zijn bescheid. — Ocarina's zijn vervloekte waereldse speuldingen.

— Ik wou er graag een hebben. 't Zou de tijd zo aangenaam korten, als ik liedjes kon fluiten.....

— Dat docht ik wel, zei de klompenmaker hoofdschuddend. — Satanas heeft jou te pakken. Jij bent getekend, Gerbrand Huysman!

In jou is het onderscheid tussen goed en kwaad gans teloor gegaan.

Gerbrand zei niets meer, maar zijn verlangen naar een ocarina bleef bestaan en groeide zelfs uit tot een ongekende hunkering.

In dezelfde zomer kwam zijn nicht Maaïke uit Hoornaar een dagje op bezoek. Maaïke was een frullie van twintig jaar. Ze had heel niet het lompe en grove van de meeste boerenmeiden uit de streek. Vrijgrage jongkerels beweerden, dat het een hooghartig schepseltje was, omdat ze allenig maar met een soortement heer zou willen aankoppelen om te parenteren. Ze zeiden dat, omdat ze eigens een blauwtje bij het vriendelijke meisje hadden bekomen toen ze moeite hadden gedaan om tot vrijen te raken met dat dek-sels mooie brekelijke poppie uit Hoornaar.

Maaïke was begaan met haar neef, die nu al enige jaren in zijn tentje lag te vechten tegen het kwaaië ongerief in zijn lichaam. Zij zat die dag voortdurend bij hem.

— Het moet wel ontwaard zwaar vallen om ziek te liggen..... zei Maaïke aangedaan.

— Dat valt wel mee, gaf Gerbrand ten antwoord. — Ziek zijn is niet zo erg..... verloren zijn, dát is erg!.....

— Verloren?

— Ja, voor eeuwig..... Ik ben ommers getekend.

Maaïke's ogen werden groot van angst.

— Gerbrand, waar denk jij aan?

— Nieuwers aan, Maaïke. Ik kan allenig de woorden van de klompenmaker niet vergeten.....

— Bedoel je Pier Breedveld? Van die man gaat een grote roep uit, waar? Ze zeggen, dat hij bekeerd en ingeleid is en.....

— Ja..... en daarom moet ik geloven wat Pier zegt.

Maaïke staarde strak voor zich uit.

— Gerbrand, zei ze tenleste kleurend, — daar moet je niet aan geloven, jonk. Er is ommers genade bij God.....

Er kwamen tranen in haar ogen en Gerbrand zag, dat haar handen beefden.

— We zullen 't er maar niet meer over hebben, Maaïke. Het helpt toch niet. Ik ben krom en daar is niks aan te veranderen...

Hij begon schielijk over iets anders te praten en hij deed zijn best, zijn stem opgewekt te laten klinken. Hij sprak over zijn vurig verlangen om een ocarina te bezitten en muziek te maken.

— O, maar zo'n ding krijg je van mij, Gerbrand! Als ik naar de Gorkumse markt ga, zal ik er een kopen. Maar je moet de naam prontjes op een pampiertje schrijven, want dat moeilijke woord is kwalijk te onthouden.

Dat deed hij toen. Bevend van vreugde reikte hij Maaïke het stukje papier aan.

— Nou heb ik wat om aan te denken, zei hij dankbaar. — De dagen duren zo merakels lang als je helegaar geen uitzicht naar ieuwers hebt. Je ligt maar, je ligt en telt de uren, maar het helpt niet, want morgen is het weeral eenzelfde gruwelijke dag. Nou is het ineens allemaal anders geworden, Maaïke. Ik zal dag na dag de scheurkalender bijhouden en de dagen aftellen naar de najaarsmarkt te Gorkum. Dan zie ik jou in m'n gedachten — want als je de ogen sluit, kan je zien wat je denkt, waar? — een ocarina kopen en na een hortje zal ik er op kunnen fluiten. Pier Breedveld zegt wel, dat het een waerelds ijdeltuitig speulding is, maar 't zal toch vast mooi zijn om de weke klanken te horen!

Maaïke knikte.

— Jaat, 't zal mooi klinken, Gerbrand. En ik kan heel niet geloven, dat die muziek waerelds is, zoals de klompenmaker gezegd heeft. Je kan op zo'n ding toch speulen tot eer van..... God?

— Neeë, Maaïke, dát niet. Je had dit liever niet moeten zeggen...

Ik ben ommers getekend en kan dus niks doen tot eer van God...

En toch verlang ik naar een ocarina. Nou weet ik, een doel te hebben. Ik zal altijd aan jou en aan de ocarina denken en rechtvoort zullen de dagen rap verstrijken, Maaïke!

Gerbrand begon hoopvol de dagen te tellen. Het was hem, of zijn leven eensklaps meer fleur had gekregen. Hij koesterde zich aan zijn verlangens. Maar de dagen gingen in eendere trage regelmaat

voorbij en Gerbrand begon te begrijpen, dat het zwaar valt om te moeten wachten op de vervulling van een wens. De najaarsmarkt was nog niet in zicht. Ach, wreedhard valt hem het wachten, het eindeloos uitzien naar de verwezenlijking van zijn begeerte! De dagen gaan nu nog trager dan anders, ze **dijen** uit tot eeuwigheden van smachtend wachten. Hoe heeft hij ooit kunnen denken, dat de tijd sneller zou gaan als hij een doel voor ogen had? Dat doel schijnt onbereikbaar, de najaarsmarkt is onbereikbaar. Nog ruim twee maanden, nog meer dan zestig dagen ..... hoeveel tergende minuten zijn dat wel?

Op de najaarsmarkt zal Maaïke een ocarina voor hem kopen. Daarna zal ze weer een dagje op bezoek komen en hem de fluit overhandigen. En dan zal hij spelen, fluiten gelijk een merel fluit! Gerbrand is er zeker van, dat hij regelrecht zal kunnen spelen al wat hij wil. Hij zal het niet eerst behoeven te leren in vele moeilijke herhalingen van een zelfde rij toontjes. Een lijstster behoeft immers evenmin het fluiten te leren? Dat zegt hij op een keer ook tot zijn moeder.

— Als ik een muziekding had, zou ik regelrecht kunnen speulen, moeder!

— Moet jij dat dan eerst niet leren, jonkie?

— Heel niet, moeder. Lijsters fluiten zonder overleg precies altijd het mooiste deuntje. En in mijn hart schuilt ook een lijstster.....

— Jonk toch, Gerbrand toch! zei vrouw Huysman ontdaan. En toen kon ze 't ineens niet meer uithouden in het tentje, want de woorden van haar jongen trokken een scheur in haar hart. Zij liep weg en dacht: — Mijn jongste is een getekende. En getekenden zijn verlorenen. Hoe kan hij dan een lijstster in zijn hart hebben?.....

Die vraag kwelde haar zo, dat ze er tenleste mee naar de klompenmaker ging. Pier Breedveld kende wel de wet, doch geen genade.

— Vrouw Huysman, 't is lee om het te moeten zeggen, maar uit de woorden, die jouw zoon heeft gesproken, blijkt weeral de

macht van de duivel: Gerbrand waant zich nog bekwaam tot het prijzen van God en daaruit zien we, dat hij met geestelijke blindheid geslagen is.....

En Gerbrand wachtte, hij wachtte dagen en weken op de komst van Maaïke met de ocarina. Maar hij wachtte vergeefs, zijn nicht kwam niet, want juist in die dagen kreeg heur moeder een leewater-been en toen moest Maaïke het huishouden bestieren, zodat er geen tijd overbleef om een daagje naar ome Janus en tante Pleuntje te gaan.

Oogschijns knapte Gerbrand aardig op. Eerst mocht hij naast zijn bed in het tentje zitten, nadien moest hij lopen gaan leren. Hij ging voorzichtig door het huis, steunend op een stokje. Hij liep bar krom, zijn heup was scheef gegroeid.

— Waartoe ben ik nog nut? vroeg hij zich dikwijls in een desolate bui af. — Tot boerenwerk ben ik niet meer bekwaam, ik ben een soort wrak, dat door moeder moet worden geholpen.....

Hij vernam, dat twee van zijn vroegere kameraden zouden gaan trouwen. Zo'n geluk was voor hem niet weggelegd. Een krom en zwak eindje mens weet op voorhand, dat een welgeschapen meidje hem voorbijgaat. Toch droomde Gerbrand in deze tijd meermaals over vrouwen en als hij dan wakker werd, stonden er zweetdruppels op zijn voorhoofd.

Over het oordeel van de klompenmaker scheen hij zich hoegenaamd niet meer te bekommeren. Er waren andere dingen, die hem bezighielden.

Soms dacht hij: — Ik ben niet meer bang voor de dood, maar voor het leven..... Het leven had hem niets meer te bieden dan een stokje, waar hij zijn wrak lichaam op kon steunen tijdens zijn voorzichtige wandelingen over het erf van de hofsteê en naar de bongerd, die neven het huis lag. De appels hingen plukrijp aan de bomen en hij voelde zich eenzaam en nutteloos temidden van deze weelde van vrucht.

Neen, het leven had hem niets meer te bieden. Zelfs de ocarina,

waar hij wekenlang naar had liggen hunkeren in opperst verlangen, was niet gekomen. De najaarsmarkt was alweer voorbij, maar niet Maaïke liet zich niet zien. Wel kwam er zo nu en dan een boodschap, dat tante HuiBERTje nog altijd last had van het leewater. Geen werk, geen liefde, geen muziek..... voor hem was er niets. Had Pier Breedveld dan toch gelijk? Was hij een veroordeelde, een verlorene? Waren de grote en kleine vreugden hem dáárom niet toebeschikt?

Als hij hierover piekerde, kwam toch weer de angst.

— O God, bad hij dan, — verleen mij toch astamblijft gratie!.....

Maar hij kreeg geen zekerheid hieromtrent.

Wel kwam er op een dag een blij bericht. De ocarina zou komen! Dat schreef zijn nicht in een briefje, dat zijn ouders ongeveer een week voor Kerstmis ontvingen. Maaïke's moeder was het leewater te boven gekomen en kon het werk in huis weer doen. Als ome Janus en tante Pleuntje het goed vonden, zou Maaïke graag de Kerstdagen overkomen. En in een afzonderlijk briefje, voor Gerbrand bestemd, beloofde ze, de ocarina te zullen meebrengen.

Toen Kerstmis aanbrak, lag het lage polderland wit en verlaten onder de grijze winterlucht. 't Was bitterkoud, er woei een scherpe oostenwind over de Alblasserwaard en zelfs de wellen nabij de Donk waren dichtgevroren, hetgeen sinds mensenheugenis niet was gebeurd.

Nicht Maaïke werd door haar vader tegen de avond met de arreslee uit Hoornaar naar ome Janus in Braank gebracht. Hoewel ze dik ingepakt zat en ook nog een koperen waterstoof onder de voeten had, klom ze verkleumd uit de ar.

Door Gerbrand voer een golf van geluk, toen hij zijn nicht over het erf naar de deur zag lopen. Hij had de hele ochtend en middag voor het zijraam gezeten om naar haar uit te kijken en nu trippelde ze dan over de sneeuw. Naar dit ogenblik had hij gehunkerd; met Maaïke zou hij over allerlei dingen kunnen praten, zij had immers geen geloof willen hechten aan het harde oordeel, dat door Pier

Breedveld uitgesproken was. En zij bracht de ocarina meel.....

Bevend van blijdschap gaf hij haar een hand en op dat moment werd het warrelig in zijn hoofd. De wetenschap daverde door hem heen, dat hij smachtte naar liefde en genegenheid, naar een meidje, dat voor erbarmen geschapen is. Deze plotselinge zekerheid deed hem ontstellen. Hij liet Maaïke's hand los, greep haastig zijn stokje en strompelde naar het achterhuis, want hij wilde niet, dat ze zijn tranen zouden zien. Op de deel, waar de koeien tussen de stokken lagen te neuren, liet hij de tranen de vrije loop. Maar hij wist niet krek meer, of hij schrouwde van vreugde of van verdriet.

Die avond zouden vader en moeder naar 't gezelschap gaan. De klompenmaker zou bij Bart den Braven voorgangeren en een koppeltje mensen bepalen bij het Kerstgebeuren.

— We gaan er allegaar heen, behalve Gerbrand, want die is gebonden aan huis, zei Janus Huysman. — We maggen niet nalaten om naar het goeie te gaan horen.....

Zijn twee oudste zoons sputterden tegen, maar vaders woord was harde wet.

— En nicht Maaïke kan ook meegaan, de klompenmaker zal ook heur wel degelijke teerkost weten te geven.

Maaïke schrok op. Zij kleurde en zei:

— En Gerbrand dan? Zal ik maar bij hem blijven? Anders is hij zo bar allenig op Kerstavond, waar?

— Ja, kind, doe jij dat dan maar, zei tante Pleuntje toen..... en Gerbrand was dankbaar voor dit woord van zijn moeder.

Janus Huysman mokte een beetje tegen, maar hij dierf toch niet meer verordineren, dat nicht Maaïke ook zou meegaan. Wel zegde hij tot zijn oudste jonk:

— Maar dan moet jij ook thuisblijven, Job. Want in mijn huis moet alles z'n ordentelijk bestel hebben en het is niet goed, als een neef en een nicht in 't eenzame thuis zitten te koekeloeren. Daar komt zonde van.

— Zo is het krek, gaf Job ten antwoord. Hij was blij, niet naar

het voorhuis van Bart den Braven te hoeven gaan, want als Pier Breedveld preekte, waren er vele uren mee gemoeid.

— Ik zou eigenlijk ook thuis moeten blijven om op te passen, zei zijn broer. Maar vader Janus zag hem bestraffend aan en vroeg hem, of hij dan heel niet verlangend was naar het goeie?

Ongeveer een kwartier na het vertrek van vader en moeder en broer Tinus, zei Job:

— Ik wil nog pasjes naar Mijndert Hakkesteeg, Gerbrand..... Gerbrand knikte dankbaar. — Ga maar gerust, wij reeën het wel. Toen Maaïke en Gerbrand samen waren, haalde het meisje haar sameten reticule te voorschijn. Zij haalde er een ocarina uit. Gerbrand bewonderde aandachtig de felbegeerde, vreemdgevormde fluit.

— Dankie, Maaïke.....

Opnieuw werd het warrelic in zijn brein en het was, of er een nevel voor zijn ogen kwam.

— Dankie, Maaïke..... En ik zou er jou wel een..... zoen voor willen geven.....

Amper had hij 't gezegd, of hij schaamde zich diep. Hij werd vuurrood en wilde een verontschuldiging uitspreken, maar zijn stem begaf het en 't was of zijn keel werd toegenepen door wurgende handen.

Maaïke, die geschrokken was van zijn ogen, waar een moment een vreemd vuur in geglinsterd had, zei:

— Neeë, Gerbrand, dát niet.....

Een verschrikkelijk schuldgevoel overweldigde hem en als een davering ging het door zijn hoofd, dat hij thans was gevallen in een baarlijke uitbrekende zonde, gelijk de klompenmaker dit noemde. Hij stond op, tastte naar zijn stokje, doch vond het niet. Toen wankelde hij weg zónder die steun, weg van Maaïke, naar het achterhuis.

Maar toen hij voor de koeienrij heenschorrelde, verloor zijn gemarteld lichaam het evenwicht. Hij viel, en op 't eigenste ogenblik dacht hij er aan, de stenen ocarina nog in zijn hand te hebben.

Hij smakte voorover op de rode plavuizen, de ocarina gleed uit zijn hand en viel in drie stukken.

Maaïke, die hem verschrikt had nagestaard, hoorde hem vallen en snelde toe om hem te helpen.

— Gerbrand, voorzichtig toch, ik zal je steunen!

— Nee! schreeuwde hij, terwijl hij pogingen deed om overeind te komen. — Niemand hoeft me te helpen, want nou weet ik het zéker!.....

— Wat is er, Gerbrand, wat bedoel je? Wat weet je nou zeker?

— Dat ik een getekende ben, een verlorene, schrouwde hij. — God straft mij en de klompenmaker heit gelijk! En nou kan ik niet..... Hij stokte, het werd hem te machtig. Maaïke greep hem beet, hielp hem overeind en vroeg met verschrikte stem:

— Wát kan je nou niet, Gerbrand?

— God eren!... Zijn stem sloeg over, het was een rauwe kreet als van een dier in doodsnood.

— Ik wilde met het speulding God eren, gelijk de vogels..... Hij wees met een hopeloos gebaar naar de scherven van de ocarina.

Maaïke was opeens geen meidje meer, ze groeide in een seconde uit tot een vrouw met grote besluitvaardigheid.

— Kom, zei ze, — kom, Gerbrand, ga mee in huis!

Ze nam haar verhanselde neef bij de arm en hij liet zich willoos meevoeren.

Toen hij op een stoel zat, vroeg ze bezorgd, of hij ergens pijn had.

— Neeë,..... alleen in mijn hart... Ik ben een getekende en voor eeuwig verloren. Een verlorene mag niet God eren..... en daarom moest die ocarina kapot vallen.....

En op dát ijzelijke woord zei Maaïke:

— Er is toch genade voor zondaren, Gerbrand?

— Maar niet voor mij. Zonder stokje kan ik niet gaan, ik ben een gedrocht.....

— Er is gratie, Gerbrand!

Hij keek verwezen naar het vuur in de haard.



— Voor mij is het sulfervuur, de klompenmaker heeft het gezegd, zei hij toonloos.

— Dat mag je niet zeggen! Het is nou toch ommers Kerstavond? Er is een Keindeke geboren in Bethlehem en daarom maggen we allegaar hopen op gratie.

— Een Keindeke geboren, bouwde hij haar na. — Een Keindeke geboren.....

Eensklaps schreeuwde hij:

— Ai, er is een Keindeke geboren, maar niet voor mij!

— Ja, voor iedereen! Dat zegt de Bijbel duidelijk.

— Maar de klompenmaker zegt.....

— Geloof hem niet, Gerbrand! Wij moeten alleen de Bijbel geloven! Jezus kwam voor zondaren op de wereld.

De stem van Maaïke klonk bezwerend.

— Maar ik.....

— Ik weet al, wat je zeggen wilt, Gerbrand. Maar wij zijn alle-gaar getekend. Jij en ik en de klompenmaker en iedereen..... En voor de getekenden kwam het Keindeke in Bethlehem!

— Durf jij dat te geloven, Maaïke? vroeg hij.

— Ja, ja!

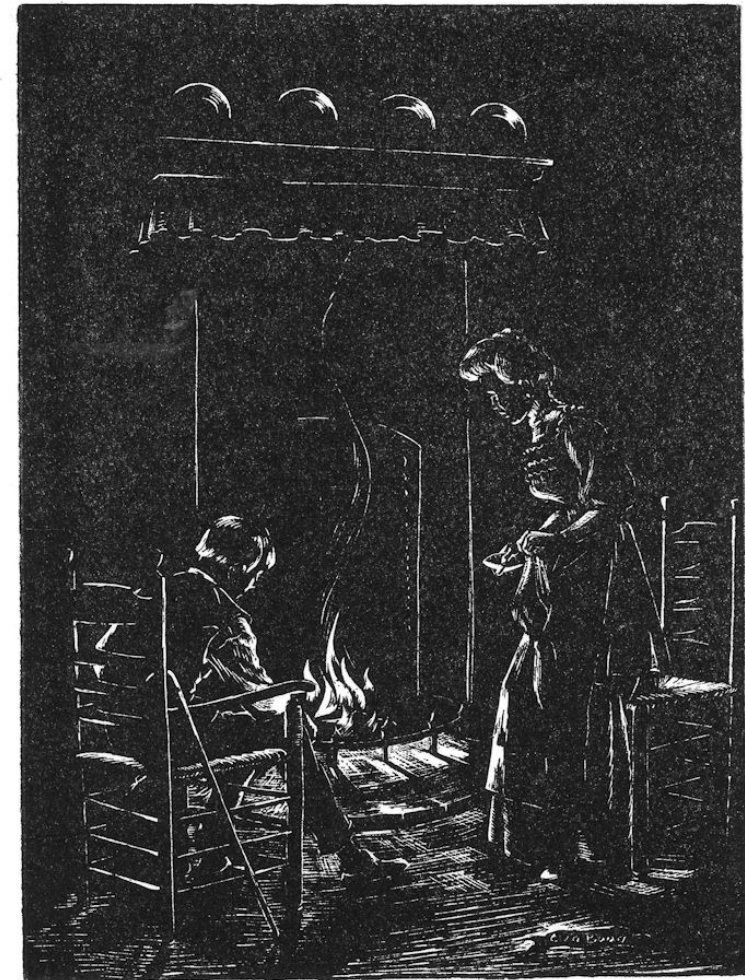
Gerbrand staarde weer een tijdlang in het vuur. Aan zijn ver-trokken, bleek gezicht was te zien, dat hij in tweestrijd verkeerde. Eindelijk zei hij:

— 't Is al zo ontaard lang geleden, die geboorte van het Keindeke. Maar Pier Breedveld zegt het anders; en Pier leeft en bestaat en vanavond zal hij in 't voorhuis van Bart den Braven ook weer zeggen, dat er geen hoop is voor het gros van de mensen.....

Maaïke dacht na en zocht naar een weerwoord. O, Gerbrand maakte het haar zo moeilijk! Maar ineens was het haar, of het antwoord in haar hart werd geboren, ze had het alleen maar uit te spreken. Terstond zei ze het al:

— 't Christuskeindeke wordt ook vannacht geboren, Gerbrand! Het komt in jouw hart.....

Hij zag haar ongelovig aan.



— In mijn hart? Neeë, in mijn hart niet.....

Opnieuw staaarde hij in het open haardvuur en vervolgde:

— Ik heb te zwaar gezondigd. Vader en moeder zijn rechtschape menschen, mijn broers ook. Maar ik ben een getekende. In mijn hart huist een zonde, die heeft willen uitbreken naar buiten toe..... En daarom is mijn ocarina in stukken gevallen. God verbiedt mij, Hem eer te brengen door gelijk een vogeltje te fluiten.....

Maaïke greep haar reticule, die ze aan de knop van een stoel had gehangen.

— Voor die gebroken ocarina krijg je een ander, zei ze. — Ze zijn van steen en heel brekelijk en de koopman op de Gorkumse markt zei, dat ik er een paaar moest kopen, om niet onthand te zitten. 'k Heb er twee gekocht..... er is dus op gerekend, dat je een ongelukje zou krijgen.....

Nogmaals reikte zij hem zo'n vreemdgevormde fluit toe.

— Hier, pak hem aan, Gerbrand!

Verbaasd keek hij naar het instrument, dat op haar platte hand lag en glansde in het matte licht van de bronolielamp boven de tafel.

Er kwam een vreemde gloed in zijn ogen en hij fluisterde:

— Dit lijkt wel... wel... genade...

— Het Kerstfeest is gans en al genade, Gerbrand!

— Ook voor getekenden?

— Vast en zeker.

— Maar Pier Breedveld...

— Denk maar niet meer aan die klompenmaker. Jezus heeft zelf gezegd, dat hij kwam voor zieken... voor zondaren zogezeid.

Het was Gerbrand Huysman, of het plotseling ruimer werd in zijn hart, of hij van een dwangbuis werd verlost. Hij kon de diepte van Maaïke's woorden nog niet peilen, doch dit kon het meisje zelf evenmin.

Er is dus uitzicht, omdat er een Kerstnacht geweest is, overlegde hij warrig. Daarna nam hij beschroomd de tweede ocarina van haar hand.

— Dankie, Maaïke. En..... als ik dát eens geloven mocht, dat er hoop voor me is.

— Maar dat is er, echt waar! Het staat in de Bijbel, dat zegt onze dominee ook.

— Pier zegt, dat er een wet is.....

— Jaat, maar er is ook genade, Gerbrand. De geboorte van het Keindeke was gans en al genade!

Gerbrand begon te snikken. Zijn kromme, tengere gestalte schokte op en neer. Maaïke legde haar hand op zijn magere schouder.

— Je moet nou niet schrouwen, Gerbrand.

— O, Maaïke, als ik het geloven mocht, dat van die gratie, dan zou ik zo gelukkig zijn!

— Je mág het geloven, vast en zeker! Ja, dan zal je gelukkig zijn, waar, Gerbrand? En dan zal je mooi op het speulding fluiten, hé? Toen 't nog zomer was, heb je ommers gezegd, dat je docht, een lijster in je borst te hebben. Maar iemand die verloren is, heeft geen muziek in zijn hart, Gerbrand. Toe, speel nou eens wat!..... Het was wonderlijk gesteld met Gerbrand Huysman. Er kwam licht in zijn hart, een kerstlicht dat hem doorzinderde vol geluk. Hij kon het niet onder woorden brengen, zijn gedachten vermochten het zelfs niet te omvamen, maar de heerlijke wetenschap was in hem, dat hij op deze Kerstavond had mogen leren, dat er genade is voor een getekende, voor een kromgegroeide jongkerel, die in een uitbrekende zonde en in een hard oordeel van een medemens dreigde te verstikken. Vader en moeder waren rechtschapen, levende recht en slecht naar de geboden; hij daarentegen was een groot zondaar, maar tóch was er genade door het Keindeke in Bethlehem.

— Genade, er is genade, prevelde hij en er kwam een uitdrukking van verrukking op zijn gezicht.

— Speul nou eens wat, herhaalde Maaïke.

Gerbrand bracht de fluit aan zijn lippen, hij zocht met zijn dunne vingers de negen toongaatjes te bereiken en liet toen schuchter en devoot een aantal toontjes horen. Toen wist hij, dat hij het

kon. Ja, hij had altijd een lijster in zijn hart gehad, dat bleek al heel gauw, want na een paar keer proberen rijgden de weke klanken zich aaneen tot een kerstlied.

Nu sijt wellecome, Jesu, lieve Heer..... floot de begenadigde Gerbrand Huysman op die bewogen Kerstavond.

## Na Kerstmis

Wij zaten rond de boom, een kleine kring,  
En zongen „Stille Nacht”. Eén zei gedichten.  
Er gleed toen even een vertedering,  
Een vage glimlach over de gezichten.

Dit was ons feest; een haast vergeten droom,  
Die in de bleke kaarsvlam ging herleven.  
Er zaten nog wat kind'ren rond de boom,  
Werkelijkheid of droom was ons om 't even.

Nu zijn wij weer de mens van alledag.  
De kaarsen gingen uit, 't lied is verklonken,  
Van onze monden week stilaan de lach  
En in onz' ogen doofden reeds de vonken.

En toch....., de naklank van het oude lied  
Van 't kind dat eens voor allen is gekomen,  
Verging in ons, schoon alles wegweek, niet.  
O Christuskind, wij blijven van U dromen.....

Marinus A. den Braber.

## Bert viert toch Kerstfeest

door  
Rie Stoové-Bauer

### 1. Bert gaat afscheid nemen.

Bert had het druk.  
Hij ging verhuizen!  
De hele ochtend was hij al in de weer geweest.  
Rientje, het twee jaar oudere zusje van Bert, was Moeder écht aan het helpen. Zij pakte samen met Moeder een kist in.  
Bert ging af en toe eens kijken.  
Moeder had tegen hem gezegd:  
Je moet je speelgoed uitzoeken, en alléén wat heel is, mag mee.  
Dat was moeilijk!  
Want als je goed keek, was er niet veel heel.  
En..... Bert had niet zoveel speelgoed.  
Hij trachtte nu, wat hij had, zo goed mogelijk te maken.  
Je kon toch niet een autootje, waarvan de wielen los waren, weggooien! En zo was er meer.  
Zijn kleurdoos, waarvan het deksel weg was, pakte hij in een stevig papier. Die moest mee. Hij zou daar goed op letten. Ze hadden ook de laatste jaren helemaal geen nieuw speelgoed gehad, dat kwam van die nare oorlog!  
Hij keek nu naar zijn zak met knikkers en mooie steentjes.

65

Hij schudde de zak op de grond uit.  
De knikkers rolden naar alle kanten.  
Rientje viel er over.  
„Akelige jongen, je mag niet zo'n rommel maken!”  
„Rommel maken,” bromde Bert, ze deden tóch niet anders.  
Hij zocht alles weer bij elkaar en propte de zak vol.  
Zou hij in de stad ook knikkeren?  
Natuurlijk, alle jongens knikkeren toch!  
De stad!  
Daar gingen ze nu naar toe.  
Ze gingen voor goed weg uit hun dorp.  
Bert was maar ééns in de stad geweest, Rientje wel drie maal.  
Rientje was er opgewonden over.  
In de stad had je grote winkels en drukke straten.  
Daar wilde ze iedere dag naar toe.  
Vader en Moeder vonden het ook prettig om naar de stad te gaan.  
Bert wist het niet of hij het prettig vond.  
Hij vond het tot nu toe zó best.  
Hij had altijd met de dorpsjongens gespeeld en wanneer hij geen zin had om met de jongens te spelen, dan zwierf hij de velden over naar de heide.  
Bert kende ieder paadje; hij wist precies wanneer er geploegd werd, wanneer er gezaaid werd of wanneer er gemaaid moest worden; hij wist de eerste bloemen te vinden in de lente en kwam met armen vol heide thuis, als de heide in bloei stond.  
Hij was bevriend met de molenaar en met de tuinbaas van het grote buitengoed.  
Dat ging hij nu allemaal verlaten.  
Waarom eigenlijk?  
Vader had werk in de stad gevonden, vast werk in een grote fabriek. Moeder was erg blij geweest. Ze had gezegd:  
„Nu hoef ik nooit meer te tobben”.  
Vader was al in de stad; daar had hij ook een huis voor hen gehuurd, een bovenhuis.

66

Dat moest wel gek zijn!  
Bert had altijd in een aardig klein huisje gewoond; in het dorp had je geen beneden- en bovenhuizen.  
Moeder was gaan kijken. Ze vond het een mooi huis en 't stond in zo'n gezellige drukke straat.  
Moeder had gezegd:  
„We moeten erg dankbaar zijn, dat we zo'n mooi huis getroffen hebben en we daar zelfs alleen mogen wonen, want in de stad wonen soms wel drie of vier gezinnen bij elkaar in één huis.”  
„Ja”, zei Rientje nog wijs, „in de stad is de woningnood nog groter.”  
„Wat moet er nu ingepakt, Bert?”  
Bert schrok op.  
Moeder pakte hier en daar wat op, legde het weer neer of stopte het in een kist.  
Bert zag het wel, veel mocht er niet mee.  
„Je krijgt later in de stad wel nieuw,” beloofde Moeder.  
Bert slenterde de leeg geworden kamer uit naar het keukentje.  
Daar was het ook al rommelig.  
Op het plaatsje lagen de bedden, die moesten nog geklopt.  
Hij stak het plaatsje over en liep de tuin in.  
Het kippenhok was leeg, de kippen waren verkocht.  
Die kunnen we niet meenemen naar de stad, had Vader gezegd.  
Waarom niet Vader?  
Och jô, die moeten dan zeker op het dak lopen!  
Ze hadden allemaal gelachen.  
Dus de kippen waren ook weg.  
Triest zag het kippenhok er zonder kippen uit.  
't Hok stond nog overeind.  
De planken moesten mee naar de stad.  
Het tuintje was ook niet mooi meer; de meeste planten had Vader weggegeven.  
Aan wie ook weer?  
Bert dacht na.

O ja, ze hadden de planten geruild voor aardappelen.  
Bert stond met z'n handen in zijn zakken en keek nog eens rond.  
Hij zuchtte.  
Hij kon haast wel huilen.  
Maar dat deed hij niet.  
Hij was een flinke jongen.  
Dat was toch wel een van de ergste dingen, dat hij zijn tuintje niet mee kon nemen.  
Zijn tuintje!  
Hij had er altijd het onkruid uitgetrokken; hij had er radijs gezaaid en bonen gelegd.  
Hij had er 's winters zijn sneeuwman gemaakt en 's zomers zijn tent opgeslagen, al was die tent dan ook maar een oud laken, dat hij aan de schuurdeur vastbond.  
Hij klom over het tuinhekje, liep dwars door buurman's tuin naar de straatweg.  
Die slenterde hij af. Aan het einde van de straatweg woonde de molenaar.  
De molenaar had wel even tijd voor Bert.  
„Dag Bert.”  
„Dag baas, 'k ga morgen weg.”  
„Morgen al?”  
„Ja baas.”  
„Jong, wat zul jij veel mooie dingen in de stad zien!”  
„'k Weet niet, baas.”  
„Vind je het dan niet prettig, Bert?”  
„'k Weet niet, baas.”  
Bert zat op een grote kei, die naast de deur van de molen lag.  
Hij had lang niet zoveel te vertellen als de vorige keer, toen hij de molenaar het nieuws ging brengen, dat hij naar de stad ging.  
„'k Ga,” zei Bert.  
„Dag Bert. Als je nog eens in het dorp komt, kom je me dan weer opzoeken?”  
„Ja baas. Dag baas!”



Meteen holde Bert weg, het molenpad af, de straatweg weer op.  
Hij ging nu naar Geert, de tuinbaas.  
De molenaar en Geert waren zijn trouwste vrienden.  
De dorpsjongens waren ook zijn vrienden, maar toen hij hun het nieuws verteld had, hadden ze hem direct voor „stadsjong” uitgescholden en daar was Bert boos over.  
Hij ging ze dan ook niet goedendag zeggen.  
Bert ging het hek door van het grote buitengoed. Dat mocht hij wel, want hij kende Geert.  
Geert was in de broeikas bezig.  
Bert stapte binnen.  
Oef! wat was het hier heet!  
Wat een prachtige planten waren hier toch!  
Hij was al zo vaak in de plantenkas geweest, maar toch was het altijd weer nieuw voor hem.  
Ook nu liep hij weer de hele kas rond en bekeek alle planten.  
Eén plant had een prachtige grote rode bloem.  
„Wat is dat mooi, hé Bert,” zei Geert.  
„Ja,” zei Bert.  
„Kijk nog maar eens goed jongen, want je komt hier zeker voor het laatst.”  
„k Kom nog eens terug in het dorp,” beloofde Bert.  
„Als ik er dan nog maar ben,” zei Geert. „Geert is al oud.”  
Bert keek naar Geert.  
„En Bert, zul je in de stad nooit vergeten, wat ik je verteld heb over de Heer Jezus? Ik hoop zo, dat je Hem zult vinden in je leven.”  
Bert knikte.  
Geert had Bert meer dan eens verteld over de Heer Jezus en over God; God, die al die mooie planten uit Geert's kas geschapen had, en niet alleen Geert's planten, maar alles wat op aarde was, ook de mensen, ook Geert en ook Bert.  
Bert had het thuis aan Vader verteld, maar Vader had geen tijd gehad om te luisteren.  
Bert luisterde graag naar Geert.

69

't Was erg jammer, dat Geert niet mee kon naar de stad.  
Hè, toen hij daaraan dacht, kreeg hij een akelig gevoel in zijn keel.  
Hij moest nu maar gaan.  
„Dag Geert.”  
„Dag Bert. Denk nog maar eens aan Geert, zul je Bert?”  
Bert knikte, draaide zich om en liep langzaam de kas uit en de weg af.  
Aan het einde van de weg zwaaide hij nog een keer naar Geert.  
Dan sloeg hij een smal weggetje in, dat door de velden liep.  
Langs een grote omweg kwam hij naar huis terug.

## 2. De verhuizing.

't Was nog maar net dag, toen Bert al weer op was.  
De verhuisauto van Derk en Jan stond voor de deur. Derk en Jan droegen samen het huisraad in de wagen. Bert stond er naar te kijken, hij was helemaal klaar wakker. Rientje niet. Rientje zat op de grond en huilde zachtjes. Ze had nog zo'n slaap, klaagde ze; ze wilde nog niet weg.  
„En gisteren wou je zo graag,” zei Bert.  
Rientje duwde Bert van zich af.  
De buurvrouw, die Moeder nog geholpen had de laatste dingen in te pakken, vroeg of Rientje en Bert een poosje met haar mee naar huis gingen.  
Rientje ging mee, maar Bert niet.  
Bert moest alles zien en als straks het huis leeg was, ging hij nog eens rond.  
Het eerste ging hij toen naar de zolder.  
Daar had hij altijd, zolang hij zich herinneren kon, geslapen. Hij keek uit het zolderraampje.  
In de verte woonde Geert.  
„Dag Geert,” fluisterde Bert.  
Dan ging hij naar beneden, eerst de kamers door, dan het keukentje en eindelijk de tuin.

70

Ondertussen hadden Derk en Jan de verhuiswagen gesloten, alles was er in. Moeder had Rientje teruggehaald; nu riep ze:  
„Bert, Bert!”  
Bert hoorde niets.  
„Waar zit je toch, jongen? We moeten dadelijk weg”.  
Moeder kwam haastig toegelopen.  
Bert zat op de grond gehurkt en plukte de laatste bloemen, die hij vinden kon, af.  
Moeder pakte hem bij zijn arm en wilde hem meetrekken.  
Ineens werd Bert heel kwaad, liet zich languit op de grond vallen, en riep uit:  
„Ik wil hier blijven.”  
Het aanslaan van een motor klonk door de stilte.  
„Derk zet de motor aan. Hoor je het? We moeten dadelijk weg”.  
Meteen pakte Moeder Bert weer vast, maar nu zo stevig, dat hij zich niet los kon rukken.  
Ze gingen het huis door; Moeder sloeg de deur achter hen dicht.  
Derk stond naast de auto.  
Rientje zat al op het voorbankje.  
Nu pakte Derk Bert op en zette hem naast zijn zusje.  
Moeder ging er ook zitten.  
Derk nam achter het stuur plaats.  
Een paar buurvrouwen zwaaiden goedendag.  
Bert was ontzettend verdrietig. Tranen sprongen in zijn ogen.  
Daar was 't ie als een kleine jongen door Derk opgepakt en op de bank gezet.  
Hij zag er niets van, dat ze nu zijn dorp uitreden, zijn dorp, waar hij wilde blijven.  
Rientje duwde hem een zuurtje in zijn hand; dat had ze van de buurvrouw gekregen.  
Rientje was helemaal opgeknapt; ze genoot van de tocht.  
Bert vergat langzamerhand zijn verdriet en ging Rientje van alles aanwijzen.  
Derk reed hard. Telkens haalden ze een auto in.

Maar moeder zei, dat Derk wat langzamer moest rijden.  
Toen ze weer aan een dorp kwamen, vroeg Moeder of Derk wilde stoppen. Bij een herberg stapten ze uit. De kinderen kregen een glas melk en Moeder en Derk dronken koffie.  
Toen gingen ze weer verder.  
Ze reden tussen weilanden met koeien.  
Een smal bruggetje moesten ze over.  
Derk reed langzaam; toeterde veel, waardoor de koeien verschrikt wegholden.  
Daar gingen ze het bruggetje over.  
Hu, wat was dat griezelig, het ging maar net.  
De weg werd steeds smaller.  
Er kwam een auto van de andere kant aan.  
Derk moest helemaal aan de kant van de weg gaan staan om de auto voorbij te laten gaan.  
Rientje en Bert juichten als het net ging.  
Nu werd de weg weer breder.  
Ze kwamen aan een stad, maar 't was nog niet hún stad.  
Hier stopten ze weer om hun brood op te eten.  
Toen ze weer verder gingen, vroeg Moeder:  
„Je weet de weg toch wel, Derk?”  
„O ja,” antwoordde Derk, „zie je die torens? Daar is het”.  
De kinderen keken; ze zagen de torens ook.  
Ze naderden nu snel de stad.  
De weg werd ook steeds drukker.  
In de stad gekomen moest Derk zoeken.  
Hij kon de straat niet vinden.  
Eindelijk stapte hij uit en ging naar een agent toe, die op een druk punt met z'n armen stond te zwaaien.  
Bert stootte Rientje aan.  
„Wat doet 't ie gek, hè!”  
Ze lachten allebei om de agent.  
De agent schudde van neen tegen Derk en wees naar een andere agent, die op de stoep stond. Daar ging Derk mee praten.

Even later kwam hij terug.  
„k Weet het; 't is aan de andere kant van de stad.”  
Ze reden weer door straten.  
Bert zuchtte. Wat was de stad groot!  
Plotseling stonden ze weer stil.  
Ze zagen een groot rood bord, waarop in witte letters „stop” stond.  
Een agent stond ernaast.  
Klap! „Stop” verdween en nu zagen ze een groen bord.  
„Dat betekent, dat we door mogen rijden,” zei Derk.  
Bert had het nog wel eens willen zien.  
Maar ze gingen weer verder.  
Eindelijk kwamen ze aan een smalle straat met winkels.  
„Hier moet het zijn,” zei Derk.  
„Ja, dat is zo,” zei Moeder.  
Ze zochten het nummer op en..... daar stond Vader!  
„Vader!” riepen Rientje en Bert tegelijk.  
Derk stapte uit de auto, hielp toen Moeder; de kinderen sprongen er zelf uit.  
Vader had de deur van het nieuwe huis opengemaakt.  
Bert zag een donker gangetje en een steile trap.  
Ze gingen naar boven.  
Wat was alles raar!  
Bert vond het nieuwe huis net een grote duiventil!  
Maar Vader en Moeder lachten niet om hem, ze hadden het veel te druk.  
Derk moest vanavond nog weer naar het dorp terug.

### 3. Alleen op stap.

Al twee weken woonden Bert en Rientje in de stad en ze gingen er nu op school ook.  
De eerste week gingen ze nog niet.  
Vader moest eerst een school opzoeken; en ze kwamen op een mooie grote school terecht.

73

Ze moesten een kwartier lopen, voordat ze er waren.  
De eerste dagen bracht Moeder hen weg, daarna moesten ze samen.  
Bert mocht niet alleen, hij moest met Rientje mee.  
En ze moesten heel erg voorzichtig zijn. Iedere keer vermaande Moeder hen, dat ze op de auto's en fietsen moesten letten.  
En ze zagen er zo netjes uit!  
Bert had iedere dag zijn beste jas aan en lage bruine schoenen.  
Rientje had haar Zondagse mantel aan en een muts op.  
Rientje ging op het dorp wel met een blauw schort naar school, maar hier niet.  
Bert vond de jongens op school niets aardig.  
Ze plaagden hem en lachten hem uit, omdat hij de woorden zo gek uitsprak.  
Hij „zong” de woorden, zeiden de jongens.  
Bert begreep er niets van, daar hadden ze hem op 't dorp nooit om uitgelachen.  
Bert vond het nog niets prettig in de stad.  
Rientje wel.  
Rientje had een paar vriendinnetjes.  
Na een paar weken keek Rientje al niet meer naar Bert om; ze ging met haar vriendinnetjes naar huis.  
Bert vond het best.  
De eerste keer slenterde hij een eindje achter Rientje aan.  
De tweede keer liep hij eens een straatje om.  
Toen zag hij in de verte een groot plein met bloemen.  
Dat zou hij onthouden, daar ging hij morgen eens kijken.  
De volgende dag liep hij regelrecht uit school naar het plein.  
't Mocht wel niet, want hij moest direct uit school naar huis komen.  
Even aarzelde hij.  
Maar als hij nu hard liep en terug holde, dan was hij toch nog op tijd thuis.  
Hij deed het dan maar.  
Het plein was groot en er kwamen allemaal mooie lanen op uit.

74

Bert stond midden op het plein.  
Hé, wat was het hier mooi!  
Wat stonden er veel bloemen!  
Veel meer dan hij ooit in zijn tuintje had gehad.  
Daar stond een prachtige grote gele dahlia.  
't Leek wel de dahlia, die altijd bij zijn schuurtje had gestaan.  
Wacht, hij ging eens dichtbij kijken.  
Hij stapte over het lage hekje, stak het grasveld over en liep op de dahlia toe.  
Nu stond hij bij de grote gele dahlia.  
Hij keek er naar op.  
Hu, er kroop een oorworm in.  
Even schudden, dan viel hij er uit.  
Bert schudde aan de steel, maar de oorworm verdween helemaal in de bloem.  
Fijn was dat om weer zo dicht bij de bloemen te staan.  
Hij ging een eindje verder kijken bij de lage plantjes.  
Nou, daar zat ook veel onkruid tussen!  
Bert hurkte neer en begon ijverig onkruid te wieden.  
Hij dook helemaal tussen de planten weg.  
Ineens hoorde hij een schel fluitje.  
Hij keek op.  
Daar zag hij een Meneer staan met een zwarte pet op en glimmende knopen op zijn jas.  
Die Meneer floot nog eens.  
Hij fluit zeker zijn hond, dacht Bert.  
Maar Bert zag geen hond.  
Nu begon die Meneer tegen hem te zwaaien.  
Bert stond op; hij zou maar eens gaan zeggen, dat die hond er niet was.  
Langzaam stak hij het grasveld over.  
„Kwajongen, die je daar bent! Kom hier! Moet je de bloemen vernietigen!”  
Ineens begreep Bert.

75

Sufferd, schold hij tegen zichzelf.  
Hij mocht hier natuurlijk niet over het grasveld lopen.  
Die Meneer was de opzichter.  
Vader had hem nog al zó gewaarschuwd, dat hij nergens aan mocht komen.  
De schrik sloeg hem in de benen.  
Zou hij die Meneer gaan vertellen, dat hij de planten geholpen had door het onkruid weg te halen?  
Maar daar stapte de opzichter over het hekje.  
En Bert.....  
Bert zette het op een lopen, sprong een eind verder over het hekje en holde het plein af, een laan in.  
Aan het eind van de laan kwam hij tot rust. Hij ging eens even op de stoeprand zitten, maar hield goed de omgeving in de gaten.  
Je kon nooit weten!  
Hij moest anders nodig naar huis.  
Hoe laat zou het wel zijn?  
Achter zich hoorde hij een hekje piepen.  
Bert keek om.  
Daar kwam een jongetje aan.  
„Wil je met me spelen?” vroeg de jongen, „Ik heet Freddy.”  
Bert stond op.  
„Ik heet Bert.”  
„Zullen we knikkeren?”  
Freddy haalde uit zijn zak een hand vol knikkers.  
Hè, nu had Bert zijn knikkers thuis.  
Jammer was dat nou, hij had net zoveel mooie.  
Even later waren de jongens druk aan 't spelen.  
Bert was helemaal vergeten, dat hij naar huis moest.  
Bert dacht, dat hij weer in zijn dorp was. Daar had hij ook zo gedaan: dan weer eens een eindje lopen, dan weer eens een poosje spelen.  
Er werd tegen een raam getikt; Freddy moest in huis komen.  
„Kom je nog eens, Bert?”

76

Bert beloofde het.  
„Dan breng ik ook mijn knikkers mee.”  
„Ja, doe je dat?”  
Bert knikte.  
„Dag!”  
„Dag Fred!”  
Bert liep de laan uit.  
Hij kwam bij een weiland.  
Daar bleef hij staan.  
Hoe moest hij nu toch naar huis terug?  
’t Begon al donker te worden.  
Bert ging zich erg alleen voelen.  
’t Heerlijke vrije gevoel dat hij daarstraks nog had, was weg.  
Hij was alleen in een vreemde stad.  
Hij werd bang.  
Zouden ze thuis ongerust zijn?  
Hij was al zo’n tijd onderweg.  
Maar hoe kwam hij nu toch thuis?  
Hij keek naar alle kanten.  
Welke laan was hij nu toch uitgekomen?  
Daar kwam een Meneer op hem af.  
„Weet je de weg niet, vent?”  
Bert schudde van neen.  
„Waar moet je naar toe?”  
Bert noemde de straat.  
„Dat is een heel eind weg.”  
Bert schrok. Zou hij niet meer thuis kunnen komen?  
„Hoe kom je hier?”  
„Ik ben gaan wandelen, Meneer,” zei Bert.  
„Ga maar met me mee.”  
Bert liep met de Meneer mee.  
Onderweg vertelde de Meneer, dat hij Bert op een tram zou zetten, dan was hij gauw thuis. Zijn ouders zouden wel ongerust zijn.  
Bert knikte.

77

Die Meneer was haast net zo aardig als Geert.  
Toen Bert thuis kwam, was Moeder heel boos op Bert en op Rientje. Voortaan moesten ze weer samen uit school naar huis komen.

#### 4. ’t Ging een hele tijd goed, maar toen

Bert had enige dagen nodig om over de uitgestane angst heen te komen.  
’t Was toch wel heel erg geweest als hij zijn huis niet meer terug had kunnen vinden.  
En,..... hij zou het nooit terug gevonden hebben, als die vriendelijke Meneer hem niet geholpen had. Zou hij die Meneer nog wel eens terugzien?  
Hij zou die Meneer nu best van alles durven vragen, net zoals hij vroeger alles aan Geert gevraagd had.  
Hij zou die Meneer ook naar de Heer Jezus vragen, dat zou hij vast.  
De eerste dagen keek hij op straat goed uit, misschien kwam die Meneer wel eens in hun buurt. Maar hij zag hem niet.  
Gehoorzaam ging hij elke dag met Rientje naar school en na schooltijd wachtte hij op Rientje.  
Dat wachten was moeilijk voor Bert.  
Soms kwam Rientje wat later dan de andere kinderen.  
Rientje hielp dan de Juffrouw met het verzorgen van de planten.  
Geduldig drentelde Bert in de straat op en neer en hoopte maar, dat Rientje gauw zou komen, wat als Rientje lang weg bleef, dan was het net of er een stemmetje binnen in hem begon te fluisteren:  
„Kom Bert, loop een straatje om!”  
Maar hij deed het niet.  
Het mocht niet.  
Eens ging hij met Rientje mee een vriendinnetje wegbrengen en toen zag hij uit de verte het plein.  
Toen was het nog moeilijker om bij Rientje te blijven. Maar hij deed het.

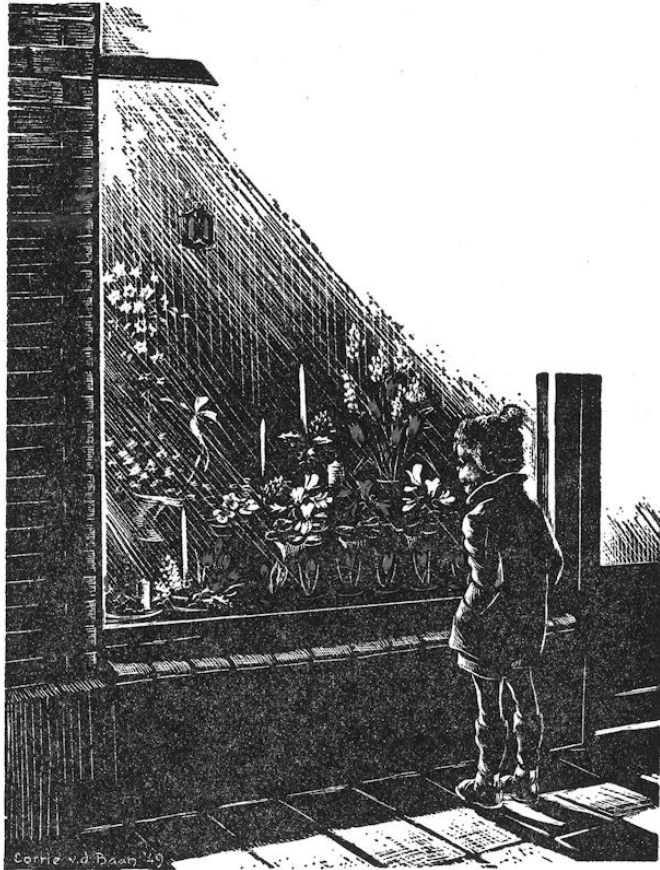
78



Langzamerhand werd het winter.  
Soms waren de lichten al aan, als ze uit school kwamen.  
Dan stonden ze voor de winkels te kijken.  
Wat was er in de stad veel meer te zien dan in een dorp!  
En ze zagen van alles, wat ze heel graag zouden willen hebben.  
Ze vertelden het aan Moeder.  
Moeder begreep hen best.  
Moeder zag ook veel, wat zij zou kunnen gebruiken maar ze hadden zoveel geld nodig in de stad.  
Moeder zei vaak tegen Vader:  
„Wat is het hier duur!”  
Vader zuchtte dan.  
Vader was hier ook haast altijd moe; hij moest erg hard werken in de fabriek.  
Laten we weer terug gaan naar ons dorp, had Bert gezegd.  
Dat gaat niet jongen, had Vader geantwoord.  
Dat kon Bert niet begrijpen.

Op een Woensdagmiddag was Bert alleen thuis.  
Rientje was met Moeder boodschappen gaan doen.  
Bert keek voor 't raam naar de winkels aan de overkant. Die winkels hadden zulke mooie Kerstuitstallingen.  
Kom, hij moest ze eens van dichtbij gaan bekijken.  
Moeder had er niets van gezegd, dat hij thuis moest blijven.  
Hij zou ook niet ver weg gaan, alleen maar de winkels van hun straat bekijken.  
Hij trok zijn jasje aan en ging naar buiten.  
Bert liep veel liever alleen buiten, dan samen met Rientje.  
Hé, wat was het lekker koud!  
Met zijn handen diep in zijn zakken liep Bert langs de winkels.  
In sommige étalages was het net alsof het gesneeuwd had.  
En de bloemenzaken, die waren zo prachtig!  
Daar stonden nog veel mooiere planten zo maar voor het winkelraam, dan Geert in zijn kas had.

Bert vond het dom van die man om die mooie planten in zijn winkel te zetten.  
Dat zou Geert vast niet doen.  
Mooie planten hoorden in een bloemenkas thuis.  
„Planten moeten goed verzorgd worden,” zei Geert altijd.  
En hoe kon die Meneer nou in de winkel de planten goed verzorgen?  
Die planten stonden mannetje aan mannetje voor het raam!  
Die Meneer kon er niet eens bij!  
Zou die Meneer een kas hebben?  
Naast de winkel was een poort.  
Bert keek de poort in.  
Hij zag niets.  
Hij liep er eens een eindje in.  
Ja hoor, aan het eind van de poort zag hij een kas.  
Nee maar, niet één kas, wel drie kassen!  
En wat een planten, haast allemaal witte en rode.  
Maar wat was die Meneer slordig!  
De planten stonden zo maar overal op de grond.  
Bert bukte zich om een afgevalen bloempje op te rapen.  
Maar wat was dat?  
Ineens kreeg hij een stevige pats op zijn broek.  
„Au!”  
„Maak dat je wegkomt!”  
't Volgende ogenblik was Bert de poort al doorgerend, de straat op.  
Wat was hij geschrokken!  
Wat een nare man!  
Hij deed toch niet verkeerd.  
Of mocht hij niet in de bloemenkas lopen?  
Het was nàár in de stad.  
Bert liep de straat uit, de volgende door, net zo lang tot hij in een stillere buurt kwam.  
't Werd al een beetje donker.  
Moest hij niet naar huis?



Neen, hij ging niet, hij was kwaad.  
Plotseling stond hij stil.  
Hij hoorde zingen.  
't Waren allemaal kinderen, die zongen, dat hoorde hij wel.  
't Kwam uit het huis, waar hij vlakbij stond.  
Bert luisterde aan de deur.  
De deur ging open.  
Een juffrouw keek naar buiten.  
Bert ging achteruit; die juffrouw kwam hem zeker ook weer weggagen.  
Maar de juffrouw wenkte Bert.  
„Kom je ook binnen?” vroeg de juffrouw vriendelijk.  
Bert bleef staan.  
„Kom je bij ons? 't Is zo fijn binnen.”  
Bert kwam dichterbij.  
„Maar misschien wacht je Moeder op je,” zei de juffrouw.  
Bert schudde van neen.  
De juffrouw stak hem nu haar hand toe.  
Samen gingen ze naar binnen. Ze kwamen in een grote zaal.  
Daar zaten een heleboel kinderen, jongens en meisjes.  
Er brandde al licht.  
Vooraan in de zaal kreeg Bert een plaatsje.  
Bert keek eens voorzichtig om zich heen.  
Opzij stond een orgel, daar zat ook een juffrouw achter.  
En in het midden stond een tafel met een stoel erachter. De juffrouw, die hem meegenomen had ging voor de tafel staan.  
„Kom kinderen, we gaan weer zingen! Stille Nacht.”  
De juffrouw zong zachtjes de eerste regel.  
En toen zongen al de kinderen:  
Stille nacht, heilige nacht,  
Davids Zoon, lang verwacht,  
Die miljoenen eens zaligen zal,  
Wordt geboren in Bethlehems stal.  
Hij, der schepselen Heer,  
Hij, der schepselen Heer.

Hulploos Kind, heilig Kind,  
Dat zo trouw zondaars mint,  
Ook voor mij hebt G' U rijkdom ontzegd,  
Wordt Ge in stro en in doeken gelegd.  
Leer me danken daarvoor,  
Leer me danken daarvoor.

Stille nacht, heilige nacht  
Heil en vree wordt gebracht  
Aan een wereld verloren in schuld.  
Gods belofte wordt heerlijk vervuld.  
Amen, Gode zij d'eer,  
Amen, Gode zij d'eer.

**Bert luisterde.**

Toen het laatste vers uit was, kwam de juffrouw naast Bert zitten.  
„Nu wordt er verteld, luister maar goed.”

Er kwam een Meneer..... neen maar..... die Meneer..... was de vriendelijke Meneer, die Bert al zolang gezocht had. Die Meneer had hem immers eens geholpen, toen hij in de stad verdwaald was.....

Bert kreeg een kleur van blijdschap.

Zou hij naar hem toegaan?

Hij stond op.

Maar de juffrouw beduidde hem, dat hij moest blijven zitten.

De Meneer begon te lezen:

„Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

En van deze Zoon, kinderen, ga ik jullie vertellen. Eerst zal ik het jullie voorlezen.”

Toen las de Meneer de Kerstgeschiedenis, die de meeste kinderen wel kenden.

En daarna ging hij het nog eens vertellen.

Hij vertelde van dat Kindje, dat in Bethlehem's stal geboren was en in een kribbe gelegd, omdat voor Hem geen plaats meer was in de herberg.

En dat Kindje was God's Zoon, Onze Heer Jezus, die op aarde gekomen was om ons, zondaren, zalig te maken.

Daarvan hebben jullie juist zo mooi gezongen in Stille nacht, heilige nacht, eindigde de Meneer.

Bert had ingespannen geluisterd.

Zie je wel, dacht hij, dat die Meneer van de Heer Jezus weet te vertellen.

Maar wat vertelde die Meneer mooi!

Haast nog mooier dan Geert.

Nu gingen de kinderen weer zingen.

Ze zongen:

Heerlijk klonk het lied der Englen  
In het veld van Efrata:  
„Ere zij God in de hoogte!  
Looft den Heer, Halleluja!  
Vrede zal op aarde dagen,  
God heeft in den mens behagen.”  
Zalig, die naar vrede vragen,  
Jezus geeft dien, hoort Zijn stem.

Daarna kregen alle kinderen een kop chocolade en een grote koek.

Bert kreeg dat ook.

De juffrouw kwam weer naast hem zitten.

„Vind je het mooi, Bert?”

Bert knikte.

„Ik ken die Meneer,” zei Bert.

De juffrouw wenkte de Meneer.

De Meneer kwam naar hen toe.

„Wel, dat is mijn kleine vriend, die eens verdwaald was!”

„Ja,” knikte Bert verheugd.

Die Meneer herkende hem dus ook.

„Hoe kom je hier?”

De juffrouw vertelde nu, dat Bert aan de deur had staan luisteren.

„Dus weer weggelopen thuis?”

Bert kleurde, hij liet zijn hoofd zakken.

Ja, die Meneer had eigenlijk gelijk; hij was het huis uitgelopen, zonder te vragen of hij wel mocht.

„Houd je ook van de Heer Jezus?” vroeg de vriendelijke Meneer.

Bert keek de Meneer aan.

„Ik moest de Heer Jezus zoeken, dat heeft Geert gezegd,” antwoordde Bert.

„Wie is Geert?”

Bert vertelde nu van Geert.

„Dan moet je voortaan maar elke Zondagmiddag bij ons komen, dan zullen we samen den Heer Jezus zoeken.”

„Als ik mag,” zei Bert.

Bert keek heel bedenkelijk; 's Zondagmiddags was het niet zo makkelijk om thuis weg te lopen.

De Meneer raadde dat zeker, hij zei:

„Ik zal het aan je Vader komen vragen. Zeg me je adres eens?”

Bert noemde zijn naam en zijn adres.

De Meneer schreef het op.

„Nu moet je naar huis, want je Moeder weet niet, waar je bent.

De juffrouw gaat wel even een eindje met je mee.”

Even later liep hij met de juffrouw op straat.

't Was nu helemaal donker.

Maar Bert vond het niets erg.

Hij moest goed opletten, hoe ze liepen, want anders kon hij de weg niet weer terug vinden.

En hij wilde erg graag daar terug komen.

Nu was het bijna ook prettig in de stad.

De juffrouw vroeg onderweg aan Bert, of Bert nog zusjes of broertjes had; die mochten dan ook meekomen.

En Bert vertelde, dat hij een zusje had, dat Rientje heette.

„Breng haar dan maar meel!”

Bert knikte.

Nu waren ze vlak bij de straat, waar Bert woonde en de juffrouw ging terug, want ze moest nog meer kinderen naar huis brengen.

„Dag Bert, ik hoop, dat je weer gauw bij ons terugkomt.”

„Dag juffrouw.”

Thuisgekomen vertelde hij dadelijk alles. Eerst over den Meneer, toen over de juffrouw en 't laatst over de vertelling.

„En die vertelling vond ik het allermooiste,” besloot Bert zijn verhaal.

Maar Vader en Moeder waren zó boos!

Hij mocht daar nooit meer naar toe.

Bert begon hard te huilen.

Toen moest hij naar bed, daar huilde hij zich in slaap.

### 5. Naar Geert.

De Kerstdagen waren voorbij.

't Waren geen vrolijke Kerstdagen geweest; 't had aldoor geregend.

Bert en Rientje waren beide dagen in huis geweest, ze hadden geen Kerstfeest gevierd en geen Kerstversjes gezongen.

Bert had héél veel gedacht aan de middag van het Kerstfeest en als er gebeld werd, dan hoopte hij, dat het die vriendelijke Meneer zou zijn, die kwam vragen of hij komen mocht.

Maar die Meneer kwam niet en Bert werd erg ongeduldig.

En op een morgen, toen de regen opgehouden had en de zon vrolijk scheen, toen bracht Bert een plan ten uitvoer, waar hij al dagen mee rond gelopen had.

Bert ging terug naar zijn dorp Geert opzoeken en aan Geert alles vertellen.

Toen Bert enige weken geleden met Vader, Moeder en Rientje was gaan wandelen, had Vader gezegd:

We gaan net doen of we terug gaan naar ons dorp.

87

Bert had toen erg goed opgelet, hoe ze liepen en de landweg herkend, die ze met de verhuisauto afgekomen waren.

Hij ging die weg opzoeken.

„k Ga de straat op.”

Meteen was hij al weg.

Hij liep de stad uit en vond de landweg. Die liep hij af altijd maar rechtdoor; hij wist niet of hij goed liep, maar hij had het vaste voornemen in zijn dorp te komen.

't Was erg koud, maar Bert wilde het niet voelen.

Steeds liep hij verder.

Eindelijk kwam hij aan een dorp.

Het was het zijne nog lang niet.

Hij had honger.

Bij een bakkerij vroeg hij om een boterham, hij probeerde het maar.

Maar de bakker dacht, dat hij voor de gek gehouden werd.

Zo'n nette jongen en dan bedelen!

Maar Bert vroeg het nog eens en zei, dat hij zo'n heel erge honger had. Toen gaf de bakker hem inplaats van een boterham een heel brood!

Met het brood onder zijn arm stapte Bert weg.

't Brood was nog warm en rook zo lekker!

Hij hapte erin.

Hè, wat smaakte dat!

Hij was nu weer buiten het dorp gekomen.

Hij durfde nog steeds niet naar de weg te vragen, omdat hij bang was, dat hij teruggestuurd zou worden.

De zon was intussen weer verdwenen.

De lucht was grijs geworden en het woei hard.

Bert huiverde.

't Was zo stil om hem heen.

Hoe lang zou hij nog wel moeten lopen?

Als hij er maar was voor het donker werd!

Hij stond even stil.

88





Daar kwam een auto aan. Zou hij liften? Hij stak z'n hand op.  
Vlakbij Bert stopte de auto.  
Het portier ging open en een man boog er zich uit.  
„Wou je meerijden, vent?”  
Wat?  
Zag hij dat goed?  
Was dat Derk niet!  
Nu herkende Derk hem ook.  
„Bert! Hoe kom jij hier? Waar ga je naar toe?”  
„Naar ons dorp,” zei Bert.  
Derk begon te lachen.  
„Wou je daar naar toelopen? Nou, kom dan maar mee!”  
Vlug klauterde Bert in de wagen; Derk zette de motor aan en snel gingen ze er vandoor.  
Bert ging stil in een hoekje zitten; hij hoopte maar, dat ze niets zouden vragen.  
Maar Derk en Jan waren al weer samen in druk gesprek en schenen Bert vergeten te zijn.  
Af en toe ving Bert een woord van het gesprek op.  
Maar hij had zo'n slaap en was zo moe!  
Wat een bofferd was hij anders om zomaar met de auto van Derk en Jan mee te mogen rijden!  
Nu was hij zeker op de goede weg.  
Als de auto van Derk hem niet achterop was gekomen, zou hij dan vandaag nog wel in zijn dorp gekomen zijn?  
En waar had hij moeten slapen?  
Eigenlijk wilde hij nog terug vanavond, hoe dat wist hij niet.  
Hij zou maar niet aan thuis denken.  
Wat reden ze lekker hard!  
Ze stoven langs de weg.  
Bert keek slaperig naar de weilanden.  
Telkens probeerde hij z'n ogen open te houden, maar het lukte hem niet. Hij viel in slaap.  
Hoe lang zou hij wel geslapen hebben?

Ineens werd hij wakker, doordat er iemand aan zijn arm trok.  
Waar was hij?  
Hij wreef zich in z'n ogen.  
O ja, hij was op weg naar zijn dorp!  
„Bert, waar moet je zijn?”  
Bert was nu helemaal wakker.  
Hij keek om zich heen.  
Daar zag hij de boerderij van Berend.  
„Zet me er hier maar af,” antwoordde Bert.  
Hoe eerder ik er uit ben, hoe liever het me is, dacht Bert.  
Blijf ik nog langer, dan gaan ze me wat vragen en sturen ze mij terug; en ik moet eerst naar Geert.  
Derk had gestopt en Bert sprong uit de auto.  
„Wel bedankt, hoor!” Meteen holde hij weg.  
„Eigenlijk begrijp ik er niets van,” zei Derk tegen Jan, „ik had wel eens mogen vragen, waar hij in zijn eentje naar toe moest.”  
„Och,” Jan haalde zijn schouders op; 't kon hem niets schelen.  
Ondertussen liep Bert door zijn dorp.  
Daar waren de winkeltjes; daar woonde Tom, zijn vroegere vriendje; zou hij hem even goedendag gaan zeggen?  
Neen, eerst naar Geert.  
Bert zette het op een lopen.  
Hij wist nog precies de weg.  
Eerst de molen voorbij en dan rechts af.  
Daar was het hoge hek al.  
Gelukkig, het hek stond open.  
Bert rende meteen door naar de bloemenkas, daar zou hij zijn oude vriend wel vinden.  
Maar..... de kas was gesloten.  
Bert bleef even besluiteloos staan.  
Geert is zeker thuis, dan zal ik maar naar zijn huis gaan, dacht hij.  
Geert woonde in het tuinhuis, een klein huis, dat opzijde van het grote huis stond.  
De deur stond aan.

Bert duwde hem open en stapte naar binnen.  
Daar zat Geert!  
Geert zat in een grote leunstoel, zijn kousevoeten op de sport.  
Een dik boek lag op zijn knieën.  
Bij het raam zat Geert's vrouw te breien.  
Bert bleef staan.  
Hij keek van de een naar de ander.  
Bert werd ineens vreselijk verlegen.  
Geert was de eerste, die sprak:  
„Dag Bert, kom maar binnen.”  
Bert kwam wat dichterbij.  
En toen..... toen begon hij ineens heel hard te huilen. Daar had hij nu al die dagen naar verlangd Geert terug te zien en Geert alles te vertellen.  
En nu, nu kon hij niets zeggen.  
Geert was opgestaan en had Bert bij de hand genomen.  
Hij liet hem wat drinken.  
Daar knapte Bert van op en zonder dat Geert iets vroeg, begon Bert te vertellen.  
Hij vertelde, dat hij soms door de stad zwierf en dan de tijd vergat. En hoe een Meneer hem eens geholpen had, toen hij verdwaald was. En toen, toen kwam het verhaal van het Kerstfeest. Op het Kerstfeest was diezelfde Meneer weer geweest. Nu wilde hij terug naar die Meneer, want die Meneer wist ook van de Heer Jezus. Maar hij mocht niet van Vader.  
Geert luisterde ernstig.  
„Maar Bert, nu moet je me eerst eens vertellen, hoe kom je hier? Ben je met je Moeder een dagje op het dorp?”  
Bert zei eerst niets.  
Toen kwam er zachtjes:  
„Ik..... ik ben weggelopen.”  
„Wat! Ben je weggelopen? Is dat heus waar?”  
Bert knikte van ja.  
„Ik ga vanavond wel weer terug”.

93

Geert keek heel streng.  
„Ik..... ik wilde U alles vertellen,” stotterde Bert.  
Geert schudde zijn hoofd.  
„Daar moet ik toch eerst iets aan doen. Je ouders zullen heel erg ongerust zijn. Jongen, hoe kun je toch zo iets doen!  
Vanavond kun je onmogelijk meer terug naar huis. In welke fabriek werkt je Vader?”  
Bert noemde de naam.  
„Vrouw ik ga even naar de schoolmeester; die moet voor me telefoneren naar de stad en Bert's Vader vertellen, dat Bert hier is.”  
Bert bleef alleen bij Geert's vrouw achter.  
„Heb je geen honger, Bert? Lust je een lekkere warme hap?”  
„Als 't U blijft,” glunderde Bert.  
Dat had hij nu toch helemaal niet verdiend!  
Wat had Geert streng gekeken!  
En Vader en Moeder, die zouden nu wel nooit meer goed op hem worden!  
Bert rilde.  
„Kom maar dicht bij de kachel zitten, Bert!”  
Daar was Geert weer terug.  
„Bert, ik heb je Vader gesproken. Hij schrok erg, jongen! Zaterdag komt hij je zelf terug halen, tot zolang kun je hier blijven.”  
Bert keek benauwd.  
Daar zou wat voor hem opzitten Zaterdag!  
Geert zag het. Hij nam zich voor eerst eens alleen met Bert's Vader te praten.  
Bert's Vader ging voor een ongelovig man door; daarom mocht ook Bert niets van de Heer Jezus weten.  
Maar als Geert nu eens alles vertelde.....  
Misschien.....  
Geert keek stil voor zich uit.  
Bij God zijn alle dingen mogelijk, mompelde hij zachtjes.

94

Hij nam het boek, waarin hij had zitten lezen, weer ter hand.  
De vrouw van Geert stak de lamp aan.  
Bert begon langzamerhand de kamer eens te bekijken.  
Geert liet hem begaan.  
Na een poosje kwam Bert bij Geert staan.  
„Dit is het boek, waaruit de Meneer je het Kerstverhaal heeft verteld,” zei Geert.  
„Ja,” zei Bert, „die Meneer had ook zo'n dik boek.”  
„Zal ik je de Kerstgeschiedenis nog eens voorlezen?”  
Bert knikte.  
Wat genoot Bert!  
Steeds meer wilde hij ervan weten.  
Maar voor vandaag was het genoeg.  
Nu moest hij naar bed.  
Hij sliep op zolder, waar Geert's vrouw gauw een bed voor hem opgemaakt had.  
Dat was voor 't eerst in zijn leven, dat Bert alleen buitenshuis sliep.  
Maar 't was zo vertrouwd en goed bij Geert.  
En ze wisten thuis nu immers ook waar hij was!  
Toch fijn dat hij weggelopen was!  
Maar dat was nu weer erg ondeugend, wat hij dacht.  
Want, als hij werkelijk van de Heer Jezus wilde gaan houden, dan mocht hij niet ongehoorzaam zijn, had Geert gezegd.  
Hij zou zijn best doen. Met dit voornemen viel hij in slaap. Toen Bert de volgende morgen wakker werd, wist hij eerst niet waar hij was.  
Hij wreef zijn ogen goed uit en toen..... wist hij het ineens weer.  
Meteen was hij zijn bed uit.  
Dat werd een fijne dag voor Bert!  
's Morgens met Geert mee de tuin in en daarna met Geert's vrouw naar het dorp.  
Wat keken de mensen verbaasd, toen ze Bert zagen!  
't Was echter niet prettig voor Bert om ronduit te moeten zeggen, dat hij weggelopen was van huis.

's Middags mocht hij Geert helpen in de bloemenkas.  
„Nou,” zei Bert tegen Geert, „in de stad hebben ze ook bloemenkassen, maar daarin hebben ze maar twee soorten bloemen, witte en rode.  
„Dat geloof ik niet,” zei Geert.  
„'t Is heus waar, Geert.”  
En Bert vertelde van de kassen, die hij gezien had, maar waaruit hij weggejaagd was.  
„O,” zei Geert, „maar die man in de stad moet zijn planten verkopen en wij, wij hebben de planten voor ons plezier. En dat is een groot verschil, Bert.”  
„Ja, maar dit vind ik veel mooier”, hield Bert vol.  
Thuisgekomen vertelde Geert weer uit het dikke boek en toen ze gegeten hadden, las hij er uit voor.

## 6. Vader komt.

Veel te vlug naar Bert's zin werd het Zaterdag.  
En Zaterdag kwam Vader!  
's Morgens ging Bert nog met Geert mee de planten verzorgen en toen ze daarna eten gingen, zei Geert:  
„Bert, nu ga je vanmiddag je vriendjes maar goedendag zeggen, je hoeft pas tegen donker terug te zijn.”  
„Maar komt Vader dan niet dadelijk?”  
„In de loop van de middag pas, jongen; en dan moet Vader toch even uitrusten, voordat hij weer terug gaat.”  
Bert knikte.  
„Dan ga ik 't eerst naar Tom.”  
„Dat is goed. Maar denk er om tegen het donker ben je terug.”  
Bert kleurde, Geert was zeker bang, dat hij, nu Vader kwam weer weg zou lopen. Neen hoor, dat deed hij niet, hij wilde nu echt goed oppassen.  
Diezelfde Zaterdagochtend zei Bert's Vader tegen zijn vrouw:  
„Als ik straks terug kom uit de fabriek, moet ik dadelijk eten,

mijn beste pak aantrekken, en weg om die kwajongen te halen.  
't Is wat moois!"

Al mopperend ging Bert's Vader de deur uit.

Bert's Moeder zei niet veel. Zij was erg blij, dat Bert weer thuis kwam. 't Was zo stil zonder hem.

En wat had ze die dag, toen hij maar niet thuis kwam in angst gezeten!

Ze had Rientje uitgestuurd om Bert te zoeken, ze was zelf gegaan en eindelijk was Vader thuis gekomen met de boodschap van Geert. Maar straks kwam haar jongen toch weer thuis!

Toen Bert's Vader 's middags in de trein zat, mopperde hij nog. Hij kwam dan ook niets vriendelijk bij Geert aan.

„Waar is de jongen?" was zijn eerste woord.

„Kom man, ga eerst eens zitten. Hoe gaat het je?" verwelkomde hem Geert. „Ik kan me begrijpen, dat je verlangend bent de jongen te zien. Hij komt zo, hoor!"

Bert's Vader kuchte eens.

„Rook je," vroeg Geert.

„Graag," zei Bert's Vader.

„Nou dan steken we er eentje op, Vrouw, schenk je een kopje koffie, want dat zal smaken, denk je ook niet?"

Bert's Vader knikte maar weer.

„Nou moet je me eerst vertellen, hoe je het daar in de stad hebt."

Bert's Vader draaide eens op zijn stoel heen en weer.

Daar was hij toch niet voor gekomen om een praatje met Geert te houden, hij was gekomen om Bert te halen!

Hij antwoordde Geert met een paar woorden maar een poosje later waren de beide mannen toch in een druk gesprek gewikkeld.

Geert liet eerst Bert's Vader alles over zijn nieuwe werk vertellen. Toen vertelde Geert allerlei dorpsnieuws en eindelijk bracht hij het gesprek op Bert en wat Bert hem verteld had over het Kerstfeest.

Daar wilde Bert's Vader niets over horen.

Maar Geert bleef doorpraten.

„k Vind het ook heel ondeugend van Bert, dat hij telkens wegloopt, maar waarom ga je niet eens met die Meneer, die Bert ontmoet heeft praten; die Meneer zal je vast wel willen helpen om Bert die ondeugende streken af te leren en Bert wil zelf graag naar die Meneer toe."

Bert's Vader schudde het hoofd.

Maar Geert probeerde het nog eens.

Eindelijk zei Bert's Vader:

„Nu, k zal wel eens zien."

't Begon al donker te worden in de kamer.

Geert keek eens naar buiten of hij Bert zag.

Ja, daar kwam hij!

Geert deed de deur voor hem open.

„Dag Vader!"

Bert's Vader bromde wat terug.

„k Zal 't nooit weer doen," zei Bert zachtjes.

„Nou, 't is goed. Ja Geert, we stappen meteen maar op. Je wordt bedankt voor al de moeite."

„Nee man, eerst nog een boterham eten, en dan ga je weg."

„Vooruit Bert, help Moeder de vrouw even!"

Bert's Vader had maar liever dadelijk weggewild, maar dat ging niet.

Na 't eten bracht Geert Vader en Bert naar het station.

Ze gingen nu met de trein.

Bert's Vader zei niet veel onderweg, hij had zoveel te denken.

Geert had hem over God gesproken en Bert's Vader had al in zoveel jaren niet meer aan God gedacht.

Soms maakte het hem boos en zat hij onrustig heen en weer te draaien en mopperde tegen Bert.

Bert zat stil in een hoekje en maakte telkens met zijn hand het raampje schoon en keek dan of hij in de duisternis nog een lichtje kon ontdekken.

Als Vader maar niet zo onrustig geweest was, had Bert de reis wat fijn gevonden.



Eindelijk waren ze thuis.  
Moeder en Rientje zaten op hen te wachten.  
Wat was Moeder blij Bert weer te zien.  
Telkens omhelsde ze hem.  
Bert lachte eens, maar durfde niet veel te zeggen, want Vader zei  
helemaal niets.  
't Was al heel laat en Bert moest gauw naar bed.  
Daar lag hij weer in zijn eigen bed in zijn eigen huis.  
Zou hij nog wel eens weglopen?  
Neen, zei hij bij zichzelf, dat zal ik niet meer doen.  
En als ik het toch weer wil doen, dan moet ik aan den Heer  
Jezus denken, heeft Geert gezegd, en dan moet ik bidden.  
Nu moet ik ook nog mijn gebedje opzeggen.  
En Bert kroop op zijn knieën, vouwde zijn handen en zei zachtjes  
het gebedje op, dat Geert hem geleerd had.

#### 7. Terug in de stad.

De Kerstvacantie was om.  
Rientje en Bert gingen weer naar school.  
Bert deed erg zijn best; dadelijk uit school ging hij naar huis.  
Maar na een week verveelde het hem en liep hij eens een straatje  
om.  
Hij was ook een beetje boos.  
Vader was nog altijd erg stil en die Meneer was nog steeds niet  
geweest.  
't Allerliefste zou Bert maar weer de reis naar Geert ondernemen.  
Maar dat ging niet!  
Geert had gezegd: Bert moest heel geduldig zijn en vertrouwen  
hebben, dat God alles in orde zou maken.  
Bert zei trouw iedere avond zijn gebedje op.  
Op een avond zei Rientje:  
„Wat doe je toch altijd Bert?”  
„Ik?” vroeg Bert.

„Ja. Eerst doe je net of je gaat slapen, en dan zie ik je weer over-  
eind komen.”  
„Ssst,” fluisterde Bert, „ik zal het je vertellen. Ik bid iedere  
avond, dat heeft Geert me geleerd, dat moet jij ook doen.”  
„Ja,” fluisterde Rientje terug, „Betsy, die naast me zit op school,  
doet het ook. Leer je het me dan?”  
„Luister maar.”  
Bert zei zachtjes voor:

„Ik ga slapen, ik ben moe.  
'k Sluit mijn beide oogjes toe.  
Heere, houd ook deze nacht  
Over mij getrouw de wacht.

't Boze dat ik heb gedaan,  
Zie het Heere, toch niet aan.  
Schoon mijn zonden vele zijn,  
Maak om Jezus' wil mij rein.”

De volgende avond, toen Moeder de kinderen goedennacht ge-  
zeg had, kropen ze samen overeind en zeiden om de beurt het ge-  
bedje op.  
Dat deden ze nu iedere avond.  
Op een avond hoorden ze, dat er gebeld werd.  
Moeder deed open.  
Ze hoorden Moeder zeggen:  
„Ik zal mijn man roepen.”  
Nu hoorden ze Vaders stem.  
„Of Meneer maar boven wilde komen.”  
Er klonk gestommel op de trap, gepraat op de gang en daarna  
in de kamer.  
„O,” zei Bert, „'t is.....”  
„Wat?” vroeg Rientje.  
„'t Is die Meneer!”  
„Welke Meneer?”

„De Meneer van het Kerstfeest.”  
„Zullen we eens kijken,” stelde Rientje voor.  
„Ja”.  
„Ssst.”  
„Zachtjes hoor!”  
Op hun tenen slopen de kinderen de zoldertrap af.  
Hu! de trap kraakte.  
„Ssst!”  
Bert hield Rientje vast.  
Ze waren bijna beneden.  
Ze hurkten op een trede neer en bogen toen zover mogelijk voor-  
over om in de kamer te kunnen zien.  
„Hij is 't”, fluisterde Bert.  
O! Daar stond Moeder op.  
Onhoorbaar slopen ze weer naar boven.  
Boven aan de trap bleven ze staan.  
Neen, ze konden niets van het gesprek verstaan. Wel hoorden ze,  
dat die Meneer bijna aldoor sprak.  
Soms hoorden ze Vader's stem ertussen door.  
Nu liep Moeder naar de keuken.  
Gauw, vlug het bed in!  
Moeder zette water op.  
„Moeder gaat zeker theezetten”, fluisterde Rientje.  
Bert lag stil te luisteren, hij was zo blij!  
Nu wilde hij wakker blijven, totdat hij de Meneer weg zou horen  
gaan. Maar dat lukte hem niet.  
De Meneer bleef heel lang praten.  
En toen hij eindelijk wegging, sloep Bert allang.  
Er was ook zoveel te praten geweest met Vader en Moeder!  
Vader had het al die tijd, sinds hij van Geert terug was, moeilijk  
gehad.  
Geert had Vader aan God herinnerd!  
Toen Bert's Vader jong was, was hem geleerd van de Heere  
Jezus, die de Middelaar was om tot God te komen.

Bert's Vader had het allemaal goed geweten, maar toen hij ouder  
en ouder werd, had hij steeds meer God losgelaten, en toen was  
het zelfs zó geworden, dat hij nooit meer aan God dacht.  
En met Bert's Moeder was het net zo gegaan.  
En nu had die Meneer daar gezeten en hun gevraagd, of hij met  
hen bidden wilde, dat God hun leven weer nieuw zou maken.....  
En ze hadden gebeden en toen die Meneer weggegaan was, waren  
ze nog stil bij elkaar blijven zitten.  
Een paar dagen later, toen Moeder de kinderen naar bed gebracht  
had en ze al onderaan de trap was, bedacht ze zich, dat ze nog  
wat vergeten had.  
Ze liep zachtjes terug.  
De kinderen hoorden haar niet.  
Bij het schijnsel van het zwak flikkerend nachtlichtje zag Moeder,  
dat Rientje en Bert op hun knietjes lagen en zacht samen een  
gebedje opzegden.  
Ze bleef staan wachten, tot ze klaar waren.  
Bert zag Moeder het eerst staan.  
Even schrok hij, toen zei hij:  
„Dat heeft Geert me geleerd.”  
Moeder kwam dichterbij.  
„Wil je het mij ook eens voorzeggen?”  
„Ja,” knikte Bert.  
En van die avond af bleef Moeder erbij tot de kinderen hun ge-  
bedje opgezegd hadden.  
Moeder vertelde het aan Vader.  
Maar Vader wilde er nog maar niet van horen.  
Eens zei Moeder:  
„Zullen we ook samen bidden?”  
Vader schudde zijn hoofd.  
„Ik kan nog niet,” zei hij zacht.  
't Werd lente.  
De zon scheen zo heerlijk en Bert had de grootste moeite om iedere  
dag eraan te denken, dat hij op tijd naar huis moest. Moeder had

het goed gevonden, dat hij wel eens even een eindje omging of met zijn vriendjes bleef spelen, als hij maar niet al te laat thuis kwam.

De laatste dagen holde hij regelrecht uit school naar het plein.

Daar was op 't ogenblik zoveel te zien!

De bomen hadden dikke knoppen en de struiken al kleine blaadjes.

De crocussen waren uitgebloeid, maar de tulpen en de hyacinten hadden hun neuzen al een heel eind boven de grond.

Vandaag was hij ook weer naar het plein gegaan.

Eerst had hij het grasveld met de honderden madeliefjes bekeken en nu zat hij op de punt van een bank.

Bert was verdrietig vandaag.

Hij had nooit meer iets van die Meneer gehoord en Vader, Vader was al weken ziek.

Vader is overwerkt, had Moeder gezegd.

Eerst had Vader in bed gelegen, maar nu moest hij veel wandelen. Hij had Vader helemaal niet meer durven vragen naar die Meneer. Aan al deze dingen zat Bert te denken.

Bert had niet eens gemerkt, dat er iemand naast hem was komen zitten.

Nu keek hij op.

Wat?

Wat zag hij?

De Meneer zat naast hem.

„Dag Bert!”

„Dag Meneer!” zei Bert verheugd.

„Toch weer aan 't zwerven?”

„Nee Meneer”, en Bert vertelde, dat hij iedere dag naar dit plein ging. Hij vertelde ook, dat Vader ziek was.

„Is je Vader ziek? Nou, dan ga ik even met je mee naar huis.”

Wat was dat fijn!

Misschien kwam nu alles goed.

Bert wist helemaal niet wat hij praten moest onderweg, zo blij was hij.

Thuisgekomen mocht hij niet in de kamer blijven; hij moest nog maar wat buiten gaan spelen.

Heel lang bleef de Meneer met Vader en Moeder praten.

Toen de Meneer weg was, mocht Bert weer binnen komen.

Hij hoorde niet veel van wat er besproken was; maar wel merkte hij, dat Vader veel opgewekter was.

's Avonds bracht Moeder Bert en Rientje als gewoonlijk naar bed.

Maar toen gebeurde er iets wonderlijks.

Vader kwam ook boven.

Bert en Rientje knielden neer om hun gebedje op te zeggen en toen knielden Vader en Moeder ook.

Eerst zei Rientje het gebedje op, toen Bert en toen bad Vader.

En Vader sprak met zo'n vreemde zachte stem.

Hij dankte God, dat God hem gered had en vroeg om vergeving van zonden. Vader bad ook voor Moeder en daarna ook voor de kinderen.

Toen werden Bert en Rientje toegedekt en Vader en Moeder gingen naar beneden.

Vader en Moeder hadden die avond heel wat te bespreken samen; daar hoorden Bert en Rientje de volgende dag van.

Toen vertelde Vader hun, dat hij Zondag Bert en Rientje allebei naar die Meneer toe zou brengen en dat ze voortaan iedere Zondag mochten. Bert kon het haast niet geloven.

Hij was zo blij!

De juffrouw herkende hem nog, toen hij 's Zondags kwam.

En de Meneer kwam Vader zo vriendelijk tegemoet, hij nodigde Vader uit nog eens met hem te komen praten.

En dat deed Vader.

Iedere Zondagmiddag gingen Bert en Rientje nu samen weg en vaak gebeurde het, dat Vader en Moeder hen kwamen halen.

Op een keer zei Bert:

„Nu mogen we ook Kerstfeest meevieren, want nu weten wij ook van de Heere Jezus af.”

„Ja,” knikte Vader dankbaar.

Toen de zomervacantie aanbrak, gebeurde er nog iets heerlijk voor Bert.

Vader had begrepen, dat Bert het niet makkelijk had in de stad. Daarom mocht hij met de zomervacantie een paar weken bij Geert gaan logeren.

In zijn dorp kon Bert naar hartelust zwerven, van zijn bloemen en planten genieten en met zijn vroegere vriendjes spelen.

Vader kwam Bert zelf terughalen, want al had Bert het een en ander aan Geert verteld, Vader wilde toch ook zelf aan Geert vertellen van de grote verandering, die er met hem plaats had gehad. Geert kwam Bert's Vader met uitgestoken handen tegemoet: „God zegene je”, zei Geert, „dit is een goed weerzien.”

Toen Bert weer terug was in de stad, begon de school weer.

Ze gingen nu ook al gauw 's Zondags Kerstversjes leren.

Thuis overhoorde Vader hen.

En zo gingen Vader, Moeder, Rientje en Bert hun eerste echte Kerstfeest tegemoet.

## Kort verblijf in het oude huis

door

M. A. M. Renes-Boldingh

Het deftige hotel staart met dromerige ogen voor zich uit. De zomerdrukke, die toeristen bracht, is lang voorbij. Om deze tijd van 't jaar komen er niet veel gasten meer, het hotel gaat zijn winterslaap beginnen. Op Vrijdagmiddag komt er door de grauwe winternevel een auto aanrijden, een glanzende, zilvergrijze luxe slee, zó uit Amerika. Voorbijgangers blijven staan, om er naar te kijken, jongens draaien er omheen, overlopend van bewondering. Het hotel schrikt wakker uit zijn eerste winterdroom. De portier rukt zijn jasje recht en vliegt naar voren, nog juist bijtijds om een brede, welgedane heer te zien uitstappen, die zelf achter het stuurwiel zat. Zijn pelsjas flonkert bijna evenzo als zijn wagen. Hij heeft slechts één kleine koffer bij zich en laat zich inschrijven voor twee ineenlopende kamers, voorlopig voor enkele dagen. „'t Kan ook langer worden,” zegt hij in een vreemdsoortig Nederlands. „Dat hangt van de omstandigheden af.” Het personeel fluistert druk over hem. Hij is Amerikaan, èn een rijke Amerikaan. Toch spreekt hij verstaanbaar Hollands. Hij heet Vandeborg, zegt de administrateur. Op zijn koffer zijn biljetten geplakt uit vier verschillende werelddelen. „Hij is Waldorf-Astoria in New York gewend,” meent een kellner, die veel tijd-

schriften leest. „Hij is een Sinterklaas die zich verlaat heeft”, lachte de loopjongen. En weer een ander meent met iets geheimzinnigs in zijn stem, dat de vreemdeling een hoge ome van de regering is.

Vreemd, hij maakt geen vrolijke, gelukkige indruk. Er is iets hard en stroefs aan hem. Alsof hij, inplaats van veel te winnen, veel verloren heeft in het leven. Hoewel anderzijds de slee en de jas op niet onaanzienlijke winst lijken te duiden!

De volgende morgen gaat hij op stap. Te voet. Verdekt opgesteld, kijkt het personeel hem na. Hij schijnt hier goed de weg te weten! Heeft hij jou naar de weg gevraagd, Piet? Nou, mij ook niet! Kijk eens, hij steekt 't plein over en gaat 't park in! Dat heeft-ie meer gedaan! Zo zeker loopt geen vreemde!

Verder kan het personeel hem niet nagluren en dat is maar goed ook. Ze hebben er niets mee nodig, waar die vreemde gast naar toe gaat. Die is trouwens niet gewend, dat iemand zich met zijn zaken bemoeit. Hij gaat alleen. Altijd en overal alleen.

Nu stapt hij met stevige tred in de richting van het oudste dorpsdeel. Daar staan nog de lage, kleine huizen, die aan de geboortetijd van het dorp herinneren.

„Ja, ja”, zegt de heer en ziet om zich heen met zijn strakke gezicht. Hij merkt niet eens, dat de mensen op straat hem aangapen. „Ja, ja; en hier achter moet dan de Geitenbuurt liggen”.

Hij ziet de Geitenbuurt al vóór zich, nog eer hij er is. Allerarmelijkste, scheefgezakte huisjes met verfloze luiken, houten schuurtjes vol groene schimmel-uitslag, hier en daar een kippen- of konijnenhok. En driehoekjes grond, met half-kaal geplukte boerekoolstronken.

Hier wonen de mensen, die hun leven lang van de ene dag in de andere moeten scharrelen. 't Lijkt geen buurt van geluk, die Geitenbuurt, de armoe grijnst aan alle kanten.

„Nu zal ik direct de Geitenbuurt zien”, denkt de Amerikaan en het lijkt, of er een heel klein lachje in zijn bevroren ogen wil komen.

„Hoeveel jaren heb ik hiernaar uitgekeken, daarginds”. Maar

wie van al zijn kennissen heeft ooit geweten, dat hij verlangend uitkeek naar de Geitenbuurt, ergens in 't kleine Holland? Wie heeft ook maar kunnen vermoeden, dat zijn plotselinge melancholie op de drukste club-avonden werd veroorzaakt door diezelfde Geitenbuurt?

Opeens staat hij stokstijf stil. Waar is de Geitenbuurt! Wat hij ziet in de sombere wintermist is een veld vol afbraak. Brokken rode baksteen, splinters witte pleisters, dakpannen, molmige planken. Hier en daar steekt nog een stuk muur omhoog als een zielige herinnering. Een paar bladerloze struiken staan er nog en zelfs nog een veldje met doornatte boerenkoolstruiken. Dat is het enige leven, dat er is.

De Geitenbuurt wordt afgebroken. Rappe handen haasten zich dag aan dag. De hele ouwe gore Geitenbuurt gaat er aan.

De Amerikaan voelt een steek van pijn door zijn hart gaan. Heeft hij hiérop nu jaren lang gewacht? Heeft hij zich met geweld losgemaakt van zijn drukke zaken, alleen maar om een veld met afbraak te zien? De Geitenbuurt heeft hem geroepen. De Geitenbuurt heeft hem bedrogen. Hij staat stil om de teleurstelling te verwerken. Dan neemt hij de omgeving zakelijker op. Vlak bij hem staat de kleine directiekeet op wielen. Een jonge man kijkt naar hem, zeker de aannemer. Hij vertelt met een vrolijke stem: „Ja meneer, de hele Geitenbuurt gaat eraan. 't Kon niet langer meneer, 't was een schande, dat hier altijd nog mensen moesten wonen en kinderen geboren werden. 't Had al veel eerder moeten gebeuren. Als de oorlog er maar niet tussen gekomen was, meneer.”

Wat de plannen nú zijn? O, daarvan vertelt de aannemer graag! „Nou, kijk eres meneer. Om te beginnen komen er twee straten doorheen, zo, kruislings op elkaar. Langs die straten worden dan knappe nieuwe woningen gebouwd, elk met een lapje grond en een stenen schuurtje. Rondom het kruispunt maken we een grasveld voor de kleinste kinderen. Een hekkie er om, dan zijn ze veilig voor 't verkeer. Zo doen we dat tegenwoordig, meneer.” Samen kijken ze nu uit over 't akelige afbraakveld. Er begint een



motregen neer te druilen. Die maakt de boel niet vrolijker. Maar — nu lijkt 't toch of er weer een klein gloedje van geluk in de strakke ogen komt.

„Daar is nog één huisje blijven staan”, zegt hij voorzichtig.

De aannemer haalt zijn schouders op en kijkt er naar.

„De jongens zijn er nog niet aan toe gekomen”, zegt hij. „Waarom dat eigenlijk zo is, weet ik niet recht. Misschien omdat het 't aardigste was van de hele boel. Maar 't was toch al jaren onbewoonbaar verklaard.”

De Amerikaan kijkt en kijkt naar het huisje. 't Lijkt, of hij zijn hart er op af wil sturen, zó kijken zijn ogen. De aannemer ziet hem verwonderd aan. Daar moet je nu werkelijk buitenlander voor wezen, om dáár iets aan te vinden! Blauwgrijs is het pleisterwerk, groengevlekt het strodak. Een paar geschoren linden staan er nog voor. Precies wachters, die de slag verloren hebben.

„Dat huisje is nog te goed om afgebroken te worden”, zegt eindelijk de Amerikaan. „Ik koop het. Ik laat 't restaureren, bewoonbaar maken van binnen. Wat is de prijs.”

De aannemer schudt zijn hoofd.

„Zal niet gaan, meneer. 't Tracée van de nieuwe weg loopt precies over dat huisje heen. 't Gaat er an, meneer, niks an te doen. Als ik u raad mag geven, koop dan wat anders voor uw centen. Tegenwoordig is er best wat aardigers te krijgen.”

De Amerikaan is zelf aannemer. Heel in 't groot. Hij wéét nu, dat er niets aan te doen is. De lijn van een weg kan niet verlegd worden terwille van een oude herinnering. Van een verlangen, dat maar niet sterven wilde. Maar — hij is Amerikaan!

„Dan huur ik het”, zegt hij heel beslist. „Vijftig dollar voor één dag en één nacht. Ik kom uit Amerika, waar alles gróót is. Ik wil weten, wat men voelt, als men in zo'n klein Hollands huisje woont.”

De aannemer overlegt bij zichzelf. Die vreemdeling is een beetje gek natuurlijk. Maar ongevaarlijk. Morgen is 't Zaterdag, halve dag werken. Dan komen de beide Kerstdagen en ligt 't werk van-

zelf ook stil. Vijftig dollar om te verdelen, vijf dollar de man! Niet om te versmaden!

„'t Kan, meneer. Maar praat u er niet te veel over. 't Is eigenlijk een gekke boel, vindt u zelf ook niet? U zou er last mee kunnen krijgen. En ik ook.”

„Gek? Ja, misschien wel. Maar voor mij is het toch niet gek.”

De aannemer haast zich om zijn fout weer goed te maken.

„Nee meneer, dat begrijp ik. Anders zou u er allicht niet zoveel geld voor over hebben. Sorry meneer.”

Een stevige portefeuille komt te voorschijn, een vijftig dollar biljet verwisselt van eigenaar. De aannemer moet even tegen een deurpost leunen. Moet die knul even rijk wezen! Hij smijt met zijn dollars als een ander met een afgelopen bus-kaartje!

„Dan zal ik het nu maar eens gaan bekijken”, zegt de Amerikaan.

„Neen, ik zal u niet langer ophouden.”

Zonder geleide stapt hij over puin en afbraak heen naar zijn huurwoning toe. Een vreemde lach ligt om zijn stijfgesloten mond. Kan men ook lachen — van pijn? Zo, hier is hij er dus. De pijn-lach komt nu ook door de ogen kijken. Zie toch eens, daar is het voortuintje nog. Er staan een paar verwilderde kamillenplanten, die nog een poging doen om te bloeien. De Amerikaan bukt zich, plukt zo'n armoedig bloemhoofdje en bekijkt het van dichtbij. De vreemde lach wordt dieper.

Die kale struik is de jasmijn. Wat kan zo'n jasmijn geuren, 's zomers. Na veertig, vijftig jaar ruik je de geur soms nog. Daar, die slappe, gebogen takken, dat is de vlier. „Van vlierhout kun je fluitjes maken”, denkt de man. „Een oud aardappelmesje moet je dan hebben. Dat haal je bij moeder. En soms — moet een vader je even helpen.”

Dan opent hij de deur en stapt naar binnen. Een mufte lucht, die 't hart kil maakt, slaat hem tegen. Ouderwets bloemetjesbehang bobbelt langs de wand, een kastdeur hangt uit de hengels. De forse vreemdeling lijkt kleiner en ouder te worden. Hij huivert van vreemde kou. Maar hij is Amerikaan geworden en een prac-

tisch mens. Snel besloten stapt hij naar de directie-wagen terug. „Ik zou er een kachelje in willen hebben en een gemakkelijke stoel”, zegt hij. En de aannemer zegt: „Meneer, ik zal er voor zorgen. U krijgt mijn kachelje en mijn armstoel. Ik kom hier toch de feestdagen niet terug”. Dan gaat de Amerikaan terug naar zijn hotel en vertoont zich niet meer op de Geitenbuurt. De aannemer laat 's Zaterdagmorgens het huisje in orde brengen. Zijn potkachelje, een grote bak met brandstof, een armstoel en een dikke mat voor de voeten. Meer kan hij niet doen, de rest moet de zonderling zelf maar in orde maken. Hij wisselt en verdeelt de dollarfooi en gaat naar zijn eigen aardig huisje, om Kerstfeest te vieren.

De grote feestdagen breken aan. Kerstmis, het feest van Gods zoekende liefde, die altijd vindt, wat Hij zoekt. Hoe vèr verloren en hoe vrèemd verborgen het soms ook is.

In de vroege Zaterdagavond neemt de Amerikaan zijn woning in bezit. 't Werk ligt verlaten, de lage huisjes langs het modderpad hebben hun ogen al toegedaan. Niemand heeft hem zien komen. 't Is ook beter van niet.

Hij ontsteekt het vuur in de kachel en posteert zich er naast in de armstoel, de handen op de leuning. Om hem heen trekt het donker samen, alleen de kachel blijft een vage lichtvlek. Zo wil hij hier zitten, de hele avond, de hele nacht. Hier moet hij nadenken over zijn leven, over wat er van hem geworden is, sedert hij wegliep met een kwaje kop. Om in Amerika een nieuw leven te beginnen! Een nieuw leven? Kan dat werkelijk? Och neen, dat is een praatje. 't Oude blijft, de onrust blijft, het boze blijft. Dat zit veel te diep in je, dat is met je vergroeid. Je raakt 't niet kwijt. En dan is daar nog het verlangen. Dat raak je ook niet kwijt!

Hij voelt zich van God en de mensen verlaten, hij is de armste van alle mensen. Altijd geweest. Door eigen schuld. Hij sluit de ogen en laat de volle ellende over zich komen.

„Moeder?” zegt hij zacht. „Moeder!” Als een mens niets meer weet, dan roept hij om moeder. Moeder zou kunnen troosten!



Maar ach..... Moeder! Hij heeft haar op het hart getrapt. Toen is ze gestorven.

Hoe lang zit hij zo? De kachel begint uit te branden. Werktuiglijk doet hij er een paar scheppen bij. Dan zit hij weer onbeweeglijk en sluit de ogen. Hij wacht. Wacht hij? Waarop wacht hij dan? Vader en Moeder zijn gestorven, zijn drie zusters zijn getrouwd en verhuisd. Langs omwegen heeft hij dat gehoord. Bovendien, hij heeft opzettelijk aan niemand geschreven, dat hij hier zou komen. Er is niemand. Niemand kent hem, God kent hem ook niet. Hij heeft God ook op het hart getrapt. Meermalen. Ja, zo'n vent is hij nu!

De deur gaat open. De Amerikaan merkt het en vindt het niet vreemd. 't Kan soms zó met een mens zijn, dat hij niets meer vreemd vindt.

Een vrouw komt binnen, wat moe, wat gebogen. Maar 't is toch duidelijk, dat er geluk in haar woont.

„Moeder”, denkt de vreemdeling. Maar hij durft niets zeggen. De vrouw draagt een schone doek over de arm en begint de tafel te dekken. Hé, daar had hij nog geen erg in gehad, dat de tafel er nog stond. De tafel, waaraan ze met hun allen zaten, lang, lang geleden.

Onderwijl begint de vrouw tegen hem te praten.

„En nou ben je teruggekomen, jongen” zegt ze. „En net voor de Kerstavond. Daar heb je goed aan gedaan, mijn jongen. Op Kerstavond hoort alles bij elkaar, wat lief heeft. En wat heb ik altijd van jou gehouden! Méér dan van mijn eigen leven. Je hebt daar wel eens aan getwijfeld, vroeger. Je stond altijd je geluk in de weg. Je had de donkerheid liever dan het licht. Misschien heb ik daarom jou meer liefgehad dan mijn andere kinderen.”

„Ik was altijd verkeerd, moeder” zegt de man zacht. „Ik weet nu, dat ik je hart gebroken heb. Ik heb 't vertrap.”

„Een moederhart is sterk, mijn jongen. Daar praten we nu niet meer over. Je bent er nu weer, en nu zullen wij samen Kerstfeest vieren. Kijk, twee bordjes en twee kopjes. Ik heb op je gewacht,

ik wist, dat je komen zou. Alleen 't duurde zo lang! 't Duurde véél te lang!"

„Zo moet ze niet blijven praten", denkt de man bij de kachel. „mijn hart breekt ervan, ik was zo'n slechte zoon voor haar."

„Ik merk dat de Geitenbuurt wordt afgebroken", zegt hij op onverschillige toon. Meteen klinkt zijn stem weer echt Amerikaans. „Ja, ja, die wordt afgebroken, de tijd gaat voort mijn jongen, de tijd gaat altijd voort."

„Maar 't is zo vreemd, dat ons huisje er nog staat", gaat de man verder. „vindt u dat ook niet vreemd?"

Lacht de oude vrouw nu een beetje? Net of ze een verrassing weet. „Ja, ja", zegt ze, „ons huisje moest blijven staan. Ik wist immers dat je terug zou komen. Daarom mocht 't blijven staan, weet je, 't mocht blijven staan van God. De aannemer heeft daarin niets te zeggen gehad. Dat ging helemaal buiten hem om".

„Ze dribbelt maar rond", denkt de vreemdeling. „Ze is oud geworden, en toch niet veranderd. Ik zou haar uit tienduizenden herkend hebben. Hoe komt dat toch!"

„Moeder", zegt hij, „komt u nu eens bij me zitten, hier, bij de kachel. We hebben elkaar in zo lang niet gezien."

„Goed, jongen, goed. Kijk, daar zit ik al".

„Vreemd", denkt hij weer. „Gisteren moet ik slecht gekeken hebben; ik meende, dat er helemaal geen meubilair meer was, maar nu zit moeder toch in die oude rieten stoel van haar. Hoor hij kraakt nog net zo, als toen ik kind was. En daar staat ook 't geverfde kabinet en de petroleumlamp hangt boven de tafel. Zou moeder die zo pas hebben aangestoken?"

„Zo jongen", zegt de moeder, terwijl ze haar magere werkhanden op haar schort legt. „Daar zitten we dan. En nu moeten we samen Kerstfeest vieren. Ben jij wel gelukkig, mijn jongen? Wie niet Kerstfeest kan vieren, kan niet gelukkig zijn, weet je."

De man denkt: „Laat ik nu zeggen, dat ik gelukkig ben, wat heb ik er aan om alles van mijn leven te vertellen." Hij zegt:

„De mensen zeggen, dat ik erg gelukkig ben. Ik heb stom geluk

in zaken gehad, ik bewoon een kasteel van een huis in Amerika, ik heb twee wagens, ik ben rijk, moeder."

„Laat me nou niet lachen, jongen! Moet dat geluk verbeelden? Dat weet je toch wel beter! En je ogen dan? En je hart?"

„Ze doet of ik een kleine jongen ben", denkt hij. „Vroeger heb ik haar altijd voorgelogen. Nu kan ik dat niet meer."

„Nee moeder", zegt hij zacht, „ik zal vannacht helemaal eerlijk wezen. 't Is geen geluk voor me geweest, dat 't me zo goed ging. Eerder groot ongeluk. Ik ben hard geworden, ik wou hard worden, om te vergeten. En toen opeens, ging 't niet meer. Toen ben ik hier naar toe gekomen."

't Vrouwtje knikt ijverig.

„Toen ging 't niet meer", herhaalt ze blij. „En daarop heb ik gewacht. Altijd door. En God ook. God wil niet dat de mensen hun hart harder maken dan het al is; nee, nee, dat wil God niet."

„Heb je me geroepen moeder?"

„Ik wachtte op je, mijn jongen. Misschien is wachten soms wel hetzelfde als roepen".

„Misschien wel", zegt de man zacht.

„God wacht ook op je. Bij God is wachten zeker hetzelfde als roepen. Hij heeft expres dit huisje laten staan, hoewel al 't andere gesloopt is. God heeft op jou gewacht, net als ik".

„Nee moeder, dat kan niet. God wil niets meer met me te maken hebben en dat is ook recht. Ik heb mijn leven verknoeid, verzondigd. Niet één jaar, maar al mijn jaren. De mensen weten dat zo niet, maar God weet het wel. Ik ben zo slecht moeder, zo slecht. Als u alles wist."

Even blijft het stil. „Zie je wel", denkt de man. „Nu moeder het weet, wil ze me ook niet meer kennen. Straks zal ze wel weggaan, en dan is 't met mij voorgoed verloren".

Wéét moeder nu, wat haar zoon denkt?

„Dat mag je nooit denken", zegt ze; „Niemand hoeft verloren te zijn. Want Bethlehem is er immers. Kom mee, we zullen samen naar Bethlehem gaan."

De moeder staat op.

„Wat zal er nu gebeuren”, denkt de man. „Wil ze me meenemen naar 't een of andere Zondagsschoolkerstfeest”. Daar hoor ik nogal thuis, bij al die vrolijke kinderen. Ik moet nu zeggen, dat ik niet wil, wat drommel, ik ben toch mijn eigen baas, ik kan toch zeggen dat ik niet will!”

Maar hij kán het niet zeggen. Er is iets sterks, dat hem tegenhoudt. Zijn moeder strekt de hand uit en hij legt zijn hand er in. Meteen zijn ze al buiten en lopen voort onder de sterrenschittering. Wat is 't stil op de wereld!

„Kom, er is haast bij”, zegt de moeder. „Als je een beladen geweten hebt, kun je nooit gauw genoeg bij Jezus komen”.

't Is zeker een wonderweg, waarop ze lopen. De man voelt zich zelf kleiner en kleiner worden. Nu is hij niet meer dan een jongen, zoals vroeger. Maar moeder wordt groter en jonger en sterk en stralend. Hij moet tegen haar op zien. Zo lopen ze voort onder de stralende sterren. Wat is er langs de kant van de weg? Wat zijn dat voor donkere grijpdingen!

„Zijn dat schaduwen moeder?”

„Ja, dat zijn de schaduwen van je zonden. Die zul je nog wel een poosje zien. Totdat we in Bethlehem komen. Daar is enkel licht, zonder schaduw. Dáár weet je.....”

„O”, zegt de man. Hij begrijpt dat niet goed. Hij begrijpt ook niet, hoe zijn moeder dat zo precies weten kan. Maar eigenlijk vréemd vindt hij het toch niet.

Opeens lopen ze tussen veel andere mensen in. Kijk eens, daar gaan de herders..... daar de wijze koningen, met opgeheven hoofd..... en daar zijn ook oude kennissen in de stoet. Grootvader en grootmoeder..... daar is vader ook!

Er zit gezang in de lucht, er is een vreugde om allen heen, zoals 's zomers de zonnearmte om alles is.

„Natuurlijk”, denkt hij, „de Engelen zingen van vrede en welbehagen. Dat is geen spróókje. Dat is er.”

Zo komen ze voor de ingang van de stal. Daar is een groot ge-

drang van allen, die naar binnen willen. Maar iedereen kijkt nu naar de jonge, stralende moeder, die daar aankomt met haar zoon. Sommigen groeten haar.

„Hij is weggeweest voor een lange reis,” zegt ze; „Hij is nog nooit in Bethlehem geweest, bij Maria's zoon; Mogen wij eerst naar binnen gaan? Er is haast bij, dat begrijp je wel.”

Ja, dat begrijpen de mensen heel goed; Ze kijken op zij en laten hen door en dan staan ze opeens voor de stal. Door de open deur kunnen ze de kribbe zien, waarin het heilig Jezuskindje ligt; „Kom,” zegt de moeder; „Kom.” O, maar ziet moeder die hoge drempel niet, waar ze over heen moeten? Hij rukt en trekt aan haar hand; hij wil liever omkeren, dan over die hoge drempel te gaan. Maar alle mensen kijken naar hem, hun blikken dwingen hem om te blijven en moeder houdt zijn hand heel stevig vast; „Waag 't maar,” zegt ze vrolijk. „Die drempel is je laatste schaamte. Waag 't gerust, je komt er best overheen.” Dan sluit hij de ogen en neemt de stap en 't lijkt wel of de drempel meteen wat zakt, want hij komt er heel gemakkelijk over. Gelukkig, nu zijn ze binnen.

En nu roept het Heilig Kind hem bij zich.

„Kom eens hier, man uit Amerika,” zegt het; „Je bent nog zo groot. Kniel bij me neer, dan zijn we dicht bij elkaar.” De man uit Amerika doet het en terwijl hij knielt, weet hij, dat dit altijd de liefste wens van zijn leven is geweest. Hij voelt zich opgenomen in de glans, die van het Kind uitstraalt en het Kind legt een handje op zijn gebogen hoofd en zegt, voor hem alleen:

„Nu laat ik je nooit meer gaan. Je bent van mij. Nu is je oude donkere leven voorgoed voorbij. Nu is alles nieuw voor je geworden. Is 't niet zo, man uit Amerika?”

„Ja, Heilig Kind, ja,” stamelt de man en hij hoopt, dat zijn moeder dit alles goed kan zien en horen. 't Komt hem voor dat dit góed maakt, alles, waarmee hij vroeger haar hart heeft gebroken. Dat het góed gemaakt wordt door het Kind, dat hen samen met Zijn glans omgeeft.

„Vertel het me nu voortaan, wanneer het donker weer begint te dreigen. Je weet nu de weg, man uit Amerika. Mijn licht is zo sterk, daar kan geen donkerheid voor blijven bestaan. Beloof je me dat?”

„Ik beloof het,” antwoordt de man. En weer hoopt hij, dat zijn moeder dit hoort. Had hij het maar eerder gezegd. Véél, véél eerder!

Maar zo is het ook goed, 't is licht, zonder schaduw. De man voelt, dat een grote blijdschap door alle mensen gaat, en het Heilig Jezuskind blijft hen aanzien en er is een geluk in hem, zo groot, als hij nog nooit heeft gekend. Er is zingen in de lucht en meteen beginnen ook alle klokken van de hele wereld te luiden en hij voelt, hoe zijn moeder lacht, zoals alleen maar een Engel lachen kan.

Even sluit de knielende man de ogen, omdat het zoveel is..... bijna te veel.

Als hij ze daarna opendoet.....

Hij zit in de kamer van het oude huisje. De kachel is uitgebrand, er is geen ander meubilair dan de ene geleende stoel, waarop hij zit.

Maar hoog in de lucht zingen en jubelen de klokken van de kerk, die verderop in het dorp staat. Dat jubelt en schalt en schalmeit daar hoog in de lucht en de Engelen vangen het op en zingen er bij. En daaraan weet de man uit Amerika, dat het waar is geweest, alles, wat hij heeft gedroomd in deze Kerstnacht.

Heel stil blijft hij zitten, in het donker en toch in het licht. In kille winterkou, en toch in gloed van welbehagen. Zijn hart knielt nog bij de kribbe en de glans daarvan doortrekt heel zijn leven. Alles wat tot zijn zondig verleden behoort, zinkt weg in het niet en de toekomst straalt voor hem, als nooit te voren. Voor het eerst van zijn leven is hij blij om zijn vele geld. Wat kan hij daarmee werken voor het Kind van Bethlehem, voor zijn Heer, die hem vannacht heeft geroepen.

„Moeder” zegt hij nog eens. Er is nu geen droefheid in zijn stem.

Zelfs geen verlangen. 't Is immers alles goed geworden, héél goed! Voordat de mensen zich in de nieuwe dag op straat begeven, wandelt de Amerikaan terug naar het deftige hotel. De nachtportier is nieuwsgierig, maar hij komt niet te weten, waar de gast al die tijd is geweest. De feestdagen over blijft de gast in het hotel. Hij laat zich op zijn kamers bedienen en spreekt alleen het hoognodige. Precies als te voren. Maar hij heeft dan ook een hele correspondentie in orde te maken!

De jongen, die de brieven posten moet, leest enkele malen van den Burg, naar verschillende uithoeken van het land. Als hij deze vondst aan zijn oudere collega's meldt, beginnen ze iets flauw te vermoeden. „Er is vroeger een van die familie naar Amerika gegaan,” vertellen ze. „Ze woonden in de Geitenbuurt. Zou hij dat wezen? Maar hij ziet er uit, of hij hier een ander mens is geworden! Wat zou er met hem gebeurd zijn!”

Voordat ze echter nóg wijzer worden, is de Amerikaan al lang weer vertrokken. Met zijn zilvergrijze luxe-slee. Hij geeft grote fooien bij het weggaan.

Langs de Geitenbuurt is hij niet meer gereden. Hij heeft Bethlehem gevonden en Jezus, zijn Heer. En dat is hem beter, dan al het andere.



## Kerstfeest in oorlogstijd

door  
K. Norel

**H**et was winter midden in de oorlogstijd. In Nederland was het donkerder dan het ooit geweest was. Grauw waren de dagen en duister de nachten. Dikke wolken joegen onophoudelijk over het lage land; wilde buien brachten telkens kille regen. De morgens lichtten laat en zeer vroeg vielen de avonden. Het werd nauwelijks dag. De lange nachten verdunden enkele uren tot een grijze schemer, maar eer het licht goed doorgebroken was, sloop reeds de duisternis weer aan. En in die dagen konden de mensen niets doen om het donker te verdrijven. Geen licht brandde op de straten; geen schijnsel mocht uit enig venster gloren. De winkels hadden dode ramen en de woningen waren als met een zwarte hand gesloten. Het was de zwarte hand der Nazi's die alle licht in Nederland geblust had.

Er was in die tijd een jonge vrouw. Ze had de ramen van haar kleine woning zorgvuldig afgedekt. Van buiten was haar huis een zwarte klomp. Maar binnen in de kamer was toch licht. De lamp scheen in een open wieg; haar licht speelde in de blauwe kijkers van een zuigeling, straalde op zijn rose wangetje, op het zijige blonde haar en op zijn handjes, die hij boven het dek uitstak en die met schokjes heen en weer bewogen.

123

De vrouw keek naar het kind. Dit was haar jongen. Moeder was ze. Dit was een kind van haar en Jan.....

Het scheen alles zo onwezenlijk. Was zij in de zwarte oorlogstijd een witte bruid geweest? Waren zij en Jan als jonggetrouwd opgetogen dit huisje ingetrokken en hadden zij er vier maanden als man en vrouw geleefd? Het was zo wonderlijk, dit geluk, terwijl de wereld brandde en bloedde. Vaak had haar hart gebeefd. Het blijft zo niet, had ze zich bang gemaakt. Het is onbestaanbaar dat wij gelukkig zijn, terwijl de vijand in het land is. Jan had altijd haar zorgen weggekust en weggelachen, en aan tafel had hij gelezen uit Prediker: Ga dan heen, eet uw brood met vreugde, en drink uw wijn van goeder harte..... Laat uw klederen te allen tijde wit zijn, en laat op uw hoofd geen olie ontbreken. Geniet het leven met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelens, welke God u gegeven heeft onder de zon.....

Zij hadden tezamen het leven genoten.

Totdat er op een dag, terwijl zij bezig was met koken, werd gebeld. Een vriend stond op de stoep. „Jan komt vanmiddag niet thuis,” had hij gezegd.

„Vanavond dus?” had ze argeloos gevraagd. Maar op het ogenblik dat ze dat vroeg had ze een schok gekregen, want in de ogen van de vriend las ze opeens dat er wat ergs was.

„Wat is er met Jan?” had ze gekreten. „Is hij soms dood?”

„Dat niet gelukkig,” had de vriend gezegd, en daarna fluisterend: „De Duitsers hebben hem meegenomen.”

Martha was tot in haar lippen vaal geworden bij dié boodschap en koud tot in haar merg. Ze rilde en haar tanden klapperden. Ze zou bij de deur ineengezakt zijn, wanneer de vriend van Jan haar niet had ondersteund en naar de kamer gebracht, waar ze in een leunstoel neergevallen was. Was het een troost dat Jan niet dood was? Gevangene van de Duitsers, stond dat niet met de dood gelijk? Was het niet erger?

Haar man was weg. Haar huwelijk was gebroken. De maanden

124

van geluk waren opeens een verre en vage droom geworden. Dat puur geluk in deze barre tijd was zinsbegoocheling geweest. Haar ouders waren gekomen en Jan z'n ouders, de dominee en vele vrienden. En allen hadden haar gezegd dat het best mee zou kunnen vallen. Deze en die was immers ook gevangen geweest en later vrijgekomen. Jan was gezond en sterk. Zelfs als hij een poos naar een concentratiekamp zou moeten gaan, behoefde ze niet te wanhopen. Zelfs als hij een lange straf kreeg niet. Want zijn gevangenschap zou immers nooit langer kunnen duren dan de oorlog. En die zou stellig spoedig afgelopen zijn. Doch Martha was ontroostbaar. Ik zie hem nooit terug, snikte ze. Ik weet het: hij moet sterven. Ze schreide veel en had geen lust meer in haar werk. Lange uren lag ze op de divan. Ze werd mager en flets en er kwamen blauwe kringen onder haar ogen. Toen, op een nacht, terwijl ze wakker lag en tobde, ervoer ze opeens iets vreemds. Het was in haar lichaam. Een nieuw gevoel, dat ze nooit had gehad. Was dat jong leven? Ze durfde het niet geloven. Het moest verbeelding zijn, veroorzaakt door de spanning en de zorg om Jan. Maar het herhaalde zich en het werd duidelijker. Zij droeg leven in haar schoot. Ze zou een kindje krijgen, een kind van Jan en haar. Toen wierp ze haar zware zorgen over boord. God was goed. Hij schonk dit nieuwe leven. Zou Hij Jan's leven ook niet sparen? Ze zette de tanden op elkaar. Er waren zoveel vrouwen, die veel moesten dragen in deze vreselijke tijd, vrouwen wier mannen in de oorlog waren of op zee; wier mannen naar Duitsland waren weggevoerd of in gevangnissen zaten. Die moesten zich ook door het leven slaan, alleen. En zij kreeg nog een kind. Dat was Gods goede hand. Zij moest haar juk nu vrolijk dragen. Het werd weer licht voor Martha, zoals het ook rondom haar licht werd. Het voorjaar kwam, de zomer. Ondanks de oorlog liep de zon haar hoge baan en koesterde zij de aarde met haar warmte. Ondanks de oorlog barstte de vruchtbaarheid uit de aarde uit, bloeiden de bloemen overdadig, schoot het koren op de velden op

en rijpten de vruchten aan de bomen. De natuur stoorde zich aan de oorlog niet. Alom botte en bloeide het leven. Ook in haar. In de herfst reden de boeren het graan naar de schuren, plukten de kwekers de appels en de peren van de bomen en werden de druiventrossen afgesneden. De vruchten van de zomer werden alom ingezameld.

En Martha bracht een kind ter wereld, een zoon was het. Ze noemde hem naar zijn vader: Jan.

Toen was haar huwelijk geen vage droom meer. Het was opnieuw tastbare werkelijkheid geworden. De vrucht van haar huwelijk droeg ze in de armen. Moeder was zij. Ze had haar kind.

En weldra zou zij ook haar man weer hebben. Want al haar zorgen waren beschaamd gemaakt. Jan was niet ter dood gebracht. Hij had niet eens een lange straf gekregen en zijn sterke constitutie verdroeg het concentratiekamp. Thans was zijn straftijd bijna om. Vóór het Kerstfeest ben ik thuis, schreef hij in zijn brieven. Dan zie ik jou weer en dan zie ik onze jongen. Martha, wat een Kerstfeest zal dát worden!

Als Martha zijn brieven las en herlas biggelden er tranen langs haar wangen. Maar dit waren tranen van geluk...

Zo was het in de herfst. Tegen de winter was er echter verontrustend nieuws gekomen. Er waren anderen gegrepen door de Duitsers, mannen met wie Jan vóór zijn gevangenneming omgang had gehad. Van illegale actie tegen de bezettende macht, waarover tot dusver niet gerept was, werd hij thans beschuldigd. Voor het Obergericht moest hij terecht staan.

De man, die dit nieuws aan Martha bracht, sprak met gedempte stem en met een strak gelaat. Een kille huiver gleed bij zijn verhaal langs Martha's rug. Zij vroeg wat dat beduidde, voor het Obergericht terecht staan. „Beduidt dat niet de kogel?”

De man ontkende. Het Obergericht veroordeelde niet altijd tot de dood. Er werden ook gevangenis- en tuchthuisstraffen opgelegd, en voorzover hij wist had Jan niets ernstigs begaan. Hij dacht dat het wel mee zou vallen.

En toen wilde Martha dat ook geloven. Het was tot dusver immers allemaal zeer meegevallen. Toen Jan gevangen werd genomen had ze de dood gevreesd en het was gevangenisstraf geworden van minder dan een jaar. Nu zou die straf waarschijnlijk wel verlengd worden. Maar al zou hij tot drie, zes, twaalf jaar veroordeeld worden, wat zou dat? De oorlog schreed snel voort. Duitsland geraakte al erger in het nauw. Het zou weldra vrede zijn. Dan kwam Jan zeker thuis. Op het einde van de oorlog zouden zij, Martha en het kind, als het moest wel kunnen wachten.

Verleden week is Jan z'n zaak berecht. Martha is er bij geweest. Ze is naar Den Haag gereisd en binnengegaan in het gerechtshofgebouw. Dit was de eerste kans hem weer te zien na zoveel maanden scheiding. Ze zat op een der voorste banken voor het publiek, toen hij de rechtzaal binnen werd geleid door twee soldaten. Zij kon een kreet niet onderdrukken en hij zag om, verrast en blij om het weerzien. Martha zag aanstonds hoe bleek hij was geworden en hoe smal zijn mond; hij had geleden tijdens de gevangenschap. Maar bij het weerzien lachte die smalle mond en glansden zijn ogen. En in haar ogen sprongen tranen. Zij had over de balie willen springen en hem om de hals vallen. Hun liefde was groter en sterker geworden door de spanning en de scheiding.

Het rechtsgeding ging over Martha heen. Zij hoorde niet welke vragen de rechter stelde. Zij zag enkel Jan, zoals hij zat in het beklagenbankje en zij hoorde alleen zijn stem — die lieve stem — wanneer hij antwoord gaf op vragen. Maar wát hij sprak ging haar vrijwel voorbij. Ze luisterde ook niet naar de aanklacht van de procureur. Dat Duits verstond ze amper.

Totdat de eis gesteld werd. „Ik eis de doodstraf tegen de verdachte!” zei koud en hard de aanklager.

Toen was Martha als verlamd. Ze zag Jan plotseling als door een waas. De afstand tussen haar en hem scheen eensklaps een grote en diepe kloof geworden. De doodstraf? Het allerzwaarste en het onherroepelijke? Was al haar hoop nu stuk geslagen? Was haar geloof bedrog en al haar bidden tevergeefs geweest?

„Het is de eis”, fluisterde haar vader, die naast haar zat, haar in. „Het vonnis kan nog anders luiden.”

Haar hand tastte naar een strohalm. In sterke spanning luisterde ze naar het pleidooi van de verdediger. Die zei zoveel goeds van Jan; die had zoveel verontschuldigungen voor zijn daden. Die concludeerde zelfs dat hij naar de letter van de wet niet mocht ter dood veroordeeld worden. Haar vader had gelijk. Het was slechts een eis geweest. Het vonnis zou vast anders luiden.

Doch het vonnis, tijdens de zitting reeds gestreken, was conform de eis. „De doodstraf te voltrekken door de kogel”, luidde de uitspraak.

Na het vonnis mochten de familieleden met de veroordeelden spreken. In de gevangenis was een ontmoeting toegestaan.

Martha leunde zwaar op de schouder van haar vader bij het verlaten van de rechtzaal. Haar moeder moest de kleine jongen dragen. Doch toen zij de dikke deuren en de zware ijzeren hekken van de gevangenis was doorgegaan en Jan zag achter de soldaten, richtte zij zich op, nam het kind van haar moeder over, liep op haar man toe en legde hun zoon in zijn armen.

Jan kon niet spreken toen hij zijn kind voor de eerste en waarschijnlijk tevens voor de laatste maal in de armen had. Hij durfde het kleine lijfje nauwelijks aan te raken, bang dat hij het zou breken.

Met verbaasde ogen zag hij er op neer. Was dit zijn kind?

Ook Martha had maar weinig woorden in dit geladen uur.

Een kwartier was voor het afscheid toegestaan. Wat is een kwart uur op de grens van tijd en eeuwigheid? Het is minder dan een zucht.

„De tijd is om”, drong een soldaat.

Jan gaf het kind aan Martha's moeder en omhelsde zijn vrouw. „Niet bang zijn, Martha,” zei hij, „en niet bedroefd. Maak je geen zorgen over mij. Met mij is het goed.”

Zij snikte schokkend. „Ik kan je niet missen, Jan. Ik kan buiten jou niet leven.”

„God blijft toch bij je”, troostte hij. „Hij zal voor je zorgen; voor jou en voor ons kind, veel beter dan ik ooit voor jullie zorgen kon. En God zorgt ook voor mij. Ik ben van Jezus, Martha, in leven en in sterven.....” Zijn stem smoorde bij het laatste woord.

De soldaat had geen geduld meer. „De gevangene moet mee!” Met zacht geweld moest Jan zich van zijn vrouw los maken. Martha bleef staan terwijl hij weggeleid werd: een smalle figuur tussen twee soldaten met geweren op de rug, wier spijkerlaarzen raspten op de ijzeren trappen, die naar de cellen voerden.

Dit is verleden week gebeurd.

En nu is het Kerstavond. Martha is in haar woning alleen met haar kind, terwijl de donkere nacht rondom het huis staat, de regen op de ramen sproeit, de storm loeit, en hoog in de lucht het donkere grommen is van de motoren van een groot eskader bommenwerpers.

Zij is hier en Jan zit in zijn cel, weet zij. Het vonnis is nog niet voltrokken. De mogelijkheid van gratie wordt nog onderzocht. Martha heeft zich de voorbijgegane dagen met een zwakke hoop gevoed. Alle wegen tot gratie staan nog open, zei de Duitse rechter. Zij heeft gebeden of God dit laatste middel om Jan's leven te behouden zegenen wilde.

Haar hoop is evenwel verflauwd, nadat zij zich heeft ingedacht wie gratie schenken moet. Zou het Rauter zijn of Seyss Inquart? Of wellicht Hitler zelf? Het komt er niet op aan, wie van de Nazi's gratie moet verlenen. Hun aller harten zijn van steen. Van hen is geen genade te verwachten.

Het is Kerstavond.

Dit is de nacht waarin eens een groot licht op aard verscheen..... En thans bedekt dikke duisternis de aarde.

Dit is de nacht, waarin eens engelen een hemels lied gezongen hebben..... En thans mengt zich door het loeien van de storm het donkere grommen van de boden van de dood.

In vorige Kerstnachten luidden de klokken van vrede en van het welbehagen Gods in mensen..... En in deze nacht barsten de bommen. En straks knallen de schoten van het vuurpeleton.

Vrede op aarde..... **Oorlog** is het! Inplaats van de engel des Heren verschijnen op de wolken de grommende engelen van het verderf. In plaats van Christus daalt Satan knetterend op de aarde neer, zoekend wie hij zal kunnen verslinden.

In mensen welbehagen..... Niet in Jan. Voor hem is er geen gratie. Hij moet sterven.....

Bij de burens wordt gezongen. Kerstliederen zingt men daar. Martha hoort het in haar stille kamer door de dunne muur. Zij kan vandaag niet zingen. Elk woord zou stokken in haar keel. Zij zit bij de wieg van haar kindje en als zij zich voorover buigt druppelen tranen op het witte lakentje. Eén traan valt op zijn hoofdje. Zij veegt die weg en dekt hem toe. Ze gaat bij de tafel zitten en neemt haar naaiwerk op. Met werken verdrijft men het verdriet het best. Doch deze avond wil het niet gelukken. Vochtige plekken groeien op het linnen op haar schoot.

Met tegenzin luistert zij naar het zingen van de burens.

Stille nacht, heilige nacht.....

zingen ze.

Op dit Kerstfeest is dat lied een leugen; deze nacht is stil noch heilig. Het is een nacht van woest geweld en gruwelijk onrecht. Haar man wordt aanstonds neergeschoten als een hond.

Daar is uit 's werelds duistere wolken

Een licht der lichten opgegaan.....

zingen de stemmen aan de andere zijde van de muur.

Het wekt verbittering in Martha. Een licht der lichten opgegaan? Het laatste sprankje hoop is juist bij haar in dikke duisternis geblust.



Er is een kindeke geboren.....

wordt er gezongen.

Met starre ogen staart zij naar de wieg. Haar kindje is geboren. Waarvoor? Slechts om ellende te ontmoeten in zijn leven. Zijn vader zal het nimmer kennen.

Hoe zal ik U ontvangen.....

zingen de burenen.

Martha wringt de handen. Zij denkt alleen aan Jan. Nooit zal zij hem ontvangen.

O, 's werelds hoogst verlangen.....

Zenuwachtig balt Martha haar vuisten. Het is Advent. Zij weet van welk verlangen het lied spreekt. Het is een ander verlangen dan in háár zindert. Wanneer haar man veroordeeld is en op de kogel wacht, kan dan een vrouw een ander verlangen hebben dan zijn redding op het uiterste ogenblik?

'k Lag machteloos gebonden.....

klinkt het lied.

Zo is het met Jan en haar. Hij ligt in zijn cel, machteloos om de deur te openen of de tralies voor het raam te breken. En zij zit hier, machteloos om hem te redden van de dood. Het is of ijzeren boeien knellen om haar polsen en haar hart.

Gij kwaamt en maakt mij vrij!.....

Welk een leugen! Jan zit gevangen en hij komt nooit weer vrij.

Het leven was mij sterven.....

133

Martha's hoofd schokt in haar handen van verdriet. Nooit heeft zij de waarheid van dat woord zo sterk ervaren als vandaag. Het leven is sterven, voor Jan en evenzeer voor haar.

Tot Gij mij op deedt staan.....

Nu schudt zij grimmig het hoofd. Jan wordt neergeschoten en hij zal nooit weer opstaan.

Gij doet mij schatten erven.

Die nimmermeer vergaan.....

Martha's gedachten haken zich aan deze woorden vast. Zij hoort niet wat er verder wordt gezongen. Schatten erven.....

Een wrange trek kramp om haar mond. Zij erft niets. Haar grootste schat, haar man, wordt haar **ontnomen**.

Zij schrikt van haar bittere gedachten. Het Kerstlied heeft ze in de aardse sfeer getrokken. Alleen aan Jan en aan haar kind en aan zichzelf heeft zij gedacht. Het Kerstlied heeft iets anders op het oog. Het doelt op schatten, die de roest niet aanvreet, die zelfs door roofzuchtige Duitsers niet kunnen worden weggenomen.

De kramp trek om haar mond keert weer terug. Wat zou een vrouw ooit kunnen erven, en welke schat kan er nog voor haar bestaan, als zij haar man verliest; wanneer ze hem zó verliest als zij haar man verliezen zal?

Het zingen in het andere huis gaat door. Martha luistert haars ondanks opnieuw.

Al scheurde 't kruis uw schouder,

Al doofde 't laatste licht.....

Dit kan Martha verstaan. Zo is het bij haar. Haar kruis heeft haar gebroken en het laatste licht is weg. Stikdonker is het thans voor Martha's ogen. Een peilloze afgrond gaapt aan haar voeten.

134



Met en in haar man raakt ze alles in de wereld kwijt. Haar leven is kapot. Niets is er meer, waarop ze steunen kan.

De Trooster en Behouder  
Staat voor uw aangezicht!.....

Grimmig schudt ze haar hoofd. Het verzoek om gratie wordt verworpen. Voor haar is er geen trooster of behouder.....

Doch dan is Martha terug in de gevangenis. Ze heeft haar armen om Jan's hals gekneld in de laatste ogenblikken, die hun geschenken werden, terwijl de soldaat reeds aandrong dat ze zouden scheiden. Ze hoort opnieuw zijn laatste woorden: „Ik ben van Jezus, Martha, in leven en in sterven.” Dat zei hij en dat meende hij. In zijn ogen was in dat ernstig ogenblik een heldere klaarte en grote rust. De Trooster en Behouder staat wél voor Jan. Christus maakt de laatste dagen van zijn leven licht. Hij draagt hem straks over de drempel van de dood. Jan erft bij het verliezen van zijn leven schatten die nimmermeer vergaan.

Maar als het zó met Jan is, als hij wandelt in het licht der eeuwigheid, mag het voor haar dan enkel zwarte nacht zijn? Staat, nu het kruis haar schouder scheurt en het laatste licht op deze aarde is gedooft, de Trooster en Behouder niet tevens voor haar aangezicht?

Nu syt wellescome, Jesu lieven Heer.....

wordt er gezongen aan de andere zijde van de muur.

Martha zit roerloos met haar handen in de schoot. Haar ogen staren in het licht der lamp. Jezus welkom..... Kan zij Hem welkom heten deze nacht? Het licht der lamp verblindt haar. Zij slaat de handen voor de ogen. Jan, Jan..... Haar grote leed om Jan belet haar het Licht te zien.

..... Kyriëleis.....

eindigt het lied.

Erbarm U mijner, Heer..... bidt Martha. Erbarm U mijner..... perst het uit haar ziel. Haar handen vouwen zich krampachtig. En dan is 't of de dikke duisternis langzaam begint te wijken. Er gloort licht. Het groeit in kracht. Door haar tranen heen ziet ze, weer starende in het licht der lamp, als in een prisma een gestalte. Eerst ziet ze die gestalte vaag; dan wordt ze scherper. Een witte, stralende gestalte wordt het met zegenende handen.

Jezus komt. In de Kerstnacht komt Hij tot haar. Niet als kind. Als Priester en als Koning komt Hij. De Trooster en Behouder staat voor haar aangezicht. Hij zal Jan leiden door de fusillade heen. Voor haar wil Hij een Man en voor haar kind een Vader zijn.

Nu syt wellescome, Jesu, lieven Heer.....

wordt in de andere woning nog eens ingezet.

Martha staat op. Ze buigt zich over de wieg en streelt haar slapend kind de blonde haren. En met de burens zingt zij zachtjes mee:

Nu syt wellescome, Jesu, lieven Heer!

## Suikerbolleke

door  
F. Decoster

**Z**eker heeft niemand ooit een kerk of liever een kerkske gehad, gelijk ik. Het was een rond gebouwke van een tiental meters doorsnee, met een paar hoge vensters, die uitzagen op de stille straat, met gras tussen de kasseistenen.

Dit kerkske was door het stadsbestuur afgestaan aan de protestantse gemeenschap, die in de diaspora tussen de katholieke bevolking leefde. De schepenen der stad waren olijkaards, want verplicht als zij waren door een oude verordening, daterende uit de tijd van Koning Willem I van Nederland, gedurende de vereniging van België met Holland, een kerkgebouw voor de protestanten beschikbaar te stellen, zochten zij er een uit waar een reuk aan was. Een wel een lijkreuk. Wilden zij daarmee bedieden, dat de protestanten toch ten dode opgeschreven waren of wilden zij de protestanten verplichten de bevolking van andere gedachten twee stappen opzij te doen gaan?

Ik weet het niet. Doch wat ik wel weet is, dat het kerkske bij de bevolking in een slechte reuk stond. Het was de oude snijkamer van de universiteit. In lang vervlogen jaren werden er de lijken opengesneden en leerden de professers er aan hun studenten het binnenste van de mensen kennen.

De bevolking van het provinciestedje kende de geschiedenis van

137

het gebouwke en als zij er voorbijkwam, dan zei ze schering en inslag: „Hier werden vroeger lijken van mensen in stukken gesneden”. En iedere passant verhaastte de stap, want men vond dat kerven in de doden effenaf griezellig.

Het kerkske had maar twee plaatsen, de ronde koepel en een langwerpige nevenplaatske. De ronde koepel was de gehoorzaal van de professers met het mes geweest en het zijkamerke de plaats waar de lijken op een koude arduinsteen in reserve lagen.

Het kerkske ging maar eens per week open en met zen oud timmerwerk, vermolmdde balken en beschimmelde muren rook het er altijd verdoefd. En als mijn vrouw er binnen ging, nadat ik voor haar de deur opende, dan snoof zij onwillekeurig. Ze rook een lijkreuk. En of ik nu al zei, dat dit zuivere inbeelding was, ze kon het gedacht niet van zich afzetten.

Onze protestantsche gemeente, met haar gering aantal leden was straatarm en daardoor was ik nooit werkeloos, want ik was prediker (en ik kost preken, al zeg ik het zelf), ik was prediker, organist en koster. Maar de kerk kuisen, dat deed ik niet, dat zou tenslotte te veel gevergd geweest zijn. Mijn vrouw deed het voor mij. Doch daar was ik toch maar half door geholpen, want nog voor geen hesp, zou mijn vrouw alleen in de kerk gegaan en gebleven zijn. Ik moest er bijgevolg altijd bij zijn. En daar de kermende waterpomp in het zijkamerke stond moest ik het water aanhalen. Ik had haar dat eigenlijk zelf zo gewoon gemaakt, want de enige keer dat ik mijn vrouw in het zijkamerke had zien gaan, rolden haar ogen van de schrik en ik was vervaard, dat ze er de stuipen van op het lijf zou krijgen. Dus was ik waterdrager uit de lijkenkamer.

Dat kuisen van de ronde koepel gaf ons soms, daar we jong waren en de speelvogel bij ons nog op het dak zat, plezierige momenten. De hele zeldzame keren, dat we kiek aten, had ik stillekes een paar beenkes onder een bank gelegd. Als mijn vrouw daarna de vloer kuiste en de rammelende beenderen zag rollen gaf ze een schreeuw en liet ze haren bezem vallen. Ze snakte naar haren

138



asem en werd wit als een muur. Als ze dan zag, dat het kiekenbeenderen waren, pakte ze haren bezem en troefde me op men rug tot ik om pardon vroeg. Het gevolg was, dat ik bij de geburen een glas water moest gaan halen, want van de pomp wilde mijn vrouw niet drinken, omdat zij beweerde, dat het water een lijk-smaak had. Vrouwen zijn nu eenmaal imaginair.

Toch heb ik het met die lugubere frasen eens te bont gemaakt. Het was bots na Kerstmis. Het tonneke waar de kerstboom in gestaan had, had mijn vrouw afgedekt met 'n oud wit laken. Na kerstmis lag dat laken in de gewezen lijkenkamer. Als mijn vrouw de week daarop de koepel aan 't kuissen was, wikkelde ik mij in het laken en sprong ik onverwacht uit de gewezen lijkenkamer, kreunend en klagend gelijk 'n spook. Mijn vrouw gaf een rauwe gil, snelde naar buiten en viel op de trottoir van haar zelve. Toen moest ik niet naar de geburen om een glas water, maar naar de apotheek om ether. Toen mijn vrouw bijkwam schold ze me uit voor judas en hardvochtige beul. Ik heb dan danig platte broodjes moeten bakken, want mijn vrouw, die ik Suikerbolleke noemde, was de hele week een echte Peperbol en ze verweet mij, dat ik haar bloed nog eens in gal zou doen veranderen.

Maar een Suikerbolleke was mijn vrouw gewoonlijk toch. Wanneer dit het somtemets anders was, dan was dit mijn schuld, moet ik met schaamte bekennen.

Als ik van haar een peperbol maakte, kreeg ik er geducht van langs. Ik moest dan horen, dat ik geen kompatie had met een mens, dat ik een beer en een vrouwentraiter was.

Het gebeurde vooral des Zondags, dat Suikerbolleke door mijn schuld in peperbol veranderde. En dat kwam dan door mijn sermoenen. Niet omdat ik zo slecht sermoende, want al zeg ik het zelf, ik kon geduchte, vurige preken afsteken. Ik was jong en geweldig en wist toen alle dingen, waar zelfs geleerden geen benul van hadden.

Wanneer Suikerbolleke 's Zondag in peperbol veranderde, kwam dat niet, omdat ik een slechte preek met dof vuurwerk had afge-

stoken, maar omdat mijn preek uitgerekt was als de lange week voor pasen. Het was de gewoonte, dat de kerkdienst maar een uur duurde, omdat sommige leden twee uur wijd woonden en hun tijd dus beperkt was. Maar voor Suikerbolleke, die kort bij de kerk woonde, was er een ander argument, namelijk de harde banken. De olijke schepenen van de stad hadden ons niet alleen gefopt met hun snijkamer, maar hadden bovendien kans gezien onze kerkdiensten tot een ware marteling te maken.

Zij hadden de snijkamer voorzien van afgedankte banken uit het stadspark. Deze banken hadden ijzeren pikkelen in de vorm van boomtakken. De zitting en de leuning bestonden uit een smalle dikke balk. Als men daarop een uur gezeten had, dan was men op zeven plaatsen gebroken. Voor het stadspark waren die banken misschien wel geschikt, omdat de ongemakkelijkheid en hardheid voorkwam dat de verliefje paartjes te lang in de maneschijn bleven plakken. Doch voor een kerkdienst waren ze nu precies niet erg geschikt. Ik had er eens aan de schepenen van openbare werken over geklaagd. Ik geef u te raden wat de snodaard mij antwoordde. Zijn palaber was dees: „Mijnheer de prediker, gylie geloofd niet aan het vagevuur van hiernamaals. Hewel dan moeten uw kerkleden hun vagevuur hier op aarde maar hebben. Iedere Zondag kunnen zij dan bij u boeten voor hun zonden van de week”. Daarmee liet deze ongevoelige mens mij aangaan.

De kerkdienst duurde dus om bovengenoemde redenen maar een uur. Tenzij mijn vurigheid en ongetemde ijver mij tijdens het sermoen de tijd deden vergeten. Dan gebeurde het dat de kerkdienst een half uur te lang duurde en zat het er op. In plaats van lof, kreeg ik dan blaam. En Suikerbolleke veranderde dan in peperbol. En dat op een Zondag.

Zo gebeurde het dat op een paasdag mijn inspiratie mij voortjoeg gelijk een ontembaar paard. Ik had vijf kwartier gepreekt. De kerkdienst had een dik half uur te lang geduurd. Als ik na mijn vuurwerk onder het zingen mijn vrouw aankeek, kromp ik in de preekstoel van angst ineen. „Ach Suikerbolleke,” zuchtte ik. Mijn

vrouw zat met verwrongen gezicht en bleke kaken op haar bank weg en weer te schuiven. Ze keek mij verwijtend aan en ik wist dat er na de dienst wat komen zou.

En inderdaad in het naar huisgaan brak het onweer los. Mijn vrouw strompelde krochend nevens mij voort. Ze wreef zich in haar rug en lendenen.

— „Ik moet toch zeggen, dat ge een echte beul zijt,” geeselde ze. „Een mens anderhalf uur op die vermaledijde banken geplakt houden, is dat, oprecht gesproken, geen traiterderij? En dat doet gij mij aan! En ge weet, dat ik een losse nier heb. Waar is uw kompatie? Is dat godsdienst, een mens opzettelijk radbraken? En dat nog wel op een Paasdag. Zo vermoordt gij de Paasvreugd. Waar zijn uw gedachten. Paulus zegt: „De liefde verdraagt alle dingen”. Maar toen hij dat schreef, heeft hij nooit kunnen bevroeden, dat er in deze snijkamer, die gij kerk gelieft te noemen, zulke afschuwelijke pijnbanken zouden zijn. De liefde verdraagt alle dingen, maar dat niet, neen dat niet. Ai men losse nier!”

Ik was het hart in. Suikerbolleke had gelijk. Ik was alle perken te buiten gegaan.

Het verdere van de Paasdag was ik poeslief. Ik dekte de tafel, hielp afwassen, gaf mijn vrouw het voetebankse, zette thé en las haar voor uit een christelijk weekblad. Doch het was alles zoveel appelen als peren. Suikerbolleke was en bleef veranderd in een Peperbol.

De gehele achternoen zoog ik aan mijn pijp en zon op middelen om Peperbol weer wat te doen bijdraaien. Ik was mij sterk van mijn schuld bewust. Mijn vrouw moest de hele week hard werken, zonder hulp en bleef daarbij opgewekt en van goed humeur, zodat ik haar Suikerbolleke noemde. En ziet wat ik er van gemaakt had. Een Peperbol. Daar moest ge toch een lompe ezel voor zijn of een traiteraar.

In het verdere van de achternoen zocht ik ten slotte naar voorwendsels om mijn schuld te verkleinen. En altijd stieten mijn gedachten dan op vermaledijde banken. Die banken vergalden alles.

Ook deze schone Paasdag. Ik schold op de schepen van openbare werken, omdat hij mij zo sarkastisch afgescheept had, zonder mij te helpen. Dat schelden was nu wel niet erg christelijk, maar ik kon er niets aan doen.

Nieuwe banken moesten er komen. Maar hoe? Ineens had ik het gevonden. Ik sprong uit mijn zetel en beende de kamer op en neer. Mijn vrouw keek verbaasd op van haar gazet, en zei: „Wat steekt ge nu uit? Ge kunt zien, dat gij geen losse nier hebt.”

Ik bleef voor mijn vrouw staan en antwoordde: „Suikerbolleke weet ge wat? Er komen nieuwe banken in ons kerkske.”

— „Ge zijt zot,” spotte Suikerbolleke, en las verder in haar gazet. Ik beende nog een paar malen de kamer rond en bleef dan vanher voor mijn vrouw stil staan.

— „Suikerbolleke,” hernam ik, „Suikerbolleke, ge moet niet zo alles van mij afkeuren of hekelen. Luister nu toch een keer.”

Mijn vrouw legde haar gazet neer. Haar ogen keken iets milder en ik schepte moed.

— „Ik hekel niet alles van u. Maar die harde banken, daar kan men toch geen kwaad genoeg van zeggen. En van afkeuren gesproken. Zotte klap, dat keur ik af. Waar zoudt gij centen halen voor nieuwe banken?”

Mij nevens mijn vrouw zettend, stopte ik een nieuwe pijp. „Ik heb een plan,” sprak ik langzaam. Ik zag ineens het gezicht van mijn vrouw veranderen. Het was niet van enthousiasme, maar van nieuwsgierigheid. Ik las de nieuwsgierigheid van haar gelaat. En dat deed mij deugd, want een vrouw moet een vrouw zijn en geen gendarm. En de vrouwen zijn nieuwsgierig, niet waar?

Ik had er plezier in en treuzelde, al frutselend aan mijn pas aangestoken pijp. Mijn vrouw begost ziender ogen ongeduldig te worden. Maar ik liet de spanning nog toenemen alvorens een woord verder te reppen.

Dan plofte mijn vrouws nieuwsgierigheid uiteen. „Wel waar blijft ge nu met uw plan? Gij hebt toch altijd rare manieren. Spreek nu voort.”

— „Suikerbolleke luister. Ik ga bij de Hollandse christenen collecteren. Ik stel een circulaire op met als titel: Vlaamsche kerkganggers in een snykamer op de pijnbank. Zal het inslaan of niet?” Mijn vrouws gezicht veranderde met een slag en de klank van haar stem werd weer vriendelijk als vroeger. Het was weer Suikerbolleke.

— „Gij zijt toch nog eens een vent,” juichte ze. „Nu bestaat deze kerkdienst al bijkans honderd jaar in deze snykamer en nog niemand heeft er op gepeinsd om voor nieuwe banken te zorgen.”

— „Dat komt omdat er niemand vroeger een losse nier had,” viel ik lachend in.

Nu lachte Suikerbolleke ook met haar kristale schater. Ze viel mij om de hals en kustte mij.

Een goeie maand nadien was de hele zaak voor elkaar. Mijn circulaires waren gedrukt en verzonden en ik had voor logies in Holland gezorgd.

Op een Maandagmorgen stond ik gepakt en gezakt gereed om te vertrekken voor het grote avontuur. Kort voor ik zou aangaan zag ik de nevel over mijn vrouw haar gelaat schuiven. Dat deed mij toch een beetje deugd, want het feit dat zij tegen mijn afwezigheid opzag was voor mij het bewijs, dat ze me niet goed missen kon. Mijn illusies werden mij spoedig ontnomen. „Jefke”, sprak Suikerbolleke, „Jefke ik ben vervaard, dat de hele onderneming op een grote mislukking gaat uitlopen. En dan hebt ge al dat werk voor niets gedaan. Ge hebt dan gebedeld als een landloper en ge gaat met beschaamde kaken terugkomen. De gansche schone droom van nieuwe banken zal zijn vervlogen en bij de kerkleden zult ge uw prestige hebben verspeeld. En het is al mijn schuld. Ik klaag, omdat ik een uurke per week op harde banken moet zitten, terwijl ons Heer voor ons zoveel geleden heeft. Ons Heer zal ons straffen en zal het plan niet laten gelukken.”

Suikerbolleke was diep aangedaan. Ik trok haar naar mij toe, klopte haar op de rug en suste: „Maar Suikerbolleke toch! Ons Heer is niet zo wreed, dat Hij u niet zou gunnen wat gemakkelijk

te zitten in zijn huis. Als Hij sermoende deed Hij de mensen in het gras zitten. Hij maakte het hen toch ook gemakkelijk. Wat behagen zou ons Heer er in scheppen zo een zoet kind gelijk gij te straffen en te martelen”.

Ik stapelde nog veel argumenten schots en scheef op elkander om Suikerbolleke van haar vrees te ontlasten en met gemengde gevoelens ging ik ten slotte toch weg.

Mijn bedeltocht begon van uit Rotterdam en hier was ook mijn voornaamste pleisterplaats gedurende mijn veldtocht. Ik logeerde er bij een oude dame van twee en zeventig jaar, die de Vlaming met buitengewone attentie verzorgde. Maar als tegenprestatie moest ik haar al maar door vertellen van het Vlaamse land, van de gruwelijke snykamer en van het prison, dat ik als aalmoezenier bezocht. De lijkensnijderij in mijn amphitheater wekte haar belangstelling en zij ontleende er toepassingen aan om bij mijn prediking te gebruiken.

De hele avond ging met gekeuvel heen en het was laat in de nacht als ik naar mijn kamer geleid werd. Maar hier alleen zijnde, overviel mij ineens een gevoel van tegenzin, tegen het werk, dat ik morgen zou aanvangen. Nu zag ik eerst goed in, wat er van mij ging geëist worden. Ik kreeg er schier de koude koorts van. Het zou vertellen zijn, altijd maar weer vanheer vertellen de geschiedenis van de lijkenkerverij, want de mensen willen toch wat hebben voor hun centen. Een zelfde preek twee of drie maal houden, dat ging nog. Doch wat zou het zijn als ik een en dezelfde een honderdmaal achter elkaar in een tijdsbestek van een paar weken moest houden? Dat zou moordend zijn. En daar stond ik voor. En ik miste Suikerbolleke om mijn nood te klagen. Ik zag nu tegen de karwij op als tegen het uur van mijnen dood. De enige oplossing zou geweest zijn, dat ik mijn verhaal op een gramfoonplaat had kunnen zetten en die had kunnen laten afdraaien bij ieder bezoek. Maar die spreekmachines waren toen nog maar weinig bekend, zodat ik zelf als spreekmachine dienst moest doen. Het hele geval begost mij tegen te steken gelijk kouwe pap.



Volgens de regelen van de romanschrijvers zou ik nu de eerste nacht slecht hebben moeten slapen. Doch het tegendeel had plaats, ik sliep gelijk een dolleke. Daaruit blijkt, dat de romanschrijvers de waarheid niet zeggen en maar wat uit hun duim zuigen.

Opgewekt en vief kwam ik de volgende morgen naar beneden, waar als een echte hoorn des overvloeds het ontbijt op tafel stond. Mijn gastvrouw met haar zilver witte haren dribbelde de huiskamer rond met zon op haar gezicht.

Wij ontbeten gezellig en van lijkenkerverij werd met geen woord gerept. Het was mijn gastvrouw die nu gedurig praatte en mij luisteren liet.

Deze morgen zou ik nog niet aan het werk gaan. Ik moest eerst maar eens wat uitrusten vond mijn gastvrouw. En zij raadde mij aan in de voormiddag maar eens 'n wandelingetje in R'dam te maken. Mijn kuier in de Hollandse havenstad was inderdaad voor mij een waar genot. De molen in het hart van Rotterdam, de grote kerk, de winkels met echt Hollandse waren, de machtige vele velos en het typisch Hollands gepraat waren voor mij een ware verrassing. Maar waar ik mij bepaald in mijnen hof bevond, dat was aan de boekenstallekes, waar ik naar hartelust kon neuzen. Zoveel tweede hands boeken, als hier te koop lagen, had ik nog nooit in mijn leven gezien. En wat waren daar theologische werken, dogmatische verhandelingen en Bijbelverklaringen onder. Met een vracht beladen kwam ik bij mijn gastvrouw weerom.

Eerst had ik evenwel een lange brief aan Suikerbolleke geschreven. Mijn brief barstte van lof over mijn gastvrouw, die als een echte moeder mij onder haar hoede nam. En daarbij dansten de enthousiaste zinnen vol overmoed over het papier. Deze achternoen ging ik de grote slag beginnen. Ik had nu aanvalskracht te koop en zou de beurzen doen openspringen. Voor geen enkel hindernis zou ik opzij gaan. Ik zuchtte van voldoening als ik de brief in de bus deed en ik was zeker dat Suikerbolleke hem zou lezen met tranen in de ogen.

Na het noeneten liep ik met mijn gastvrouw de adressen door, die ik eerst zou bezoeken. Wij maakten een lijstje op en ik vertrok. Nooit heeft een veldheer met meer zekerheid zijn campagne aangevangen, als ik mijn bedeltocht. Weg was al mijn vrees, weg al mijn tegenzin. Ik was nooit met meer hartstocht een werk begonnen.

Mijn eerste bezoek was bij een zekere heer Roelants, een oude jonkman, een beetje eigenaardig, maar een goed christen, die als gulle gever bekend stond.

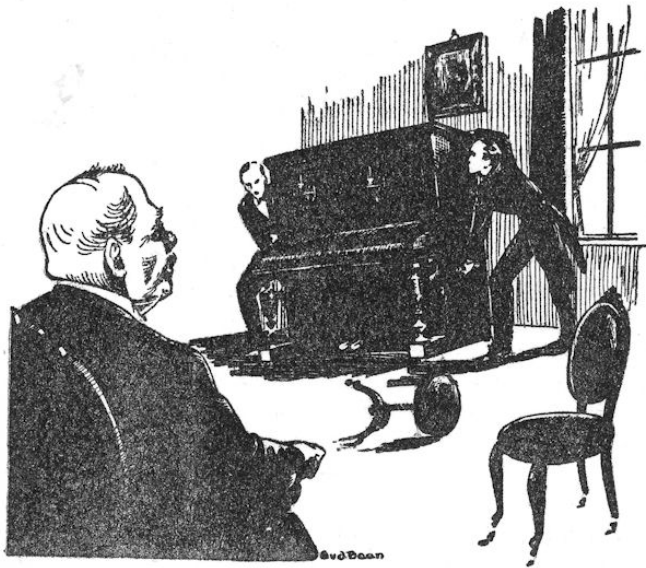
De oude jonkman woonde in een groot patriciershuis met vensterluiken en een pui voor de deur. Ik trok aan de bel, dat de holle gang er van daverde. Een huisknecht met glad geschoren gezicht en ijskoude blik kwam open doen. Maar ik weerstond de schildwacht vrijpostig en gaf hem mijn kaartje. Dat sloeg in. Iemand uit het buitenland dorst deze ijsblok toch niet afpoeien. Ik werd in de wachtkamer gelaten. Een pooske nadien kwam het gladde gezicht mij halen.

Zodra ik gezeten was, stak ik van wal. De eerste maal dat ik mijn plaat afdraaide. Mijn relaas sprong brutaal de kamer in en de heer Roelants nam het blijkbaar met belangstelling op. Het kerkgebouw, het lugubere gebruik, dat er in vroegere jaren was van gemaakt, de harde balkbanken, de positie van zestigtal kerkleden en mijn werk als aalmoezenier in het prison, het passeerde alles in kleuren en geuren de revue. Mij dunkt, meneer Roelants moest het voor zen ogen geschilderd gezien hebben. Dat kon niet anders dan een prachtig resultaat geven en ik tastte naar mijn boekske om het eerste grote bedrag op te tekenen.

Toen ik mijn mond droog geklapt had, zei mijnheer Roelants, „hum” en dat was al. Hij belde de huisknecht. Zeker om een chequeboekje, dacht ik.

— „Jan,” zei de heer Roelants, „Jan, je moest met menheer de piano aan de andere muur zetten, dichterbij het venster. In die hoek daar staat ze toch te veel in de schemer.”

En wij begonnen te sleuren aan het logge gevaarte. Het was een



heel gemartel eer het op zen plaats stond. Ik dacht dat men armen uit men lijf gingen scheuren. Ik snakke naar mijn asem en men hart klopte in heftige rukken tegen mijn boezemwand. Na de karwij liet ik mij hijgend in den zetel vallen.

„Ja het is een geweldig zwaar ding. Het is nog van mijn grootouders,” sprak menheer Roelants en hij presenteerde mij een sigaar. Dan begon hij te keuvelen en van alles te vragen over mijn werk en vooral over het prison. Daarna wroetten zijn zware vingeren in zen vestzakske en diepte er een geldstukske uit. Zeker en vast een gouden tientje, dacht ik. Maar als het geldstukske in het platte van mijn hand lag, dan bleek het een armtierig dubbeltje te zijn. Ik voelde een donderwolk over mijn gezicht schuiven. Maar menheer Roelants bespiedde mij met zulke scherpe blikken, dat ik mijn verontwaardiging bedwong en in kristelijke deemoedigheid het affront en het dubbeltje in ontvangst nam. Ik bleef geen second langer en talmde niet, in de hoop nog iets meer los te krijgen. Ik prevelde met tegenzin een dank U wel en trapte het af. De huisknecht, die terwijl hij de meubelen van her op hun plaats zette, alles gezien had, liet mij met een schalkse trek om de mond uit. Dat was effenaf traiterderij van deze schoenpoetser. Nu was hij zo onbewogen niet meer. Ik kon permintelijk zien, dat hij innerlijk smulde aan kostelijk leedvermaak. Was ik geen christen geweest, ik zou hem vlak in zen gezicht gespeekt hebben.

Buiten liet ik mijn verontwaardiging de vrije loop. Wat een gierige duitenkliever ontplofte ik. „Een dubbeltje, een armtierig dubbeltje”. Een gift van een armlastige! En daar scheept dat mij mee af. En daar had ik mij dan nog een dobbele breuk moeten voor heffen. En in een woeste bui wenste ik, dat zen lompe piano van de houtwormen opgevreten werd en in duigen viel.

Toen mijn woede wat bekoeld was, voelde ik mijn energie als een voddenzak ineens storten. Ik was blij dat ik in een melksalon een kop koffie kon gaan drinken om te bekomen van de slag.

Ik lachte bitter. Ik was voor goed ontnuchterd en mijn aanvals-

kracht was met een slag vernietigd. Mijn vrouw had gelijk, de hele onderneming werd een triestige mislukking. Waarom was ik er toch mee begonnen? Het kwam al door mijn vrouws losse nier. De andere kerkleden jammerden toch niet over de harde banken. En bij mijn vrouw was het altijd eender en hetzelfde. „Ai! die lelijke banken. Ai! mijn losse nier.” Het was eeuwig en altijd haar losse nier. Als er verandering van weer op til was, dan klonk het: „Ai, mijn losse nier!” Als ik een wat lange wandeling voorstelde ketste zij het af met klacht: „Ai, mijn losse nier”. Als het de wasdag was, dan moest ik 's avonds horen: „Mijn losse nier steekt als een wesp”.

En die losse nier had mij hier in dit avontuur gejaagd. Ik zou platzak thuiskomen en met beschaamde kaken voor mijn gemeentelieden verschijnen. Ja, het was de schuld van mijn vrouw met haar geklaag, maar ik was vast voornemens mij er voortaan niets meer van aan te trekken. En nooit van men leven zou ik haar nog Suikerbolleke noemen.

Ik bezocht die achternoen geen enkel adres meer, maar wandelde de Rotterdamse haven rond. De koelte van de Maas deed mij deugd en het zicht van de grote zeeschepen leiden mijn gedachten af.

Gelijk iemand die gezakt is in zijn examen kwam ik bij mijn gastvrouw aanzetten en met neergeslagen blikken vertelde ik mijn triestige ervaring. Mijn gastvrouw knikte een paar malen en zei dan: „Ja, het is altijd een eigenaardig seigneur en als men niet de juiste toon weet te treffen, dan is men verloren bij hem”. Dat klonk gelijk het laatste oordeel. „Als men niet de juiste toon weet te treffen”. En ik had zo goed mijn best gedaan. „Als men niet de juiste toon weet te treffen”. Hoe had ik het dan moeten aan boord leggen? Had ik een deemoedige houding moeten aannemen, als een ter dood veroordeelde, die om genade smeekt? Had ik de Bijbel moeten beroven van de helft van zen teksten en die op die verstokte jonkman moeten afvuren? Had ik de houding moeten aannemen van een heilige sta stijf en een gezicht

moeten zetten, dat overstreken is met gewijde zalf? Had ik uit de afgrond der onwaarachtigheid een resem woorden moeten opdiepen zo bewogen, dat ze een stenen beeld tranen in de ogen zouden doen krijgen?

Wel, als dat de juiste manier was, dan wenste ik honderdmaal liever de nederlaag, dan de overwinning. Mijn onderwerp was rauw van werkelijkheid. Een kerk die een lijkenkamer geweest was, banken die marteltuigen waren en een orgel dat een geluid gaf als van een poel kwakende kikvorsen. Als dat niet hielp, dan was er voor mij niets aan te doen. Met vals vuurwerk wilde ik de slag niet winnen.

Ik begost te mokken met een verbeterd trek om de mond. Mijn gastvrouw begon ineens te lachen.

— „Wel, wel, zie hem daar eens zitten alsof hij een moord op zen geweten heeft. Kom, we zullen eens lekker gaan eten en morgen begint ge weer met goeden moed.”

's Anderdaags 's morgens ging ik al tijdig op stap, maar mijn overmoed van gisteren had ik toch niet meer teruggekregen. Aarzelend trok ik bij mijn eerstkomend adres aan de bel, alsof ik voor een sterfhuis stond.

Een slank, pienterig vrouwke trok op de eerste verdieping aan de koord, de deur sprong open en ik klefferde de bovenverdieping op. Mijn kaartje scheen ook hier wonderen te doen, want ik werd seffens in de huiskamer gelaten. Op de overloop zag ik een kist met kippenvoer. Het vrouwke had mijn blik opgemerkt en sprak met een heldere timber in haar stem. „Nee, dat is geen kippen-eten. Het is voor mijn duifjes”. En ze leidde mij naar het raam in de voorplaats. Daar stond ik bots tegenover de grote kerk van Rotterdam met zijn imposante toren. Op het plein trippelden een massa gespikkelde duiven, eten pikkend, weg en weder. Ik was bij het duivenvrouwke van Rotterdam. Ze had haar diertjes al het morgenvoer gegeven, vertelde ze mij. Ze deed dat al jaren en jaren.

Hier bij dat duivenvrouwke voelde ik mij ineens op mijn gemak

en het hele geval interesseerde mij zo, dat ik de reden van mijn bezoek schier vergat. De grote oude kerk, de grauwe toren en het komen en gaan van het Rotterdamse volk hielden mij bezig, tot het duivenvrouwke mij tot de werkelijkheid terug riep. Dan praatten wij losjes over mijn kerk, die niet eens zo groot was als de consistoriekamer van de Rotterdamse kerk hier voor mij. Maar ik haalde geen grof geschut voor de dag. Ik durfde zo bout niet meer hopen op een gunstig resultaat. Ik keuvelde maar wat, onverschillig voor wat er van voortkomen zou. Doch het eind van de historie was, dat het me leek, alsof de kerktoren van opwinding begost te dansen. Het duivenvrouwke had een bankje van vijf en twintig gulden in mijn handen gelegd. Het was of de ramen van de kerk daar voor mij ineens glorieus licht uitspetterden. Dat was wat anders, dan het fameuse dubbeltje.

Als ik op straat stond leek het of ik ressors in mijn benen had. Ik ging niet, maar ik huppelde. Heel de nederlaag van gisteren was met een slag vergeten. Ik voelde instinctmatig, dat er nu meer volgen ging.

Ik deed nu heel gewoon en had de allures niet meer van een aanvallend strijder, doch van een gelukkig en een hoopvol mens. En inderdaad overal waar ik aanbelde kwamen de giften los. De nieuwe kerkbanken waren in 't zicht, mijn luguber amphytheater ging opgekalefaterd en het krijsend orgel van zen verkoudheid genezen worden.

Mijn gedachten huppelden naar mijn vrouw. „Suikerbolleke, Suikerbolleke,” jubelde ik, „ge gaat smelten van geluk, als ge hoort van mijn succes. De nieuwe banken komen er. Gemakkelijke, goed zittende banken, die de kwelling van uw losse nier niet meer zullen verergeren.”

Ik had nu ineens kompatie met Suikerbolleke. Het was toch geen kleinigheid, altijd geplaagd te zitten met een losse nier. En ik, de hardvochtige steenklomp, ik was daar gisteren, en dikwijls meer, totaal ongevoelig voor geweest.

Het zelfverwijt knaagde in mijn boezem. Doch terzelfdertijd spoot

er toch weer een grote blijdschap in mij op. Nu ging ik nooit geen verwijten meer moeten aanhoren, omdat mijn preken te lang waren. Mijn collectetocht was van af dees moment rink aaneen een overwinningstocht. In minder dan een paar weken had ik het nodige bedrag bijeen en ik bracht nog een speciaal cadeau voor Suikerbolleke mee. Als ik bijkans aan het einde van mijn adressenlijst was en zeker van het bereikte doel, dan haastte ik mij niet meer. Ik deed mijn werk op mijn zeven gemakkes en bleef betrekkelijk lang bij mijn bezoek zitten klappen.

Het was zo, dat ik het cadeau voor Suikerbolleke kreeg. Het was bij een ingenieur, van middelbare leeftijd, waar ik rustig had zitten vertellen en waar ik ook Suikerbolleke had ten tonele gevoerd. Ineens stond de ingenieur op en sprak: „Wacht eens eventjes. Ik heb iets, dat uw vrouw uitstekend van pas zal komen”. Hij ging de kamer uit en kwam terug met een roze vrouwen-corset. „Dit is een corset van mijn overleden vrouw, dat ze nog maar weinig gedragen heeft. Dat moet uw vrouw aandoen en goed rijgen. Dat zal uw vrouw steun geven en haar losse nier op zen plaats houden”, verklaarde hij.

Wat ik ook afweerde, ik moest het kunststuk aanvaarden. Op straat trok ik een grijs op men gezicht. Wat zou Suikerbolleke zeggen als ik het ding voor de dag zou halen. Zou ze vol afschuw achteruit deinzen of zou ze in een zetel in stuipen vallen van het lachen? Ik wist het niet. Maar intussen zat ik met de gebakken peren. Ik moest het ding mijn gastvrouw tonen en het bij de douane voor de dag halen. Deze laatsten zouden wel scheve smikkels trekken, als ze dat getuig in mijn koffer vonden.

De voorlaatste dag van mijn verblijf in Holland was voor mij een soort feestdag. Ik was wel moe en afgejakkerd, maar het gevoel, dat ik niets meer hoefde te doen, gaf mij een zalige rust. Ik bleef slapen tot tien uur. Het verdere van de dag bracht ik met mijn gastvrouw door met gekout en koffie en theedrinken.

In de achternoen kwam er onverwachts een boodschap van de man van het dubbeltje. Of ik die avond nog even bij hem wilde

aanlopen? Ik ondervond weer, dat het christen zijn soms toch wel moeilijk is, want ik begeerde de man te verwensen voor al wat lelijk is. Dat hij het schurft of iets dergelijks mocht krijgen. Maar mijn christelijke overtuiging hield mijn driften in teugel.

Ik ging er dus 's avonds henen, maar tegen mijn goesting, dat moet ik zeggen. De ijsblok deed mij weer open, maar ditmaal keek hij heel wat vriendelijker.

Ik bleef nu alleen met de heer Roelants. Het eerste wat hij mij vroeg was, hoe het stond met mijn collecte. Met trots schoot ik nu mijn in leedvermaak gedrekte pijlen af. Ik had schitterend mijn doel bereikt en had hoegenaamd niets meer vandoen. De lijst was gesloten zo definitief gelijk een staatslening.

„Hum”, bromde, Roelants. Dan vroeg hij: „Wilt ge me dan het dubbeltje terug geven?”

— „Met plezier met plezier,” triompheerde ik. En ik gaf hem nog een tweede dubbeltje op de koop toe.

— „Wat betekent dat?” vroeg Roelants verwonderd.

— „Dat is voor de sigaar.”

Roelants begon hartelijk te lachen.

— „Jongeman, zet u nu eens op uw gemakje,” noodde hij.

En dan begon hij een verklaring te geven van zijn zonderling gedrag. Hij zag, dat ik geprikkeld was en dit onder geen stoelen of banken stak. Hij voelde de nijdigheid in mijn houding en in mijn spreken. En zo had hij het gaarne. Het was een bewijs, dat ik een natuurlijk mens gebleven was en me gaf zoals ik was. Dus geen gemaakt christendom en geen geforceerde overtuiging. Dat was naar zen smaak. Er was overdreven geloofsvertoning genoeg, die niet rustte op gezonde grondslag. Had ik overdreven gedankt voor het dubbeltje, dan zou hij mij niet kunnen genieten hebben. Maar nu was ik zijn man. Ik gaf mij, zoals ik was en mijn christendom beviel hem.

Ik zat te gapen van verbazing. Het was een zonderling manier om iemands overtuiging te toetsen. Maar Roelants liet mij geen tijd voor mijn verdere overwegingen.



— „Nu vis ik achter het net,” hernam hij. „Ik vreesde, dat je niet het volle bedrag zoudt ophalen en was van plan het ontbrekende aan te vullen, hoe groot dit ook mocht zijn. Nu kan ik er niets meer aan doen.”

— „Da's voor Uw straf,” haastte ik hem nog door te steken. Roelants bleef een poos in gedachten verzonken. Dan vroeg hij: „Heb je er bezwaar tegen, het bedrag te noemen, dat je opgehaald hebt?”

Ik popelde van genot bij de overtuiging, dat ik hem omver zou slaan, met noemen van het belangrijke bedrag, dat ik op mijn boekske had staan. Ik duwde hem mijn optelling onder de neus en zag Roelants verbluft staan kijken.

— „Jongeman, dat is inderdaad een groot bedrag. Hoe hebt ge dat bijeen gekregen? Komt dat door de fameuse snijkamer of door de losse nier van je vrouw?”

— „Misschien van allebei,” triompheerde ik.

Roelants bleef weer een poos nadenken en ging dan aan zen grote schrijftafel zitten. Ik zag, dat hij wat in een chequeboekske kribbelde.

„Ik heb de slag verloren,” sprak hij, zich naar mij kerend. „Maar ik wil het spel dat ik begonnen heb voleinden. Hier is een cheque voor de helft van het bedrag, dat je opgehaald hebt. Je kunt daar een fonds mee vormen voor het werk onder uw gevangenen.”

Ik stuipte achterover en snakte naar mijn asem.

Dat was een nekslag, die de oude jonkman mij toediende. Maar een van de goede soort en hij had overwonnen. Het pompte al de dankbaarheid uit mijn gemoed, die er in verscholen lag. Het was nu handen drukken en stotteren van mijnentwege. En glunderen dat Roelants deed. Hij klopte mij op de rug, duwde mij vanher in mijn zetel en lachte maar.

Als ik aanging, schoot ik als pijl uit een boog naar mijn gastvrouw. Gelijk een triomphator ondernam ik de volgende dag de terugtocht naar huis. Suikerbolleke ontving mij schier met eerbied. Zulk een succes had mijn prestige bij haar danig opgekalefa-

terd en dat deed mij eerlijk gezegd, danig deugd, want een man wil bij zen vrouw toch altijd min of meer voor een held doorgaan. En dat is niet altijd zo gemakkelijk, had ik al geleerd. Maar nu, nu, was ik weer bij Suikerbolleke de man die alles kan!

In die stemming haalde ik het cadeau voor Suikerbolleke voor de dag. „Suikerbolleke”, zo sprak ik, „Suikerbolleke, ik heb uit Holland een schone cadeau voor u meegebracht”, en ik wikkelde het vrouwencorset uit het papier. „Wat zegt ge daar van?” vroeg ik. Mijn vrouw sloeg de handen ineen. „Wat een prachtig corset,” kreet ze en ze viel mij om de hals. „Gij zijt toch nog eens een vent”, prees ze. Wat hebt ge daar wel moeten voor betalen? viste ze nieuwsgierig als altijd.

— „Niets, ik heb het gekregen,” biechtte ik op.

Mijn vrouw bekeek het rijgding en bestatigde dan, dat het hier en daar een klein tikske bekeuzeld was. Ineens zag ik op het gezicht van mijn vrouw de lucht betrekken. Het corset is gedragen geweest, pruilde ze. Maar dan week de sombere wolk ineens. „Weet ge wat, jong,” sprak ze, „ik zal nu in de kerk zo gemakkelijk zitten, dat ik van mijn losse nier geen last meer zal hebben. En mijn oud corset is nog goed genoeg. Gij preekt toch altijd, dat we niet zelfzuchtig mogen zijn. Wel, ik wil uw lering niet in de wind slaan. Nieuwe banken en een nieuw corset, dat zou zeker en vast te veel zijn. Ik ga het corset aan Finke Lammens geven, die pas geopereerd is en er dringend een vandoen heeft”. En Suikerbolleke kuste mij de mond dicht, opdat ik niets zou zeggen over haar verdacht altruisme.

Er kwamen nu in ons kerkske heerlijke banken, met goed passende volle rugleuning en steunlatten voor de voeten. Het amfhitheater kreeg een heel ander uitzicht. De vermoldme houten vloer werd vernieuwd, de muren werden gewit, de deuren en ramen geschilderd. Binst het werk rook het heerlijk naar dennenhout, kalklucht en verfgeur. Nu was alle gedacht aan de lijkreuk van de oude snijkamer geweken. Mijn vrouw had nog wel met de angst rond gelopen, dat er onder de opgebroken vloer geraamten



van afgezette handen of stukken tenen zouden voor de dag komen. Maar zo erg was het niet gesteld. Een paar nesten met muizen en een operatieschaar was alles wat er gevonden werd.

Als alles klaar was, lachte ons kerkske ons tegen en Suikerbolleke durfde er nu alleen blijven, zo had de witborstel en de verfkwast alle angstbeelden er uit verdreven. Op een dag van de laatste week der restauratie vond ik er Suikerbolleke op een der nieuwe banken rustig zitten slapen. Ik had er eerst plezier in, maar dan sloeg de schrik mij om het hart. Dit zag er niet bemoedigend uit. Als ik ooit met een saaie preek moest voor de dag komen, zou ik Suikerbolleke wel eens in slaap kunnen sermoenen. En dat zou niet erg gunstig zijn voor onze reputatie.

Plots veranderde ik van gedacht wat de preekstoel betrof. De preekstoel mocht met geen stof bekleed worden. Van naakt hout moest hij blijven, rammelend hout, dat geluid als van een donder gaf, wanneer ik er met de vuisten op bonkte. Dat zou, als het nodig was, Suikerbolleke wakker houden.

De naderende dag van de ingebruikneming bracht ons in een feeststemming. We staken Zaterdag het vaandel uit en de niet kerkleden zegden: „De protestanten gaan kermis houden”.

Die Zaterdag achternoen kreeg de hele geschiedenis een dramatische draai. Wanneer ik van de laatste inspectie van ons kerkske thuis kwam, hoorde ik mijn vrouw en haar vriendin brullen van het lachen. Die leken, op zen vlaams gezegd, werkelijk in een kermisstemming. Ze waren zo uitgelaten gelijk een kudde zomermussen. Ik zag mijn vrouw op een stoel ineem gekronkeld en ze kreet: „Ai mijn rugge, ai men buik, ai mijn lossen nier!” Maar het was niet van pijn, doch van plezier. De tranen biggelden over haar kaken.

Met de klink van de deur in de hand bleef ik stom staan kijken.

— „Jong, nu hebben we toch wat gezien,” stotterde Suikerbolleke tenslotte. „Een oude menheer, met een dikke wrat op zen ver-  
vaarlijke neus. En Mina zegt, dat die menheer wel mocht gezorgd

hebben, dat die wrat aan de achterkant van zen lichaam stond een beetje beneden zen rug.”

Ik werd koud van 't verschieten.

— „Wat zegt ge nu?” kreet ik.

— „Een wrat zo dik gelijk een paternosterbol vlak op de neus.” proestte Mina.

— „Goeie doemp, ge zijt uw verstand kwijt,” hakkelde ik.

Terzelfder tijd ging de bel. Mina veegde haar kaken droog en trok naar de voordeur. Ze kwam als de weerlicht vanher binnen gehold.

— „De menheer met de wrat,” zei ze, terwijl ik vreesde dat ze ging stikken. Ze kronkelde langs de achterdeur de hof en Suikerbolleke beet zich zenuwachtig de lippen stuk.

Ik holde naar de voordeur en daar stond menheer Roelants, de man met de wrat op de neus, voor mij.

— „Ik kom de ingebruikneming van uw kerkje bijwonen. Kan ik bij je logeren,” diende Roelants zich aan. Ik sleurde hem de huiskamer in en stelde hem aan mijn vrouw voor.

— „Menheer Roelants, die ons de grote cheque voor ons prisons-  
werk gegeven heeft,” zei ik.

Mijn vrouw stotterde iets van aangename verrassing, scharrelde naar zen jas en hoed en schoof de gang in, om lucht te krijgen. Als ze vanher binnen kwam, zat Roelants in een zetel, zo rustig alsof hij van plan was altijd bij ons te blijven. Suikerbolleke dorst hem bijkans niet te bezien en was jaloers op Mina, die er zo heime-  
lijk had kunnen uitmuizen.

De weder ingebruikneming van onze gewezen snijkamer begon in een ernstige stemming en eindigde met een vrolijke noot. Voor de ernstige stemming zorgde mijn sermoen en de toespraken van afgevaardigden uit andere kerkskes van ons land. Maar de vrolijke noot bracht mijn Rotterdamse logé, want hij wilde ook een woordje zeggen en dat woordje was zo kwaad nog niet, maar die wrat op de neus kittelde onze Vlaamse leden op hun lachspieren. Vooral het jonge volkske voelde de geest van Uilenspiegel over

zich vaardig worden. Maar ook de groten amuseerden zich kostelijk en ik begon vervaard te worden dat we werkelijk in een Vlaamse kermisstemming gingen eindigen. Ik kreeg bovendien kompatie met mijn logé, want hij geraakte in een penibele positie. Doch hij nam het geval niet kwalijk op, omdat hij in de mening verkeerde, dat zijn Hollandse spraak met de Rotterdamse tongval „plezant” gevonden werd.

Wie evenwel totaal in haar nopjes was, was Suikerbolleke. Aan de wrat was zij al wat gewoon geraakt en bovendien was zij de vorige dag grotendeels uitgelachen. Maar de nieuwe banken waren voor haar een onbeschrijflijk genot. De dienst had ditmaal erg lang geduurd, doch ze kloeg niet over haar losse nier. Ze voelde zich uitgerust en opgewekt. En als de Rotterdammer haar vroeg of de plechtigheid haar niet vermoeid had, antwoordde ze van „neen” en dat het nu niet erg meer zou zijn, als ik eens een sermoen afstak van drie ellen voor een frank.

Ik was een beetje gefroiseerd door dit antwoord van Suikerbolleke, want het gaf mij de indruk, dat ze voortaan niet zo zeer voor mijn schoon sermoen, als wel voor de gemakkelijke banken naar de kerk ging komen.

In de week die volgde maakte onze Rotterdamse logé een regeling voor de kosten en bleef daarna maanden bij ons hangen. Suikerbolleke kon danig goed met hem overweg. En haar vrolijke natuur was hem als een echt elixir. Wanneer Mina nog kwam en die twee speelvogels begosten te zwanzen, dan was de Rotterdammer in de zevenden hemel. Maar met de oude heer uitgaan, deed geen van de twee dames. Dat lot was mij beschoren. Hij had zijn velo laten afkomen en hij pedaalde overal met mij henen, op huisbezoek in de Vlaamse dorpen, op boodschappen en naar mijn spreekbeurten in andere plaatsen. Hij kon velorijden gelijk een jonge gaillard en wist van geen vermoeienis.

De gemeenteleden waren spoedig aan hem gewend en zen vroom gemoed paste werkelijk goed bij mijn relieus gearde landgenoten. Doch als ik een enkele keer met een onzer kerkleden alleen was,

dan draaide schering en inslag het gesprek uit op de beroemd geworden „wrat”. Dat werd zo erg, dat ik wel van de preekstoel het verzoek had willen richten, niet meer over dit onderwerp te klappen. Maar daar mijn logé altijd in de dienst was, ging dit niet. De plaag bleef bijgevolg voortwoekeren. Niet dat mijn gemeenteleden er kwade bedoelingen mee hadden. Integendeel. Spotten deden zij er niet mee, want zij wisten, dat ik dat niet zou toegelaten hebben. De inhoud van het gesprek was wat anders. Ieder wilde mijn logé van zen wrat af helpen en deed mij het nodige middel aan de hand. Het beste om de wrat weg te krijgen was, ze afbijten, maar daar ze op zen neus stond, was dat voor de Rotterdammer onmogelijk. Een ander probaat middel was, er 's morgens nuchter aan lekken, maar daarvoor was zen tong te kort. Doch wat hij wel kon doen, was ze met een brandglas in de zon uitbranden. Als dat niet hielp, dan moest hij ze bij nieuwe maan met een groene erwt overwrijven en de erwt dan over het hoofd in het veld wegwerpen. Ik kreeg een hele resem middelen aan de hand gedaan, zoveel dat ik er bijkans een bladzij uit het boekje „De dokter der armen” had kunnen mee vullen. Maar aangezien ik een dokter voor de ziel was, wilde ik mij niet wagen voor kwakzalver te spelen. Bovendien was Suikerbolleke er beslist tegen, dat ik iets ondernam om zijn gevel te verfraaien. Want Roelants zonder wrat, zou Roelants niet meer geweest zijn beweerde ze. Zo liet ik de wrat staan waar ze stond.

Het ging Suikerbolleke goed af te zorgen voor de twee mansmensen in huis. En nu ze veel afleiding had, kloeg ze schier niet meer over haar losse nier. Ik kreeg de indruk, dat ze nog beter kookte dan vroeger en ze regeerde met veel takt, maar ook met autoriteit in haar domein. Als ik me daar somtemets wat al te veel wilde in mengen, dan zond ze me wandelen met de dooddoener: „Gij in uw kerk en ik in mijn keuken”. Roelants kon dan lachen, dat zijn grijze kop er van schudde. Dikwijls als ik met Roelants per velo naar buiten reed, dan begost hij Suikerbolleke te prijzen, doch ik vond dat mauwvegerij en luisterde er maar half naar.

De restauratie van onze snijkamer werkte het kerkbezoek in de hand. Ik had evenwel geen reden om hovaardig te worden, want nu wist ik zeker, dat de goede opkomst zijn oorzaak niet vond in mijn vurige sermoenen, maar in het schone kerkske met zen gemakkelijke banken. Suikerbolleke kloeg er nu niet meer over, dat de kerkdiensten te lang duurden. Maar ik waakte er angstvallig voor, dat ze niet in slaap viel. Als ik dat niet bereikte met het uitzetten van mijn stem, dan deed een slag van mijn vuist op de preektafel wonderen.

In die dagen scheelde het niet veel of er lag vanher een lijk in onze kerk. Er heerste in het land een gespannen toestand. De gemoederen waren opgewonden. De lonen waren inderdaad bijzonder laag in het Vlaamse land en de arbeiders kloegen over de onhoudbaarheid van hun bestaan. De arbeidersbeweging was in opkomst. Een heftige strijd ontbrandde in ons stadje. Op een Zondagachternoen kwam het tot een geweldige uitbarsting. De arbeiders wilden een betoging houden. De burgemeester verbood de betoging en alle samenscholingen. De werklieden zetten toch hun zin door en als de gendarmen de optocht wilden uiteen drijven, kwam het tot gevechten. Aan de kant der arbeiders vielen negen doden en veel gewonden.

Er ging een geweldig geschreeuw en gehuil op en de menigte stooft wringend en duwend uiteen. Een deel vluchtte door het stille straatje waar ons kerkske in stond. Twee mannen droegen een gewonde. En hoe het kwam weet ik niet, maar Suikerbolleke riep plotseling: „Hier met de gewonde man” en ze duwde mij en Roelants opzij en trok de twee dragers met de gewonde het kerkske in. Aan zulk een kordaatheid hadden noch ik, noch Roelants zich verwacht. Suikerbolleke schoof haastig enige banken opzij, haalde met Roelofs een tafel uit de consistoriekamer en deed daar de gewonde opleggen. Mij zond ze naar de dokter, een professor van de universiteit, die bots in de geburen woonde. Suikerbolleke bestuurde alles. Ze beval de kerkdeur hermetisch gesloten te houden tegen de nieuwsgierigen, ze gaf de gewonde wat te drinken

en maakte zen kleren los, om te zien waar de schotwond was, vanwaar het bloed sijpelde. Als de professor kwam, lag de gewonde geheel gereed om behandeld te worden. Gelukkig was de kwetsuur niet van dodelijken aard. De professor gaf de eerste zorgen en Roelants en ik stonden er hulpeloos bij te kijken, maar Suikerbolleke hielp, alsof zij een ervaren ziekenverpleegster was. Het was een eigenaardig gezicht, die buitenkennis geraakte gewonde op de tafel midden in het amphitheater, met banken er om heen. Ik die niets kon helpen, kon mijn verbeelding de vrije teugel laten. Ik zag in mijn gedachten ons kerkske weer vanher in een snijkamer veranderd. De bleke dode lag er, zo verbeelde ik mij. Het klare licht viel op zen witte gelaat en op de rood vlekende bloedvegen op de tafel. De collegebanken stonden er om heen. Roelants en ik waren de knechten, die het lugubre karwijtje moesten verrichten van het aan en wegbrengen der lijken. De twee werklieden stonden bij de deur gelijk zaalwachters. Alleen de studenten ontbraken.

De hele beweging leek mij toch een beetje griezelig en ik was blij als de professor verklaarde, dat de eerste verzorging voldoende was, en een der arbeiders beval naar het gasthuis te lopen om een civière te bestellen. Suikerbolleke hield zich wonder goed en beschaamde ons, mannen, met haar kordaat optreden. De professor knikte haar goedkeurend tegen. Maar als de civière, een karreke op twee wielen, voor de deur kwam en de gewonde er in gelegd werd, dan zag ik Suikerbollekes onderlip trillen van opkomende zenuwachtigheid. Ik merkte, dat zij in haar gedachten het wegbrengen van een gesectonneerd lijk zag. Als de gewonde buitengedragen was, had de professor nog net de tijd Suikerbolleke in zen armen op te vangen en op een bank te zetten.

— „Ho, madameke, wat zijn dat nu voor rare toeren?” pruttelde hij. Maar hij nam het geval kalm op. „Laat haar maar even rustig zitten, ze zal wel gauw bijkomen,” sprak hij tot mij, die het zweet voelde uitbreken op men gezicht. „Zo gaat het met de studenten dikwijls als ze voor de eerste keer een serieuze operatie bijwonen,”

vervolgde hij. „De meesten worden dan bleek om de neus en er zijn zelfs labbekakken bij, die ik moet wegzenden. Maar als het een sectie op een lijk is, dan vallen er in de regel een paar studenten van hunnen sus. En dat zijn de Charels, die in hun club de grote Jan kunnen uithangen”.

De professor bekeek daarna weer Suikerbolleke. Haar oogleden begonnen te pinken en haar lippen te trillen. Hij klopte haar een paar keren op haar kaken. „Kom maar terug, schone prinses. Alle gevaar is geweken”, lachte hij.

Suikerbolleke keek ons alle drie verbauwereerd aan en begost dan te grijnzen. Doch dat was van schaamte, omdat ze van haar stekken gevallen was.

— „Trek er u niets van het geval aan, kind, Ge zijt een flink wijf en ik wilde, dat ik u als infermière kon krijgen. Ik maakte van u een eerste klasse assistente,” prees de professor.

Als Suikerbolleke deze pluim op haren hoed gestoken kreeg, was ze vanher geheel zich zelf. „Ik peinsde, dat hij er zijn kees bij ingeschoten had en dat maakte mijn benen als een voddezak”, verontschuldigde zij zich.

— „Er is geen danger. Binnen een paar weken is hij weer helemaal hersteld,” verklaarde de dokter.

Achter Roelants zijn rug, deed hij aan Suikerbolleke een teken in verband met de vermaarde wrat en hij liet door een gebaar verstaan, dat hij ze kon wegnemen. Doch hoe het kwam, kon ze zelf niet verklaren, maar tegen het tripotteren aan die „wet”, zoals ze de wrat noemde, verzette ze zich met hand en tand. De professor begreep haar en liet het geval met rust. Dan keek hij op zen gemakske het kerkske rond en knikte.

— „Men ziel, het amphitheater is schoon geworden. En klaar. Hier zijn vroeger wat lijken aan stukken gesneden. Ik wilde, dat ik het terugkreeg om mijn college te geven en om de secties te verichten voor mijn studenten. Maar het is misschien beter zo. Gij maakte de geestelijk zieken gezond, terwijl ik er de dode lichamen vaneen kerven zou.” Hij trok een grijns op zen gelaat terwijl hij

165

knipooogde tegen Suikerbolleke, die kiekenvlees kreeg. „Lelijke zeveraar,” wilde ze zeggen, maar ze hield zich tijdig in.

— „Zal ik iemand van de universiteit zenden om het bloed van de tafel te wassen?” vroeg de professor tenslotte.

Neen, dat wilde Suikerbolleke niet, dat zou ze zelf wel doen.

— „Wat een kordaat wijf,” viel de professor uit. „’t Is goed. Ik zal niemand sturen. Maar die tafel moeten de twee mansmensen dan maar afschuren. Pas op, dat gij het niet doet, want dan wens ik dat ge een steenzweer krijgt voor uw straf.”

Het bleef de volgende weken roerig in de stad en wij werden ongewild in die roering betrokken. Dat kwam door Suikerbolleke, die de gewonde in de kerk gehaald had en door Roelants. Een afgevaardigde van de socialistische partij kwam Suikerbolleke bedanken voor haar hulp en vroeg ons om de begrafenis van de slachtoffers bij te wonen. Roelants en ik bezochten de gewonde in het gasthuis. Maar Roelants deed meer. Hij bezocht de vrouw van de gewonde en naar aanleiding daarvan, de weduwen van de negen gevallen en ondersteunde haar met ruime giften. Dat alles, samen met het bijwonen van de begrafenis, bracht ons in opspraak. We kregen de naam, dat we socialisten geworden waren.

En Roelants wakte met zen bezoeken aan de overgeblevene van de slachtoffers achterdocht bij de overheid. Wat had die vreemdeling met die kwestie te maken? Was hij een geheime agitator, die door het buitenland afgezonden was?

Het duurde geen week of ik werd bij de politiecommissaris geroepen. Deze zeepte mij danig in. Ik misbruikte mijn godsdienst om ontevredenheid aan te kweken en oproer te zaaien. Als ik niet oplette, zou hij mijn „lijkenkot” sluiten en dan wilde hij weten, wat die vreemde sinjoor, die op zen velo gedurig de stad doorreed, voor een kwibus was. De commissaris eiste nauwkeurige inlichtingen over die vreemde indringer.

Ik lachte de commissaris in zen gezicht uit. Mijn logé een agitator? Hij, die van sociale kwestie’s niet het minste begrip had? Hij een

166

socialistische afgezant uit het buitenland, hij, die min of meer een kapitalist was en een der notabelen van Rotterdam.

De commissaris stopte mijn woordenvloed. „Ik zal te Rotterdam om inlichtingen verzoeken”, verklaarde hij en noteerde Roelants naam en adres.

Een week later werd ik vanher bij de commissaris geroepen. „Heeft uw logé een dikke wrat op de neus?”

— Weer die eeuwige wrat schoot ik uit.

— „Heeft hij een wrat?” hervroeg de commissaris.

— „Ik wil u geloven, dat hij een wrat heeft en ze kost best ievers anders staan dan op zen neus.”

De commissaris viel achterover in zen stoel en schudde van het lachen.

— „Zen wrat is goud waard. Het is hem een kostelijk paspoort. Hij heeft zen onfeilbaar indentiteitsbewijs altijd bij zich, gibberde hij.”

Dan maakte de commissaris mij zijn excuus, omdat hij ons ten onrechte verdacht had. Doch hij vond het een „crime”, dat wij protestanten zulk een ascetisch leven leden. Met zulk een croesus als Roelants, was er kans om geregeld een goede fles te knotsen en pinten te pakken van het beste brouwsel. In plaats daarvan sermoenden wij versterving en afschafferij.

— „Jeder zen goesting, maar de mijne is het toch niet,” besloot hij. Dit gemengd worden in de sociale kwestie bezorgde ons voordeel en nadeel. Het voordeel was, dat wij met één slag de volle sympathie gewonnen hadden van de arbeiders. We kregen een hele boel nieuwe hoorders en ons kerkske werd schier te klein. Het nadeel was, dat sommige kerkleden het gebeuren met enig wantrouwen volgden. Zij vreesden, dat we gevaar liepen in politiek vaarwater te geraken. Bovendien vertrouwden zij de motieven van de komst der nieuwe kerkbezoekers niet. Volgens sommige kerkleden kwamen de nieuwe hoorders niet zo zeer voor het geestelijke goed, als wel wegens de steun die de Rotterdammer de behoeftigen zo gulhartig schonk. Als die eens weg viel wat dan?

Die steun viel spoediger weg dan iemand verwacht had. En dat was de schuld van sommige kerkleden, die aangestoken geraakten door een vlaag van jaloezie wegens het lange blijven van onze logé. Wij begonnen over de tong te rijden en de achterklappers beweerden, dat wij danig profijt trokken van onze Rotterdammer. Suikerbolleke kon niets voor het huishouden kopen, een nieuw tafelkleedje, een paar nieuwe gordijnen of iets dergelijks of vuile tongen beweerden, dat wij het van „de Hollander” gekregen hadden.

Suikerbolleke geraakte daardoor in een nerveuze stemming. Het zwanzen verschaalde, het zingen in de keuken geraakte uitgestorven en de zon ging niet meer op over Suikerbollekes wezen. Ze werd krikkel en begost slecht te slapen. Bovendien begost ze te klagen over haren losse nier. En als het zo wijd was, stond de barometer op slecht weer.

Toen nam ik Roelants mee op een lange tocht per velo. We reden langs de ijzerenberg, waar vroeger erts gedolven werd, we bezochten de stenen muur uit de tijd van de druivenkweek en we reden door het immer groene Hageland.

Maar swenst sneed ik alle zelen van Roelofs tent over. Ik begon hem te vragen hoe het nu eigenlijk stond met zen groot huis te Rotterdam, of het wel goed was, dat hij daar alles zo aan de bedienden overliet en dat hij toch moest toezien zijn persoonlijke zaken niet te verwaarlozen. Roelants voelde, dat zijn tent bij ons begon te waggelen en als wij thuiskwamen vroeg hij Suikerbolleke de Dinsdag van de volgende week nog eens een speciale Vlaamse diner gereed te maken, want dat hij de dag daarop naar huis hoopte te gaan. Suikerbolleke verschoot er van, maar ze vond het toch de enige goede oplossing.

We bleven die Dinsdag allen thuis en Mina, die zo hysterisch gelachen had, hielp koken. De twee vlinders fladderden nu toch niet zoals gewoonlijk. Ze waren precies vleugellam. Het besef, dat ze de grijze kop in hun omgeving gingen missen lag op hun hart gelijk een natte doek op een houten tafel. Ze maakten zich nu



niet vrolijk met de wrat op de dikke neus. Ze klaptten ernstig over het werk in hun huis, over een paar zieke kerkleden en over de winter, die weer voor de deur stond. Maar in hun hart was het ook winter, dat merkte ik wel en allen voelden we ons alsof we wandelden in een kille mist. Suikerbolleke had nu werkelijk weer steken in haar losse nier, maar dat was van zenuwachtigheid. We waren blij, dat we 's avonds nog een vergadering hadden in ons amphitheater.

En 's anderdaags, dan kwam de grote scheur. De valiezen stonden al vroeg in de gang en Roelants liep gichtig weg en weder. Suikerbolleke stopte zen zakken vol boterhams van het Vlaamse kramiekebrood. Zen kleren waren extra nagezien, zodat er geen knopen aan ontbraken en geen plekken op waren. Ze borstelde zen hoed af en zorgde voor propere zakdoeken. Zo omringde ze Roelants met zorgen alsof het haar eigen vader was.

Dan, als het moment van aangaan daar was, hakkelde Roelants: „God zegene u, Suikerbolleke”. En hij kuste haar.

Suikerbolleke werd ineens bleek en rilde, niet vanwege de scheiding, maar van de vrees voor besmetting met een wrat.